This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 059 627 133

HARVARD LAW LIBRARY.

Received Feb. 4, 1904.

Sweden 13

Herr Professor R. Maurer

München
med tacksam hälsa
från
Forfattaren

UNIONEN

OCH

KONUNGENS SANKTIONSRÄTT

I NORSKA GRUNDLAGSFRÅGOR

AF

H. L. RYDIN.

UPSALA
R. ALMQVIST & J. WIKSELL.

UNIONEN

OCH

KONUNGENS SANKTIONSRÄTT

I NORSKA GRUNDLAGSFRÅGOR

AF

H. Ludvig RYDIN.

UPSALA 1883

R. ALMQVIST & J. WIKSELL.

Rec. Feb. 4, 1904

UPSALA 1883
R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI.

Förord.

Den författningsstrid, som pågår i Norge angående Konungens sanktionsrätt i Norska grundlagsfrågor, har i förevarande fall betydelse för Norge allena; Sverge är deraf föga eller intet berördt. Som emellertid det sätt, hvarpå sjelfva principfrågan afgöres, kan vid ett annat tillfälle utöfva inflytande på Sverges och unionens rätt, nämligen för den händelse att Norges storting skulle besluta en ändring af Norska grundlagen i en riktning, som kan på ett eller annat sätt komma i strid med unionens fordringar, så är det af vigt, att frågan inom Sverge göres till föremål för meningsutbyte under lugna tider, på det att icke, derest en konstitutionel konflikt i Norge uppstår, som berör ej allenast Norges Konungs, utan äfven unionens och Sverges rätt, man skall kunna säga, att den tolkning, som å svenska sidan komme att göras gällande, bör fränkännas vitsord, emedan den blifvit förestafvad af Sverges intresse i ett visst bestämdt fall, ej af en opartisk undersökning af frågan i allmänhet. Syftet med ifrågavarande skrift är derför, att lemna bidrag till förevarande frågas belysning inför den svenska allmänheten.

Då Norges grundlags karakter och innehåll hafva sin förklaring dels uti de händelser, som gjorde det möjligt för Norge att skilja sig från Danmark och att gifva sig en egen statlig organisation genom den statsförfattning, som antogs af riksförsamlingen på Eidsvold; dels uti de händelser, som förmådde Norge att bifalla föreningen med Sverge, och uti det inflytande, som den ingångna föreningen utöfvade på Eidsvoldskonstitutionen och Norges

ställning såsom stat; dels ock uti föreningens konstitutionela karakter, så blir det nödigt att redogöra för dessa förhållanden till vägledning för uppfattningen af det sätt, hvarpå Norges statsrättsliga ställning i förhållande till unionen och unionskonungen blifvit bestämd, äfvensom ock för den uppfattning häraf, som gjort sig gällande i den i Norge följda konstitutionela praxis, hvarvid särskild uppmärksamhet egnats åt betydelsen af de uttalanden, som skedde i Norska stortinget under Junidagarne 1880 i strid emot den förut häfdvunna uppfattningen.

För att kunna begränsa ifrågavarande skrifts utrymme, har förf. ej ansett sig böra ingå i de mera speciela undersökningar, som skett af den sannolika betydelsen af enskilda yttranden, som blifvit fälda, och förslag, som utan att leda till påföljd, blifvit afgifna under eller i sammanhang med eller angående grundlagsarbetet. Hvar och en som deltagit i det politiska lifvet vet, huru vid många tillfällen icke allenast de enskilde talarnes, utan äfven utskottens motivering, såsom sådana, haft föga eller intet inflytande på en frågas afgörande. Man skall mycket misstaga sig, om vid genomläsande af en debatt man tror, att det är de argumenter som tilltala läsaren, som varit afgörande. De motiver, som afgjort utgången, kunna till och med alls icke hafva blifvit uttalade. Den läsare, som vill underkasta denna fråga en ytterligare pröfning, hänvisas till: *Juridiska fakultetens i Kristiania betänkande angående Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor den 23 Mars 1881* med den kritik, samma betänkande mött dels i Norge i brochuren: »*Imödegåelse af Vetobetænkningen 1:ste Tusinde*», Kristiania 1881, hvilken är den af de utgifna stridskrifterna, i hvilken någon sakutredning af rättsfrågan är att hemta, dels i *Nils Höjers afhandling om Norska grundlagen och dess källor*, Stockholm 1882; samt den belysning, dessa skrifter erhållit, den förra i Norsk Retstidende 1882, n:o 11 af *L. M. B. Aubert* »*de Svenske Kommissariers förslag till grundlovens § 79 och det absoluta veto*», den senare i *Norska Morgen-*

bladet den 2, 5, 8, 15 och 16 Augusti 1882 samt i *Svensk Historisk Tidskrift* 1882, häft. 3, och i *Svensk Literaturtidskrift* 1882 sid. 357.

Vid utvecklingen af ämnet har förf. i öfrigt, der han icke rådfrågat officiela handlingar eller anfört citater, begagnat för den historiska afdelningen sitt arbete »*Föreningen mellan Sverge och Norge, tryckt 1863*» samt i afseende på sjelfva tvistefrågan, den utredning som innebäres uti *debatten i stortinget 7—9 Juni 1880*, intagen i Storthingstidende för 1882, n:o 96 och ff.

Upsala den 13 Januari 1883.

Innehåll.

		Sid.
I.	De af Sverge ingångna traktater angående föreningens tillvägabringande (sid. 1). Kielertraktaten (sid. 3). Christian Fredriks åtgärder för att hindra dess genomförande (sid. 6). Påbud om riksförsamlingen i Eidsvold (sid. 7). Riksförsamlingens öfverläggningar och beslut (sid. 10)	1—14.
II.	Eidsvoldskonstitutionens innehåll (sid. 15). Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor (sid. 23). Kan utur det förhållande, att uttrycklig bestämmelse om Konungens sanktionsrätt saknas, dragas den slutsats, att Konungen saknar veto i grundlagsfrågor? (sid. 28)	15—39.
III.	Norges ställning efter den 17 Maj och den förändring deri, som åstadkoms genom kriget med Sverge samt fördragen i Moss	40—49.
IV.	Norska stortinget 1814, förslag och beslut om Norges förening med Sverge (sid. 51). Eidsvoldsförfattningens revision. Förhandlingar derom med de kungliga kommissarierna (sid. 54). Konungaval (sid. 60). Den reviderade grundlagens antagande af Konungen (sid. 61), dess skriftliga affattande, sättet för dess kungörande af stortinget (sid. 62). Betydelsen häraf för Konungens sanktionsrätt (sid. 64). Dess kungörelse till efterlefnad af Konungen (sid. 65). Påståenden i Norge om grundlagens egenskap af traktat med Sverge (sid. 68). Föreningens beskaffenhet på grund af beslutet den 4 Nov. (sid. 69)	50—71.
V.	Riksaktens tillkomst och karakter (sid. 72). Riksaktens förhållande till rikenas särskilda grundlagar (sid. 85). Riksaktens fordran af absolut veto för Konungen i grundlagsfrågor (sid. 86)	72—89.

Sid.

VI. Olika slag af statföreningar. Den rättsvetenskapliga uppfattningen af begreppet realunion (sid. 90). Sverges och Norges förening är en realunion (sid. 99). De förpligtelser, som deraf äro en följd för båda rikena (sid. 99) . . . 90—102.

VII. Konungens sanktionsrätt, bekräftad af den i Norska stortinget följda konstitutionela praxis och den utredning, Norges vetenskapsmän gifvit åt frågan . . . . . 103—110.

VIII. Skälen för och betydelsen af Norska stortingets beslut den 9 Juli 1880 . . . . . 111—133.

IX. Juridiska fakultetens utlåtande om Konungens veto och Nils Höjers försvar af det suspensiva veto . . . . . 134—160.

I.

Norge var före Kielertraktaten genom Kongeloven den 14 November 1665 erkändt såsom ett med Danmark förenadt Konungarike, underkastadt den förut gemensamma dynastiens envåldsregering. Norges skiljande från Danmark och förening med Sverge förbereddes genom den så kallade 1812 års politik. Först slöts allianstraktaten emellan Sverge och Ryssland i Petersburg den 5 April 1812, som ytterligare bekräftades i Wilna den 15 Juni och Åbo den 30 Augusti s. å., hvaruti — efter det de båda allierade förpligtat sig att, till följd af Pomerns redan skedda besättande af fransmännen och med afseende på franska arméens hotande rörelser mot Ryssland, med förenad styrka af ett visst antal trupper från hvartdera riket göra en diversion mot Frankrike och dess allierade — öfverenskoms i art. V att, som Konungen af Sverge omöjligen skulle kunna företaga någon diversion, så länge Hans Maj:t lemnade bakom sig Norge, gränsande intill en så lång sträcka af dess stater, i en fortfarande fiendtlig ställning, och då dessutom detta lands geografiska läge synes utvisa, att naturen sjelf bestämt detsamma att en gång utgöra en med Konungariket Sverge införlifvad del (partie intégrante du royaume de Suède); så lofvar och förpligtar sig H. M. Kejsaren af Ryssland att, antingen förmedelst en underhandling eller genom användandet af sin krigsstyrka, tillvägabringa föreningen af Norge med Sverge (procurer la Norvège à la Suède), samt att försäkra detsamma en fredlig besittning deraf och ej nedlägga vapnen, förrän denna förening blifvit

fullbordad. I Åbotraktaten bestämdes, att före hvarje annan gemensam krigsoperation skulle Ryssland biträda Sverge mot Danmark, för att aftvinga Norges afträdande. Efter det alliansen med Ryssland blifvit bragt till stånd, sökte man förmå England biträda densamma på detta vilkor. I freden i Örebro den 18 Juli 1812 emellan England å ena sidan samt Sverge och Ryssland å den andra hade ej något stadgande härom intagits. För att vinna målet hade Sverge erbjudit de för Norge mest fördelaktiga föreningsvilkor. I en i Oktober månad af Björnstjerna till Lord Castlereagh aflemnad formlig not angafs såsom grundval föreningen af Norge såsom sjelfständigt rike med Sverge. I en år 1812 för ett af kronprinsen Carl Johan utsedt ombud till Norge utfärdad instruktion, hvilken skulle meddelas Grefve Wedel Jarlsberg, utlofvas Norges förening såsom ett federativt konungarike. Först efter det man fåfängt försökt förmå Fredrik VI att godvilligt afstå Norge mot löfte om skadestånd på annat håll, och då Napoleon i början af år 1813 visade sig i spetsen för en här, ej underlägsen den, som förra året blifvit tillbakaslagen i Ryssland, biträdde England den svensk-ryska alliansen i denna punkt. Detta skedde genom traktaten i Stockholm den 3 Mars 1813, enligt hvilken, sedan Sverge förbundit sig att mot subsidier använda en truppstyrka af 30,000 man till omedelbar verksamhet på kontinenten emot de gemensamma fienderna, Storbritannien, i afsigt att lemna ett skyndsamt och omisskänneligt bevis på dess beslut att förena sitt rikes interessen med Sverges och Rysslands fördelar, lofvar i art. II, att Hans Storbritanniska Maj:t ej allenast icke ställer något hinder emot konungariket Norges förening och beständiga införlifvande såsom oafhängig del med Konungariket Sverge (que le royaume de N. soit annexé et réuni à perpétuité, comme partie intégrante du royaume de S.), utan äfven i sådant afseende biträder Konungens af Sverige afsigter. Preussen deltog genom traktaten i Stockholm den 22 April 1813 i de förbindelser, som blifvit ingångna mellan Sverge och Ryssland. Österrike biträdde

de allierades sak genom konventionen i Reichenbach den 27 Juni 1813 och, efter Kielerfredens afslutande, genom traktaten i Langres den 2 Februari, och Frankrike anslöt sig till de öfriga makternas erkännande af föreningen genom den allmänna freden i Paris 30 Maj 1814.

Sedan kriget emot Napoleon genom slaget vid Leipzig kunde anses afgjordt, tågade Carl Johan med den svenska hären och 12000 Ryssar samt den s. k. Hanseatiska legionen under General Walmoden in i Holstein, hvilket ledde till *freden i Kiel den 14 Januari 1814.* Denna fredstraktat innehöll i Art. IV, att H. M. Konungen af Danmark afträder oåterkalleligen och för evärdeliga tider, så väl för sig, som sina efterträdare till danska tronen och riket, till förmon för H. M. Konungen af Sverge och dess efterträdare till svenska tronen och riket, alla rättigheter och anspråk på Konungariket Norge, nämligen följande biskopsdömen och stift ända till gränsen af ryska riket. Dessa biskopsdömen, stift och provinser, innefattande konungariket Norge med alla dess inbyggare, städer, hamnar, fästningar, byar och öar utmed hela detta rikes kuster tillika med deras tillhörigheter (Grönland, Färöarne och Island härunder likväl icke inbegripna), liksom alla förmoner, rättigheter och afkastningar, skola hädanefter under full ägo och öfverherrskap tillhöra Hans Maj:t Konungen af Sverge och utgöra ett konungarike, förenadt med Sverge (et formeront un royaume, réuni à celui de Suède). I art. V utfäster sig Konungen af Sverge att bibehålla innevånarne i konungariket Norge och dess områden vid åtnjutande af deras lagar, friheter, rättigheter och privilegier, sådana de för närvarande äro gällande.» Fredrik VI utfärdade den 18 Januari 1814 från Middelfart ett öppet bref angående Norges afträdande till Sverge, hvarigenom Norges innebyggare i allmänhet och en hvar i synnerhet aflöstes från den tro- och huldhetsed, de såsom undersåtar i allmänhet eller såsom embetsmän i synnerhet till honom aflagt, och inbjöd dem alla att med ordning och lugn öfvergå till den nya regering, som förpligtat

sig att låta Norges innebyggare åtnjuta sina lagar, frioch rättigheter. Konung Carl XIII utfärdade den 8 derpå följande Februari, från Stockholm dels en kungörelse om, huruledes Carl XIII i anseende till Konungariket Norges återförening med Sverge antagit titel af Sveriges och Norges Konung, dels ock en af Konungen ensam undertecknad proklamation till norrmännen på norska och svenska språken, hvari de underrättas om Norges afträdande, uppmanas att med lugn och förtroende emottaga de svenska trupperna, hvilka »skulle komma som bröder, som soldater af samma folk, bestämdt af naturen att vara förenadt», och utlofvar åt norrmännen, att deras mest ansedda mäns insigter skulle af Konungens generalguvernör påkallas, för att till Carl XIII:s pröfning och stadfästelse förelägga förslaget till en statsförfattning, lämpad till norrmännens behof och som skulle hvila på rättigheten att yttra sig genom sina fullmäktige och att beskatta sig sjelfva. Med dessa proklamationer å ömse sidor ansåg man allt, hvad som afsåg Kielertraktatens verkställande, vara ställdt i ordning.

Tager man i betraktande beskaffenheten af Norges ställning, sådan den i Kielerfreden blef bestämd, så bör den efter den då allmänt hyllade af Pütter uppställda teorien om statsförbindelsernas klassifikation, hänföras till realunionernas klass. Med realunion förstods då en förening af flere stater till ett helt under en herrskare. Denna förening kunde vara antingen en sådan, som alstras genom ett underkufvadt folks införlifvanrde i den segrande statens herradöme, så att det besegrade folket endast kommer i fråga att utgöra en underordnad del i den herrskande staten (realis unio inæqualis sive incorporativa), eller ock en sådan, som danas genom sammanfattningen af flere staters författning till en ny, utan att någon del synes underkastad den ene den andre, hvarvid äfven i de inre inrättningarna för hvarje del en viss sjelfständighet och olikhet kan förblifva (realis unio æqualis). I hvilketdera fallet som helst skulle de förenade staterna bilda en helstat. Då emellertid i freds-

fördraget uttryckligen förklarats, att Norge skulle utgöra ett Konungarike, förenadt med (*réuni* à) Sverge, medan i samma traktat heter om den öfverlåtelse, som då skedde af svenska Pomern och Rügen till Danmark, att dessa länder skulle tillhöra Konungariket Danmark och dermed införlifvas (lui restent incorporés), hvilket uttryck äfven begagnas i Fredrikshamnsfreden om det till Ryssland afträdda svenska Finland, så synes den förening, som i Kielertraktaten afsetts, hafva varit en unio realis æquali jure, en sådan helstatsunion, som bildats af England, Skotland och Irland, kanske med något mera utsträckt autonomi, än den, som något af de båda sistnämnda länderna åtnjöt.

Hvad beträffar Kielertraktatens betydelse, så var denna tvåfaldig. Den ena, som qvarstår, är den, att densamma skyddar emot hvarje anspråk från någon främmande makt, som går ut på att förändra Skandinaviska halföns båda rikens ställning utan Sverges medgifvande, t. ex. från de furstar, som uti sin titel bära namnet arfvinge af Norge, på samma gång som den genom det afskiljande från Danmark, samt det dödande af alla anspråk på Norge från Danmarks sida, som derigenom blifvit fastställdt, utgjort ett nödvändigt vilkor för möjligheten att bereda Norge den ställning, som det för närvarande i det europeiska statsförbundet intager. Den andra betydelsen som Kielertraktaten hade, nämligen att närmare angifva Sverges rättigheter, har, hvad Norge beträffar, varit blott medelbar. Sverge hade genom densamma fått sig tillförsäkrad rätt att bestämma föreningen med Norge på sätt det lämpligast syntes, utan att någon främmande makt egde deri inblanda sig, så snart Sverge blott icke i bestämmandet af Norges ställning öfverskred det minimum i rätt, som efter Kielertraktaten var Norge garanteradt, nämligen att utgöra ett konungarike förenadt med Sverge. Om detta blef den ställning, som Skotland hade till England, Böhmen till Österrikiska arfländerna, Sardinien till Savoyen och Piemont, eller på annat sätt, det var Sverges ensak. Om Sverge ansåg sig böra på

den frivilliga öfverenskommelsens väg eller med begagnande af vapenmakt åstadkomma föreningen, derest Norge ej ville emottaga den nya ställning, som Kielertraktaten angifvit, det var en fråga, som rörde endast och allenast Sverge och Norge.

Den motvilja, som förefanns i Norge mot föreningen, föranledde d. v. danske ståthållaren, tronföljaren prinsen Christian Fredrik, att, så snart Norges afskiljande från Danmark framstod såsom ett oundvikligt öde, vidtaga åtgärder för att, äfven om och efter det Norge blifvit afträdt, kunna bibehålla utöfningen af regeringsmakten i sin hand, och att sålunda söka fortfarande bevara riket för danska konungahuset, i trots af hvad som kunde hafva blifvit i traktaten aftaladt. Detta kunde så mycket lättare låta sig göra, som Norge åtnjöt yttre lugn och säkerhet, enär såväl Sverge, som de makter, hvilka garanterat föreningen, hade sina stridskrafter använda i kriget mot Napoleon. Han vidtog derför anstalter för att Norge skulle ställa sig till motvärn mot föreningen. När han erhöll Fredrik VI:s öppna bref om Norges afträdande, hvilket var åtföljdt af en fullmakt för kommissarier, hvilka af prinsen skulle utväljas, för att till svenska konungens ombud öfverlemna konungariket Norge med dess fästningar, statskassor m. m., så fäste han å denna befallning intet afseende, utan i dess ställe skref han den 25 Januari till åtskilliga befälhafvare, att fred blifvit afslutad, utan att upplysa om fredsvilkoren, samt uttryckte den tillförsigt, att, hurudana fredsvilkoren än månde vara, Norge skulle kunna bestå med egen kraft. Härjämte tillkännagaf han såsom sitt beslut, att icke vilja lemna »detta härliga land». Äfven i den underrättelse, som han den 25 Januari lät genom tidningar sprida om att fred blifvit afslutad, dolde han traktatens innehåll. Fredstraktaten blef först den 10 Mars i tryck offentliggjord; Fredrik VI:s öppna bref blef först den 18 Februari kungjordt. Prinsen fortfor sålunda att såsom ståthållare utöfva styrelsen. Han företog den 27 Januari en resa genom landet till Trondhjem, för att sjelf lifva folkets

sinnesstämning till motstånd och uppegga harmen, sorgen och bekymret öfver förfarandet mot Norge till beslutsamhet att handla. Det mottagande, han rönte, ingaf honom till och med förhoppningar att kunna omedelbart låta förklara sig såsom Norges arfkonung.

För att rådpläga om de åtgärder, som borde vidtagas för Norges bästa, sammankallades till en förberedande sammankomst på Eidsvold den 16 Februari flere af landets mest betydande män. Frågan om att helt och hållet lemna Kielertraktaten utan afseende genom att erkänna prinsens rätt till kronan i hans egenskap af prins af det Oldenburgska huset förföll. Man ställde sig Kielertraktaten till efterrättelse, hvad rörde Norges skiljande från Danmark. Men i fråga om föreningen med Sverge efterkom man icke densamma. Tagande till utgångspunkt norska nationens vilja att sjelf bestämma sitt öde och häfda sin sjelfständighet, åtog prinsen sig såsom ett förtroendeuppdrag att med titel af prinsregent föra styrelsen tills vidare. Derpå öfverenskoms, att en nationalförsamling af hela folkets representanter skulle sammankallas för att gifva Norge en konstitution och, om det var nationens önskan, välja en konung. Den 19 Februari utfärdades ett öppet bref från Norges regent, prins Christian Fredrik, angående rikets närvarande ställning och tillkommande regeringsförfattning, hvari han under titel af Norges regent gör veterligt, att det norska folket, löst från sin ed till Fredrik VI och således återinsatt i ett oafhängigt folks fulla rätt till att sjelf bestämma sin regeringsförfattning, har ljudeligen och endrägteligen yttrat sin bestämda vilja att ej samtycka till någon underkastelse under Sverges konung, men deremot att häfda och försvara sin oafhängighet och sjelfständighet »Odelsboren till Norges tron och bestämd i denna stund till att stå i spetsen för ett trofast och tappert folk, följer jag villigt detta heliga kall och anser det för min första pligt, att af yttersta förmåga verka för det norska folkets frihet och säkerhet. Som rikets regent, hvilken titel jag antager med alla

rättigheter och med den myndighet, som Hans Maj:t Konung Fredrik VI har frånsagt sig och som nationen vill förläna mig, för att i farans och trängselns stund afvända oordning och förderf från landet, skall min uppriktigaste sträfvan vara, att upprätthålla freden med alla de makter, som icke kränka det norska folkets rättigheter». Slutligen anbefalles, att af nationen valda upplysta män skola samlas den 10 April i Eidsvold, för att antaga en regeringsform, som fullkomligt och för beständigt kan betrygga folkets frihet och statens tarf. Härjämte blef ett cirkulär till biskoparne utfärdadt med befallning att på utsatt dag uppmana folket att aflägga ed på att häfda Norges sjelfständighet och att våga lif och blod för det älskade fäderneslandet. Till att gifva denna dag ytterligare betydelse skulle då jämväl elektorsval ske i och för den till Eidsvold sammankallade riksförsamlingen. Två bland embetsmän, bruksegare, jordegare eller gårdsbrukare, som uppnått 25 år, skulle inom församlingen utses, att möta på af amtmannen utsatt ort midt i amtet för att välja tre af amtets mest upplysta män. I städerna skulle äfven val ske af deputerade, eller, der flere församlingar funnos, af elektorer för att sedan välja deputerade hvilka skulle utgöra två af hvardera af stiftsstäderna Kristiania, Kristiansand och Trondhjem, samt 4 från Bergen, eljest en från hvarje stad. I särskilda cirkulär till lands- och sjö-staten uppmanades vederbörande högstkommenderande officer att af hvarje församlad bataljon, sqvadron och division samt af manskapet å varf och örlogsfartyg taga liknande ed samt gå i författning om elektorsval, för att välja två krigare, en officer och en af underklasserna af hvarje armékorps, och 4 krigare, 2 officerare och 2 af underklasserna vid sjöstaten. Härjämte utfärdades på denna, på kungörelser fruktbara, dag en kungörelse angående norska folkets fredliga förhållande till andra nationer, der i strid emot verkliga förhållandet påstods, att Fredrik VI få dagar, förrän han löste folket från sin ed, skänkte Norge fred med Storbritannien. Efter dessa cirkulärs utfärdande blefvo till den

22 Febr. i prinsens palais i Kristiania sammankallade militära, kyrkliga och civila auktoriteter, för att emottaga prinsens löfte till sjelfständighetssaken. Inför denna församling tillkännagaf prinsen-regenten sitt beslut att villigt följa den kallelse, som från alla genljudit, att försvara ett oafhängigt folks rättigheter, aflade inför församlingen sitt löfte till Norges sak och instämde dem att tillsammans med honom på bönedagen gemensamt aflägga ed inför Guds åsyn. Derpå lät prinsen på torget hylla sig af den församlade militären, till hvilken prinsen jämväl höll tal. Samma dag, som dessa löften ömsesidigt blifvit gifna att skydda Norges frihet och sjelfständighet, tillkännagaf prinsen för den deputation, som blifvit afsänd af Sverges Konung, okunnig om att prinsen stod i spetsen för den pågående rörelsen i Norge, norska folkets vägran att erkänna Sverges nu gjorda anspråk. Tre dagar härefter, den 25 Februari, gick i verkställighet i Kristiania. hvad ofvannämnda cirkulär af den 19 Februari påbjudit för att tillvägabringa sjelfständighetens nationela erkännande af Norges folk.

Genom nu vidtagna åtgärder var å ena sidan hvarje samband, som prinsens styrelse haft med det honom af Fredrik VI anförtrodda ståthållarskapet, afklippt och han hade låtit sig förvandla från att hafva i första rummet varit norska kronans bevarare för oldenburgska husets räkning till norska regeringsmaktens handhafvare å norska nationens vägnar. Sålunda skulle han komma att framstå inför det europeiska statsförbundet ej såsom en furste, till hvars personliga vilja man kunde vända sig, för att få de europeiska makternas beslut utförda, utan såsom en nationalviljans representant, hvilken måste inhemta folkets samtycke, för att kunna ändra den af folket nu intagna politiska ställningen. Oaktadt den brydsamma ställning, hvari Norge befann sig så väl med hänsyn till försvarsväsendets och finansväsendets beskaffenhet, som till följd af näringarnas genom blokaden förvärrade tillstånd, hade den rörelse, som prinsen åvägabragt, och den edliga förpligtelse, som folket afgifvit att

söka häfda sin sjelfständighet, i allt större kretsar fortplantat såsom den enda sant fosterländska mening, som någon medborgare kunde hysa, den åsigt, att Norge skulle konstituera sig såsom eget samhälle med egen Konung. Detta nationalstolthetens smickrande hopp förflyttade tanken till erinring af forntiden, då det gamla Norge, såsom ett särskildt Konungarike, genom sina manhaftiga innebyggares idrotter förskaffat sig namn och ära bland Europas öfriga folk. Alla partier, vare sig det, som till en början velat använda folkets motståndslust till redskap för planen att utkora danske tronföljaren till Konung, eller det, som ansåg föreningen med Sverge såsom en förestående nödvändighet, satte lika väl, som det, som blott lefde i det närvarande och bortvände blicken från tanken på sin oförmåga att ensamt mot stormakterna kunna häfda en isolerad statlig sjelfständighet, såsom mål för sina sträfvanden bevarandet af Norges sjelfständighet och konstituering af Norge såsom ett eget Konungarike. Till riksförsamlingen på Eidsvold vändes allas blickar. Der skulle landets bästa medborgare samlas, för att samvetsgrannt öfverväga den allmänna ställningen och i afseende på Norges öde fatta mogna beslut. Der var äfven förlagd stridsplatsen för utkämpandet af de olika meningarna om bästa sättet för Norges sjelfständighets grundläggande och befästande.

Riksförsamlingen på Eidsvold, som sammanträdde den 10 April, och som öppnades af prinsen med ett tal, hvari han uppmanade till endrägt och visdom vid statsförfattningens grundläggande, sökte han intala mod och bad dem bortjaga hvarje tvifvel på, att Norge ej skulle kunna bestå som sjelfständig stat. Efter att han omtalat, hvad han gjort såsom landets regent och utropat ett »Hell Norge», hvari alla instämde, inbjöd han församlingen att välja sig en president, som kunde omvexla hvarje vecka, likasom en beständig sekreterare, och ansåg det nödigt att utvälja en komité, bestående af medlemmar från de olika stiften, hvarefter han slutade med att förklara, att han öfver hufvud med förtröstan väntade allt det bi-

stånd af riksförsamlingen, som kännedom om land och folk och varm känsla för Norges väl ville ingifva hvarje dess medlem. »Mina afsigter kännas af alla; i redlig vilja skall ingen öfvergå mig och min bästa lön skall till alla tider vara folkets kärlek och de rättänkandes högaktning.» Under dagens lopp ingick emellertid underrättelse, att prinsen öfver Sverge fått officiela dokument, utfärdade af Castlereagh och en rysk minister, som förklarade, att Norge skulle eröfras, om det ej frivilligt förenade sig med Sverge. Följande dag afgafs en tacksamhetsadress till prinsen, hvari förklarades, att då Norge, lösslitet från sin urgamla förbindelse, blifvit ett rof för en eröfringssjuk äregirighet, var fäderneslandet dock icke öfvergifvet, ty det hade sin fasta tillit till Gud, sitt fäderneärfda mod och sin kraft; det hade prinsen, som efter folkets allmänna önskan grep och förde rodret med visdom, värdighet och kraft, som med stor och beundransvärd uppoffring förebygde anarkiens vådor och lofvade att med lif och blod i förening med folket försvara Norges goda sak och häfda detta urgamla rikes sjelfständighet och frihet. Hvar och en önskade att kunna värdigt tolka den djupa och innerliga känsla af vördnad, högaktning och kärlek, som hvar och en norrman hyser; den tacksamhet, hvarmed hela det norska folket i prinsens sändning erkänner en af försynens största välgerningar emot ett fritt och trofast folk i farans och nödens stund. Det initiativ, prinsen hade tagit uti den norska sjelfständighetsrörelsen, och det erkännande han vunnit, riktade blicken på danande af en författning, som kunde främja landets väl. Att göra Norge till ett absolut sjelfständigt rike och prins Christian Fredrik till dess Konung var det s. k. sjelfständighetspartiets program, i spetsen för hvilket stod Chr. M. Falsen.

Å ena sidan Prinsens ställning till danska tronen och å andra sidan den yttre ställningen, som framstälde för de mindre sanguiniska Eidsvoldsmännen föreningen med Sverge såsom en förestående nödvändighet, voro egnade att rikta bemödandena vid författningsarbetet på

att så mycket som möjligt garantera folkfriheten, om ock den monarkiska författningen, såsom den enda lämpliga, ingick i allas tankegång. Som för prinsen sväfvade såsom mål tronens bestigande, tillegnade han sig ej något afgörande inflytande på konstitutionsverkets inre bygnad och bestämmelser, för att åstadkomma en mera utvidgad konungamakt. Efter det en konstitutionskomité blifvit vald den 12 April, aflemnade densamma den 15 samma månad ett principbetänkande innehållande: 1) Norge bör vara en inskränkt och ärftlig monarki; 2) folket bör utöfva den lagstiftande makten genom sina representanter; 3) folket bör allena hafva rätt till att beskatta sig genom sina representanter; 4) krigs- och fredsrätten och 5) benådningsrätten tillkomma Konungen; 6) den dömande makten bör vara särskild från den lagstiftande och utöfvande; 7) tryckfrihet bör ega rum; 8) den evangeliskt- lutherska religionen bör förblifva statens och regentens religion; alla religionssekter tillerkännes fri religionsöfning, dock att judar äro förbjudna att vistas i riket; 9) nya inskränkningar i näringsfriheten böra ej ega rum; 10) personliga eller blandade ärftliga företrädesrättigheter böra ej för framtiden tillstädjas någon; 11) statens borgare äro i allmänhet lika förpligtade till att i en viss tid värna om fäderneslandet utan hänsyn till stånd, börd eller förmögenhet.

Vid dessa bestämmelsers afhandlande påföljande dag, då de 10 första antogos, sammandrabbade båda partierna i afseende på första punkten. Falsen föreslog det tillägg, att Norge »skall vara ett fritt, oafhängigt och odelbart konungarike och regenten skall föra titel af konung», och var genom predikatet »oafhängigt» betecknadt, att Norge ej skulle kunna förenas med något annat rike. För att ytterligare befästa grundsatsen om Norges isolerade sjelfständighet blef följande plenidag den 18 April, sedan utan afseende lemnats ett förslag om tillsättande af en komité för undersökning af Norges ställning till utlandet, på Falsens förslag beslutet, att församlingen, så snart konstitutionen var antagen *och konung vald*, skulle anses

upplöst. I sammanhang härmed bör nämnas, huruledes ytterligare till omöjliggörande af föreningen med Sverge antogos sådana bestämmelser, som den i konstitutionsförslagets § 4 innehållna (E. K. § 15): »Konungen skall *städse hafva bekänt* och bekänna sig till den evangelisk-lutherska religionen, handhafva och beskydda den», hvilken bestämmelse åsyftat att för alla tider hindra Carl Johan att blifva konung; och bestämmelsen i E. K. § 13 att Konungen skall städse bo inom rikets nuvarande gränser och må icke utan stortingets samtycke uppehålla sig utanför dess gränser längre än 6 månader hvarje gång, med mindre han för sin person skall hafva förlorat rätten till kronan. Föreskriften i § 14 att Konungen *må ej mottaga* annan krona eller regering utan stortingets samtycke, hvartill två tredjedelar af rösterna erfordras, var ock riktad mot Norges förening med ett annat land. I det utkast till grundlag, som konstitutionskomitéen hade aflemnat den 30 April och som den 4 Maj begynte att företagas till behandling, förklarar komitéen bland annat, som kan vara af vigt att anmärka, att i fråga om grundlagsförslagets innehåll komitéen haft stadig hänsyn till den borgerliga frihetens betryggande, egendomens säkerhet och rättigheternas möjligaste likhet, samt att i afseende på formen komitéen ansåg det hafva varit föga gagneligt, om komitéen försökt att tillvägabringa fullkomlig enhet i stilen och sträng ordning i §§:nas följd. Uteslutningar, förändringar och tillägg, som församlingen måtte finna ändamålsenliga, skulle till en del äfven komma att nedbryta denna ordning och enhet. Församlingen beslöt i förväg, att materiens form och §§:nas ordning under debatten ej skulle komma i betraktande. Konstitutionsförslaget genomgicks den 4, 5, 7, 8, 9, 10 och 11 Maj, hvarefter en redaktionskomité tillsattes för att sätta konstitutionen i stil och ordning. Den 16 Maj blef komitéens arbete bifallet i alla dess delar.

Denna grundlag har följande öfverskrift: »*Konungariket Norges grundlag*, gifven på Eidsvold den 17 Maj 1814 af Nationens der församlade representanter»; och åt

densamma gifves förpligtande kraft i följande ordalag: »Vi undertecknade Konungariket Norges representanter förklara härmed denna konstitution, som af riksförsamlingen är antagen, för Konungariket Norges grundlag, hvarefter alla och en hvar hafva sig att rätta».

Dagen derpå blef Christian Fredrik vald till Konung, hvarefter det beslöts, att en deputation skulle afsändas med en adress, hvari det hette, att Norges representanter, öfverensstämmande med folkets önskningar och *H. K. H:ts uppmaning*, hade förenat sig om att författa en grundlag för Konungariket Norge, så som de ansett vara riket gagneligt, och att de för sådant ändamål sökt att fördela den suveräna makten på sådant sätt, att lagstiftningen nedlägges i folkets och den utöfvande makten i Konungens hand. Den 19 Maj aflade Christian Fredrik inför församlingen sin ed att regera i öfverensstämmelse med landets nya konstitution och lagar, och emottog å andra sidan af representanterna deras ed, hvarefter de afläto en adress till den nyvalde Konungen med anmodan att underrätta de utländska makterna att »Norska folket, lösryckt från sin åldriga förbindelse med Danmark, genom sina sjelfvalda representanter konstituerat sig såsom en sjelfständig stat». Samma dag utfärdade Christian Fredrik en kungörelse om riksförsamlingens beslut.

II.

Den konstitution, som sålunda antogs af riksförsamlingen på Eidsvold den 17 Maj, har likasom nu gällande grundlag af 4 November 1814, sina bestämmelser fördelade under fem kapitel, betecknade med bokstäfverna A,) B,) C,) D,) E).

I första Kap. A) *Om statsformen och religionen*, §§ 1—2, bestämmes § 1: »Konungariket Norge är ett fritt, oafhängigt och odelbart rike. Dess regeringsform är inskränkt monarkisk». Konungarikets konstitutionela karakter utvecklas och bestämmes närmare i följande Kap. B) *Om den utöfvande makten, Konungen och den kungliga familjen*, (§§ 3—48); C) *Om borgarerätt och den lagstiftande makten* [Eidsvoldskonstitutionen] (§§ 49—86); [nu gällande grundlag af 4 Nov. 1814] §§ 49—85); D) *Om den dömande makten* (E. K. §§ 87—92; N. G. §§ 86—91); E) *Allmänna Bestämmelser* (E. K. §§ 93—110. N. G. §§ 92—112). Maktens fördelning är så bestämd att den *utöfvande* makten är hos Konungen, hvars person är helig. Han kan ej lastas eller anklagas. Ansvarigheten åligger hans råd (E. K. §§ 3, 4; N. G. §§ 3, 5). Folket utöfvar den *lagstiftande* makten genom stortinget, som består af två afdelningar, ett lagting och ett odelsting (§ 49). Så snart stortinget har konstituerat sig, utväljer det bland sina medlemmar en fjerdepart, som utgör lagtinget; de öfriga trefjerdeparter bilda odelstinget. Likasom den lagstiftande makten sjelfständigt utöfvas af stortinget inom de för densamma satta gränser, så är äfven förhållandet med Konungens styrande makt. Den utöfvande makten är ej ett blott osjelfständigt verkställande af de beslut,

som nationalrepresentationen fattar. *Domaremakten* intager en sjelfständig ställning till så väl den utöfvande som den lagstiftande. Höjesterets domar kunna i intet fall öfverklagas eller underkastas revision (E. K. § 91, N. G. § 90). I de mål, som dragas inför Riksrätt, kan ingen annan benådning än befrielse från ådömdt lifsstraff ega rum. Domare kunna ej afsättas utan efter laga dom och ransakning (§ 22).

Då emellertid den utgrening af statsmaktens verksamhet, som i dessa tre slag af hufvudfunktioner innebäres, ej kan ske så, att de alldeles särskiljas från hvarandra, utan den ena verksamheten eger i åtskilliga afseenden samband med den andra, så är det ömsesidiga förhållandet emellan dem som innehafva och utöfva de särskilda slagen af myndighet, ordnadt på ett sätt, som är egnadt att gifva garantier för att den ene ej störande ingriper i någon af de båda öfrigas verksamhet. Konungens styrande makt tages i anspråk och begränsas af stortinget vid utöfvandet af de rättigheter, som tillkomma stortinget såsom folkrepresentation, och stortingets lagstiftande makt tages i anspråk och begränsas af Konungens styrande makt, medan domaremakten, oberoende af Konungens bud och stortingets vilja, fastslår, hvad som skall gälla såsom rätt och såsom sådant i hvarje fall måste iakttagas för rättsordningens bevarande.

Stortingets s. k. lagstiftande myndighet, som i vidsträckt mening sammanfaller med dess representativa myndighet i allmänhet, har i § 75 blifvit så bestämd, att den innefattar först *lagstiftning* i egentlig mening — det heter a) att Stortinget eger gifva och upphäfva lagar, d. v. s. rättsordningen tillhörande allmängiltiga och varaktigt förbindande rättsbud —; vidare den *statsfinansiela* myndigheten, inbegripande rätt till beskattning eller såsom det heter a) »att pålägga skatter, afgifter, tull och andra offentliga bördor, som dock ej gälla längre än till 1 Juli det år, å hvilket nästa ordentliga storting sammanträder, med mindre de af detta uttryckligen förnyas»; den dermed förbundna statsregleringsrätt, i norsk stats-

rätt kallad bevillningsrätt, eller såsom det heter d) »att bevilja de till statsutgifterna erforderliga penningesummor», hvarjämte särskildt omnämnes e) bestämmandet af Konungens och det kungliga husets apanage, b) rätt att göra lån på statens kredit, och c) att utöfva uppsigt öfver rikets penningväsen, hvartill kommer den i E. K. § 19, N. G. § 18 nämnda rätt för stortinget att bestämma sättet för användningen och förvaltningen af statens egendomar och regalier; samt den *kontrollerande* myndigheten, hvilken enligt § 75 inbegriper f) rätt att låta sig förelägga statsrådets protokóll och alla offentliga handlingar med undantag af militära kommandomål; g) att låta meddela sig de förbund och traktater, Konungen å statens vägnar har ingått med främmande makter utom hemliga artiklar; h) att kunna fordra enhvar att möta inför sig i statssaker, Konungen och den kungliga familjen undantagne; i) att revidera medlertidiga gage- och pensionslistor samt deri göra ändringar; k) att utnämna revisorer, som årligen skola genomse statens räkenskaper och i tryck offentliggöra utdrag deraf; och eger (enligt E. K. § 32, N. G. § 30) odelstinget ställa statsrådets ledamöter till ansvar inför riksrätt, om de ej gjort kraftiga föreställningar emot lagstridiga eller uppenbart skadliga regeringsbeslut; slutligen eger stortinget att *naturalisera* främlingar (§ 75 l). I sammanhang härmed bör erinras om den i § 25 stortinget tillerkända beslutanderätt i vissa frågor, som stå i samband med Konungens befälsrätt öfver armé och flotta.

I förhållande till domaremakten har stortinget den ställning, att dess odelsting eger tilltala höjesterets och statsrådets ledamöter inför riksrätt, hvilken derjämte äfven upptager åtal af odelstinget mot stortingets egna medlemmar; och denna politiska domstol bildas af höjesterets medlemmar jämte lagtinget, med rätt för den tilltalade att af riksrätten utesluta en tredjedel.

Stortinget är sammansatt af folkvalda medlemmar, hvilka under tre år utöfva sitt åliggande, utan att under tiden kunna underkastas nya val, (§§ 71, 72) och eger sam-

manträda enligt E. K. § 68 den första söcknedag i Februari hvart tredje år, numera enl. N. G. § 68, sådan den lyder enligt grundlagsbestämmelsen den 24 April 1869, hvarje år, och vara församladt enligt E. K. § 80 i tre månader, enligt N. G. § 80, sådan den lyder enligt grundlagsbestämmelsen den 24 April 1869 två månader, utan att kunna af Konungen åtskiljas.

Beträffande förhållandet mellan stortinget och dess båda afdelningar samt dessas förhållande sinsemellan, äfvensom hvad angår deras särskilda rättigheter och åligganden, synes lagstiftaren ursprungligen åsyftat att, utom i de fall, der lagtinget och odelstinget, på sätt vi nyss nämnt, hvart för sig egde utöfva en särskild dem tillkommande myndighet, alla ärenden skulle undergå pröfning i båda afdelningarna, och att hvarje förslag, för att kunna föranleda till något positivt beslut af stortinget, skulle bifallas af båda tingen. Detta af riksförsamlingens konstitutionskomité framstälda förslag blef vid öfverläggning förändradt till hvad som nu innehålles i §§ 76—78, enligt hvilka lagtinget från att vara en jämlike till odelstinget, blef förvandladt till en blott kritiserande nämnd, hvars beslut blott fick karakteren af utlåtande, så att, derest detsamma ej af odelstinget accepteras, odelstingets förslag kan öfverlemnas till samladt storting, som eger med $^2/_3$ pluralitet afgöra frågan. Med denna förändring af de båda afdelningarnas ställning till hvarandra och af ordningen för ärendenas pröfning och afgörande, hvarigenom samladt storting blifvit en form för afgörande i sista hand, då afdelningarna stanna i olika beslut, var tvåkammarsystemet brutet, till följd hvaraf ock, enär grundlagen ej innehåller någon uttrycklig bestämmelse, att andra frågor än lagfrågor skola behandlas af odelsting och lagting, det samlade stortinget redan af riksförsamlingen, efter hvad dess beslut den 11 Maj gifver vid handen, ansågs kunna användas såsom öfverläggningsform, så snart fråga ej är om att gifva eller upphäfva lagar. Obeqvämligheten, för att icke säga omöjligheten, att kunna komma till ett resultat

i afseende på vissa frågor t. ex. statsreglerings- och skattefrågor genom behandling af odelsting och lagting i den ordning, som nyssnämnda §§ angifva, tillsammans med bestämmelsen i E. K. § 110, N. G. § 112, som föreskrifver att, för att tillvägabringa grundlagsförändring, $^2/_3$ af stortinget skola vara eniga, utan att någon procedur genom odelsting och lagting omtalas, ej heller någonsin blifvit i praxis följd, har gifvit burskap åt det städse iakttagna förfarande, att alla ärenden, som stortinget ej vill afgöra i lagform, eller som ej lämpa sig derför, äfvensom grundlagsfrågor, behandlas i samladt storting, utan att genomgå odelsting och lagting.

Hvad beträffar *Konungens utöfvande makt*, så inbegriper denamma hvad man kallar styrande eller regerings-makt, och är både med afseende på dess innehåll och sättet för dess utöfning — med vissa undantag och modifikationer: t. ex. Konungens befälsrätt och rätt att utfärda administrativa och ekonomiska förordningar, hvarmed vi här ej behöfva sysselsätta oss — bestämd hufvudsakligen lika med den svenska regeringsmakten.

I förhållande till stortinget har Konungen fått sig tillerkända vissa vigtiga rättigheter, som innebära garantier för, att stortinget ej skall öfverskrida sin befogenhet. Sådan är rättigheten att åtskilja stortinget, när det varit viss uppgifven tid församladt, § 80; att sammankalla urtima storting, § 69; att framställa propositioner till stortingets öfverläggningar med särskildt laginitiativ; hvartill kommer Konungens rätt att, med vissa uppgifna undantag, pröfva och efter sakens beskaffenhet godkänna eller förkasta hvarje stortingets beslut.

I § 80 stadgas:

»Stortinget förblifver samladt, så länge det finner nödigt, dock icke öfver tre (enligt 1869 års K. F. två) månader utan Konungens tillstånd. När det, efter att hafva slutat sina göromål eller efter att hafva varit samladt den bestämda tiden, häfves af Konungen, *meddelar han* tillika *sin resolution på* de icke alla redan dessförinnan *afgjorda beslut*, genom *att antingen stadfästa eller förkasta dem*. Alla de, som han icke uttryckligen antager, anses såsom af honom förkastade».

Vissa beslut äro dock af beskaffenhet att ej kunna blifva föremål för Konungens pröfning, t. ex. val af revisorer, utöfningen af rättigheten att inkalla personer till möte i stortinget. Som emellertid icke alltid är klart, hvilka ärenden äro af den natur, att stortingets beslut deri blifva utan konungens stadfästelse gällande, så är till undanrödjande af all tvekan, huruvida i tvifvelaktiga fall Konungens stadfästelse skall kunna undvaras eller icke, genom bestämmelsen i E.C. § 83. N.G. § 82, (som angifver de fall, då Konungens sanktion ej erfordras) gifvet vid handen, att Konungens sanktionsrätt är regel. Denne § stadgar nämligen:

»Konungens sanktion erfordras icke till de stortingets beslut, hvarigenom a) det förklarat sig samladt såsom storting efter konstitutionen; b) det bestämmer sin inre politie; c) det antager eller förkastar de tillstädesvarande medlemmarnes fullmakter; d) det stadfäster eller förkastar utslag om valstrider; e) det naturaliserar främlingar; f) och *ändtligen* till det beslut, hvarigenom odelstinget sätter statsråd eller andra under tilltal inför riksrätt».

Med nu angifna undantag är Konungen förlänad med sanktionsrätt i afseende på alla sådana beslut, hvarigenom stortinget vill göra gällande någon af sina politiska rättigheter, och Konungen har dervid att tillse, dels att stortinget genom sitt beslut ej öfverskrider sin befogenhet och gör intrång på den utöfvande eller dömande maktens område, dels att besluten äro riket till nytta. Denna Konungens rätt att kontrollera stortingets beslut, som har sin motsvarighet i stortingets kontrollerande myndighet och i den makt att begränsa styrelsens verksamhet, som ligger i stortingets statsreglerings- och beskattningsrätt, är i ett fall inskränkt nämligen, hvad stiftandet af lagar i vanlig mening angår. Hvad dessa angår, gäller hvad som föreskrifves i §§ 76—79:

§ 76. Hvarje lag skall först föreslås på odelstinget, antingen af dess egna medlemmar, eller af regeringen genom ett statsråd. Är förslaget der antaget, sändes det till lagtinget, som antingen bifaller eller förkastar det, och i senare fallet sänder det tillbaka med bifogade anmärkningar. Dessa tagas i öfvervägande i odelstinget, som antingen låter lagförslaget förfalla (hänlägger det) eller åter sänder det till lagtinget med eller utan förändring. När ett för-

slag från odelstinget två gånger har varit lagtinget förelagdt och andra gången derifrån blifvit återsändt med afslag, träder hela stortinget tillsammans och med två tredjedelar af dess röster afgöres då förslaget. Mellan hvarje sådan deliberation må minst tre dagar förflyta.

§ 77. När ett af odelstinget föreslaget beslut är bifallet af lagtinget eller af det samlade stortinget, sändes det med en deputation af begge stortingets afdelningar till Konungen med anmodan om hans sanktion.

§ 78. Bifaller Konungen beslutet, förser han det med sin underskrift, hvarigenom det varder lag. Bifaller han det icke, sänder han det tillbaka till odelstinget med den förklaring, att han icke för tiden finner det tjenligt att sanktionera beslutet.

§ 79. Beslutet må i detta tillfälle icke mera af det då samlade stortinget föreläggas Konungen, som på samma sätt kan förhålla sig, om nästa storting på nytt föreslår samma beslut. Men blifver det också af det tredje lagtima stortinget, efter att igen hafva varit föremål för öfverläggning och pröfning, åter på båda tingen oförändradt antaget, och det då förelägges Konungen med begäran, att Hans Majestät icke vill vägra sanktion på ett beslut, som stortinget efter den mognaste öfverläggning anser för gagneligt, så varder det lag, om än Konungens sanktion icke följer derpå, innan stortinget åtskiljes».

Konungen eger således i dessa frågor blott rätt att uppskjuta verkställigheten af lagstiftande maktens beslut, eller så kalladt suspensivt veto.

Jämte denna Konungens rätt i förhållande till stortingets *lagstiftande* myndighet eger Konungen rätt att supplera lagstiftningen genom den honom gifna rätt (§ 17) att provisoriskt gifva och upphäfva förordningar, som angå handel, tull, näringsväsen och politi, dock att de ej strida mot konstitutionen och de af stortinget redan gifna lagar. Slutligen skola enligt § 81 alla lagar, de i § 79 undantagna, utfärdas i Konungens namn och under rikets sigill efter ett formulär, hvari det heter, att han »antagit och bekräftat» likasom han »antager och bekräftar» stortingets beslut såsom lag. I förhållande till den *dömande* makten har Konungen sin benådningsrätt (§ 20), med inskränkning till blott befrielse från ådömdt lifsstraff i de mål, hvilkas åtalande af odelstinget beslutas, hvartill kommer det inflytande, som han utöfvar genom den ho-

nom allena tillkommande rätt att utnämna domare. Han eger nämligen enligt § 21 att utnämna alla civila, kyrkliga och militära embetsmän.

Sedan i litt. B., C., D. blifvit gifna närmare bestämmelser om statsmaktens olika hufvudfunktioner och dessas förhållande till hvarandra, innehåller slutkapitlet E: *Allmänna bestämmelser.* Dessa hafva dels sin förebild i de deklarationer af allmänna medborgerliga rättigheter, som blifvit ställda i spetsen för de fransyska författningarne och andra länders efter dem bildade konstitutioner, såsom förhållandet är med §§ 96, 99, 100, 101, 102, 104, 105, hvilka garantera den personliga friheten och säkerheten, hemfriden, egendomsrätten, rättssäkerheten, näringsfriheten och tryckfriheten; dels utgöra de särskilda garantier för vissa offentliga inrättningars bestånd, (§§ 106 och 107), skydd mot särskilda friheters och förmåners meddelande, (§§ 95, 97, 108), eller mot förvärfvande af inkomst för statskassan, utöfver hvad lagen medgifver, (§ 98); dels innehålla de behörighetsvilkor för att kunna utnämnas till embeten, (E. K. § 92, N. G. § 93), grundsatser om allmän värnepligt, (§ 109), hvartill komma de i § 94 innehållna bestämmelser, som gåfvo fortfarande giltighet åt gällande lagar och permanenta skatter. Härjämte böra erinras de i Grundlagen den 4 Nov. 1814, med anledning af föreningen, införda bestämmelser om Norges ansvar endast för egna statslån, (N. G. § 93), om dess egna bank och penningväsen, (N. G. § 110), samt om flaggan N. G. § 111). Grundlagens sista § (E. K. § 110; N. G. § 112) handlar om vilkoren för stortingets rätt att bestämma, huruvida grundlagsändring bör ega rum eller ej.

Samtliga dessa bestämmelser utgöra ledande grundsatser, eller ock garantibestämmelser, hvilka ej på minsta sätt beröra Konungs och stortings inbördes förhållanden, utan skola efterkommas af vederbörande maktinnehafvare vid utöfningen af deras myndighet; och eger förty ingendera af de konstitutionela makterna, vare sig särskildt eller samfäldt, besluta någon åtgärd eller något förfarande i strid häremot, förrän grundlagen upphäft dessa

bestämmelser. E.K. § 110, N.G. § 112 innebär således, likasom de öfriga §§ i denna afdelning, en särskild garanti för rättsordningens upprätthållande, i det den afser att förekomma obetänkta grundlagsändringar, hvilken garanti är, likasom öfriga, som i denna afdelning gifvits, riktad såväl mot Konungen som mot stortinget. Likasom hvarje stortingets beslut angående grundlagsändring skall vara fattadt i den i E.K. § 110 N.G. § 112 föreskrifna ordning, för att beslutet skall kunna komma i fråga att erhålla giltighet såsom grundlagsstadgande, så är jämväl Konungen förpligtad att vägra sanktion åt hvarje beslut, som ej i denna ordning tillkommit. Denna § 110 i E. K. lyder sålunda:

»När riksförsamlingen har antagit denna konstitution varder den rikets grundlag [1]).

Visar erfarenheten, att någon del af den bör förändras, skall förslaget derom framställas på ett lagtima storting och kungöras i tryck. Men det tillkommer *först* det nästa lagtima storting [2]) att bestämma, om den föreslagna ändringen bör ega rum eller ej. Dock må sådan förändring aldrig motsäga denna grundlags principer, men allena angå modifikationer i särskilda bestämmelser, som icke förändra denna konstitutions anda, och böra två tredjedelar af stortinget vara eniga i en sådan förändring».

Ingenting stadgas här om Konungens sanktion; men då bestämmelserna i denna § ej uttryckligen bestämma, att stortingets beslut skall utan Konungens sanktion blifva lag, så måste på detta beslut, som ej heller är uppräknadt bland de i § 82 från Konungens sanktion särskildt undantagna (jfr ofvan sid. 20), tillämpas den i § 80 gifna bestämmelsen, att hvarje stortingsbeslut, utom de i § 82 uppräknade, skall underkastas Konungens pröfning och af honom godkännas, för att erhålla laga kraft och verkan. Som grundlagsfrågor äro så till behandlingen, som sättet för afgörandet, skilda från vanliga lagfrågor, på hvilkas behandling och afgörande af stortinget samt

[1]) Denna sats är utesluten ur N.G. § 112.

[2]) I Grundlagen sådan den lyder efter K.F. 24 April 1869 heter det:... framställas på första lagtima storting efter ett nytt val och kungöres i tryck. Men det tillkommer först ett af de lagtima storting efter nästa val....

sanktion af Konungen tillämpas de i §§ 76—79 innehållna föreskrifter, så kan ej heller blifva fråga om att, i afseende på Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor, tillämpa den i § 79 innehållna grundsats om blott suspensivt veto. För att denna grundsats skulle anses tillämplig, måste denna inskränkning i Konungens sanktionsrätt hafva med afseende på grundlagsfrågor varit uttryckligen utsagd eller åtminstone i § 80 angifven, såsom i allmänhet gällande för alla stortingsbeslut.

Denna inskränkning i Konungens myndighet kan ej heller anses ligga i sakens natur. Ty om man tager i betraktande beskaffenheten af de stortingsbeslut, som ej röra lagfrågor, så utgöras de *dels* af sådana beslut, som grunda sig på stortingets statsfinansiela myndighet, således dess beslut i beskattnings och statsregleringsfrågor, i afseende hvarå i grundlagen uttryckligen är bestämdt, att de af stortinget beslutade skatter m. m. ej gälla längre än till 1 Juli det år, då ett nytt, lagtima storting sammanträder, — ett förhållande som, såsom en gifven följd deraf, äfven inträder för stortingets statsregleringsbeslut — äfvensom dess beslut angående statslån och om penningeväsendet samt om egendomsförvaltning, hvilka beslut ej taga form af lagar; *dels* af de framställningar till regeringen, hvartill utöfningen af stortingets kontrollerande verksamhet kan föranleda, äfvensom hvad stortinget kan i petitionsväg hemställa om styrelsens verksamhet och riktning, hvilket allt är af beskaffenhet, att det ligger i Konungens utöfvande makt att afgöra, om åtgärd deraf bör föranledas eller icke. Beslut i alla dessa slags frågor härflyta af stortingets noggrannt angifna rätt att deltaga uti eller utöfva kontroll öfver statsförvaltningen, och beröra således Konungens utöfvande makt, hvadan de med hänsyn till den maktfördelning, som i grundlagen blifvit gjord, ej kunna anses sträcka sig längre, än den i grundlagen stortinget uttryckligen tillerkända rätt medgifver. De äro ock i allmänhet af en negativt begränsande karakter, hvadan, derest stortinget inom statsförvaltningens område gifver positiva föreskrifter, som

icke härflyta ur den i grundlagen stortinget uttryckligen medgifna rätt, Konungen är berättigad att lemna stortingets beslut, såsom innebärande ett öfverskridande af dess befogenhet, utan afseende. Dessa beslut afse äfven vissa gifna fall, att gälla under vissa gifna förhållanden eller på vissa bestämda tider, som vid ett följande stortings sammanträden aldrig äro desamma. Anser stortinget, att hvad som rör statsreglering, afgifter, statslån, bör ordnas på ett allmängiltigt sätt och att denna ordning bör ega längre varaktighet, så kan detta ske genom lagförslag och användning af lagform, i hvilket fall §§ 76—79 äro tillämpliga. Så snart således stortingets beslut ej gälla lagfrågor, äro ej de förhållanden för handen, som utgöra förutsättningar för inskränkning i Konungens sanktionsrätt, utan Konungens rätt att afgöra frågan måste, i enlighet, med hvad som innehålles i bestämmelserna i §§ 80—82, anses definitiv. Då grundlagsfrågor äro genom grundlagen, både i afseende på behandling och afgörande, af stortinget skilda från andra lagfrågor, är således ej heller på dem tillämpligt det suspensiva veto, utan Konungen eger att, der han så pröfvar skäligt, på grund af § 80 definitivt förkasta stortingets beslut i dessa frågor. Konungens rätt att pröfva stortingets i laga ordning fattade beslut om grundlagsändringar, och att, efter hvad han pröfvar rikets väl kräfva, antingen stadfästa eller förkasta desamma framgår således tydligen af grundlagens egna bestämmelser, om ock denna sanktionsrätt ej omtalas i den § i grundlagen, som bestämmer sättet för dessa frågors behandling och för deras afgörande af stortinget för dess del.

Denna Konungens rätt framgår äfven af grundlagens principer. Klart är att med det sätt, hvarpå norska grundlagen ordnat statssuveränetetens utöfning emellan Konungen och stortinget, Konungamaktens innehafvare, som uti den statsförfattning, till hvars upprätthållande han förpligtat sig och hvars beskaffenhet utgjort förutsättning för hans aflagda Konungaed, fått sig tillförsäkrad en bestämd verkningskrets och ett bestämdt makt-

område, ej kan, utan att grundlagen uttryckligen ålagt honom detta, anses förpligtad att mot sin vilja underkasta sig någon grundlagsändring, som stortinget finner för godt att allena besluta. Hvarje sådan grundlagsändring kan nämligen omedelbart eller medelbart medföra en ändring i det en gång stadgade maktförhållandet emellan storting och Konung. För att stortinget skall kunna anses ega en sådan makt, måste grundlagen hafva på något sätt tydligen uttalat detta. Och om en sådan stortingets rätt skulle följa af någon stortinget tillkommande supremati, så borde, i stället för att, efter hvad den konstituerande riksförsamlingen sjelf uttalat och grundlagen äfven bär vitne om, den suveräna maktens utöfning blifvit fördelad mellan Konung och storting, statssuveräneteten och rättigheten att ändra grundlag hafva blifvit odelad tillerkänd folkrepresentationen såsom sådan. Men detta har ej skett.

Beträffande statssuveräneteten finner man, att Norges grundlag ej har någon bestämmelse, som, likt 1791 års franska och 1812 års spanska författning, åberopar folksuveränetetsgrundsatsen. Vid bestämmandet af Konungens styrande makt har man, efter hvad vi nämnt, tagit svenska regeringsformen till förebild, och förhållandet mellan Konung och storting är äfven helt annat än i nämnda författningar, enligt hvilka representationen utöfvade en mängd regeringsrättigheter, och en mängd embetsmän, särskildt domare, ej tillsattes af Konungen. Franska nationalförsamlingen var permanent, med rätt att vara samlad så länge den ville, och Konungen saknade initiativ och rätt att gifva reglementen till lagarnes genomförande. Spanska Cortes tillsatte en permanent deputation, som vakade öfver författningens och lagarnes efterlefnad. Konungen egde intet laginitiativ och mycket begränsad sanktionsrätt i alla frågor.

Beträffande rättigheten att stifta grundlag, är det exempellöst att i något lands författning, som varit egnad att grunda normala förhållanden, statsformen må vara monarkisk eller republikansk, en riksförsamling eger ut-

öfva en sådan rätt genom en enda kammare och efter blott en enda pröfning. Der ej statsformen är monarkisk eller, inom monarkien, Konungen ej eger deltaga i grundlagstiftningen, är det antingen så ordnadt, att folket på ett eller annat sätt eger genom omröstning i orterna uttrycka sin vilja, eller afgöres frågan genom särskilda folkdeputerade, annorlunda sammansatta än den vanliga riksförsamlingen; eller ock, der riksförsamlingen eger att afgöra frågan, har man påbjudit väckta förslags pröfning och antagande af flera riksförsamlingar samt att, vid val af de deputerade, som skola fatta de afgörande besluten, valförsamlingarne utfärda särskilda mandater för de valda att företaga den till sitt innehåll bestämda reformen. Sådana voro bestämmelserna i de författningar, som kunna anses hafva i ett eller annat hänseende tjenat till ledning vid det norska grundlagsarbetet, hvilka alla gingo ut på vädjande till folket utanför representationen, medan i norska grundlagen intet spår finnes till några bestämmelser, som, utgående från folksuveränetetsgrundsatsen, påbjuda något slags vädjande till folket för inhemtande af dess tanke angående ifrågakommande grundlagsändringar. Något sådant kan ej anses inneburet i den bestämmelsen, som fordrar att hvarje grundlagsförslag skall hvila till dess lagtima storting efter nya val sammanträder. Ty de förslag, som hvila, hafva aldrig varit föremål för pröfning af det storting, på hvilket de blifvit väckta. En mängd alternativa förslag i samma fråga kunna vara hvilande och det ordinarie storting, som skall upptaga grundlagsförslag till pröfning, har en mängd frågor till afgörande, hvilka äro af mycket mera vigt, än några detaljförändringar i grundlagen. Saknaden af någon bestämmelse i E. K. § 110, N. G. § 112, som påbjuder vädjande till folket, synes således tala för att grundlagsstiftaren ansett Konungen vara den som här, likasom i fråga om andra stortingsbeslut, eger att enligt § 80 afgöra, om stortingets beslut skall erhålla giltighet eller icke.

Man har emellertid ansett, att en så vigtig sak som Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor ej skulle af grundlagstiftaren utelemnats ur ifrågavarande §, derest han ansett Konungen ega en sådan rätt. Häremot kan emellertid med lika tyngande skäl anföras, att, derest grundlagstiftarens mening varit att förbehålla folket eller stortinget rätt att utan Konungens sanktion stifta grundlag, så hade han tydligen uttalat detta och äfven anvisat det sätt, hvarpå en grundlagsändring skulle, utan att af Konungen sanktioneras, erhålla till allmän efterrättelse gällande kraft.

Jämför man norska grundlagens bestämmelse i § 112 med motsvarande bestämmelser i det s. k. Adler-Falsenska förslaget, hvilket var det sorgfälligast utarbetade af de förslag, som tjenade riksförsamlingen till ledning för dess grundlagsarbeten, så finnes i dess första kapitel, som innehåller de allmänna grundsatserna för statsförfattningen, föreskrifvet i § 11, att hvad en gång är antaget såsom konstitutionens grundväsen ej må förändras, med rätt dock för folket att, efter vissa mellantider och efter gifna reglor, låta genomse och förbättra konstitutionen. Denna grundsats fick emellertid intet uttryck i någon af de 11 punkter, som innehöllos i konstitutionskomiténs principbetänkande, ej heller uti någon § i dess grundlagsförslag. De fria monarkiska författningar, som förnämligast blifvit rådfrågade, 1791 års franska och 1812 års spanska, hvilka båda uttalat såsom grundsats, den förra i sin declaration des droits Art. III och i konstitutionen Tit. III Art. I, den senare i § 3, att *suveräneteten tillhör folket*, hafva båda det oaktadt ansett sig böra, den förra i Tit. VII uttryckligen förklara, att nationen har den oafhändeliga rättigheten att ändra grundlagen, den senare i §§ 375 och ff., sedan den förbjudit hvarje ändring under 8 år och gifvit föreskrifter om de särskilda pröfningar, som förslaget borde genomgå, innan det af Cortes kunde definitivt afgöras, uttryckligen bestämma, att, om $^2/_3$ af de deputerade bifalla förslaget, *detta skall vara lag*, såsom sådan hos Cortes bekant-

göras och genom en deputation tillställas Konungen, för att han må låta kungöra Cortes' beslut och utdela det till alla myndigheter och kommunalråd i monarkien. Gå vi till förhållanden hos oss under frihetstiden, till hvars offentliga rätt en författare [1]) anser att grundlagsförfattaren tagit hänsyn, så finner man, huruledes uti ingressen till 1719 års regeringsform riksens ständer förbehållit sig att, om framdeles någon uttydning, förbättring eller ändring härå behöfves, sådant på allmän riksdag att göra. Med denna förklaring var emellertid ej Konungen frånkänd rätt att deltaga i grundlags stiftande, ty i Ulrika Eleonoras konungaförsäkran § 5, hvari hon lofvar, att i Riksens styrelse instämma med R. St. såsom maktegande, förpligtar hon sig icke att efterkomma alla de ändringar som R. St. allena vidtogo, utan, såsom det heter, att styra riket »efter riksens stadgar, samt i synnerhet efter den reg.-formen, hvilken ständerna nu författat eller efter det, som de framdeles *med Kongl. Maj:t* kunna pröfva nödigt derutinnan att ändra, göra och stadga». Då en annan grundsats gjorde sig gällande 1720, fick R. St:s allena beslutande rätt härutinnan uttryck i den konungaförsäkran, som af Fredrik I och Adolf Fredrik afgafs. Uraktlåtenheten i norska grundlagen att på något sätt uttryckligen tillerkänna stortinget allena beslutanderätt i afseende på grundlagsändringen talar således för att den i N. G. §§ 80—82 stadgade Konungens sanktionsrätt bör tillämpas.

Men om så vore fallet, hvarför har man ej infört ett sådant stadgande, som det i § 82 af 1809 års svenska reg.-form, hvilken grundlag i många bestämmelser tjenat till förebild för norska grundlagen, och stadgat att, hvad Konungen föreslagit och stortinget gillat eller

---

[1]) Nils Höjer a. st. sid. 96 anser det ögonskenligt, på hvilka skäl lemnas derhän, att det är 1766 års grundsatser, till hvilka konstitutionskomitén slutit sig med afseende på föreskriften, att grundlagsförslag ej må afgöras vid samma storting, på hvilket förslaget blifvit väckt.

stortinget beslutit och Konungen gillat, skall gälla såsom grundlag, utan stannat vid att föreskrifva, att stortinget har att bestämma, om den föreslagna förändringen bör »finde sted»? I afseende härå bör först märkas, att i Sverges R. F. är ett helt annat sätt iakttaget med afseende på både ordningen och sättet för affattandet af bestämmelserna om Konungens och representationens inbördes förhållande. Vid redogörelsen för Konungens makt och dess begränsning är alltid utsagdt, i hvilka fall riksdagen eger beslutande rätt; och vid redogörelsen för riksdagens rättigheter står, vid uppgifvande af hvarje särskild rätt, den makt Konungen eger, vid beskattning, statsreglering och hvarje särskildt slag af lagstiftning. I Norges grundlag deremot ingår en generel bestämmelse om Konungens rätt att pröfva och, efter sakens beskaffenhet, stadfästa eller förkasta hvarje stortingsbeslut, der ej särskilda bestämmelser annorlunda stadga; och med den anordning, norska grundlagen fått, skulle det varit ett i praktiskt hänseende högst misslyckadt sätt att affatta grundlagen, om i hvarje särskild §, hvari det tillägges stortinget rätt till att fatta beslut, också skulle hafva omtalats det attribut, som dessa beslut kräfva i det kungliga veto. Den slutsats, som man sökt draga af jämförelsen med Sverges R. F. *mot* Konungens veto är således ej egnad att uppväga de skäl *för* Konungens veto, som jämförelsen med de grundlagar, som vi förut omnämnt äfven rådfrågats vid grundlagsarbetet, särskildt den spanska af 1812, gifva för Konungens veto; ty hade Norges grundlagstiftare ansett att stortingets beslut om en grundlagsändring i och med detsamma skulle vara lag, så hade väl tillagts något stadgande, liknande det i spanska konstitutionen, som bestämde först, att det skulle i representationen uttryckligen förklaras vara lag, och derpå, att det skulle öfverlemnas till Konungen för att utan sanktion offentliggöras; och detta hade väl varit så mycket nödvändigare, som riksförsamlingen, då de antogo E. K. § 110, nyss förut antagit lydelsen af

§ 97, sådan den i komitéförslaget § 105 innehölls, enligt hvilken ingen lag må gälla, förrän den är kungjord[1]).

Tystnaden i E. K. §110, N. G. § 112, om Konungens sanktionsrätt är således ej afgörande. De som bestrida denna Konungens sanktionsrätt, måste derför stödja sitt påstående med andra skäl. De utgå dervid från bestämmelsen i § 49, som tillägger stortinget rätt att utöfva folkets lagstiftande makt, såsom den afgörande, och förmena att, enär E. K. § 110 N. G. § 112, som är upptagen under Litt E. Allmänna bestämmelser, ej särskildt tillägger Konungen någon rätt att sanktionera grundlag, skall § 49 som säger: »Folket utöfvar den lagstiftande makten genom stortinget», vara den afgörande. Två olika åsigter kunna utvecklas och hafva utvecklats utur denna sats. Den ena, som frånkänner Konungen all sanktionsrätt i grundlagsfrågor; den andra, som anser att stortingets rätt sträcker sig lika långt som dess rätt att stifta lag, och att Konungen således ej kan anses i grundlagsfrågor hafva större rätt än i *lag*-frågor i allmänhet, nämligen suspensivt veto.

Enligt den förra åsigten anses de bestämmelser, som innehållas i §§ 80, 81, 82, gälla endast lagfrågor, på sin höjd hvad som afhandlas under Litt C. Konungens sanktionsrätt gäller således endast de beslut, som i denna afdelning af grundlagen afses. Ohållbarheten af detta argument visar sig genast, ty om så vore fallet, skulle detta på något sätt fått sitt uttryck, så att det i § 80 hetat: »stortingets beslut i de i detta Kapitel nämnda frågor» eller dylikt. Så står det icke (jfr sid. 19); och i § 82 uppräknas bland de beslut, som icke erfordra sanktion, ett, hvilket icke omförmäles i Kap. C, utan under Litt. B. (E. K. § 32 N. G. § 30) och Litt. D (E. K. § 87, N. G. § 86) nämligen odelstingets beslut om riksrättsåtal. Riksförsamlingens förhandlingar upplysa derjämte, dels

[1]) Denna föreskrift uteslöts ur redaktions-komiténs redaktion af grundlagen. Man kan ej antaga annat skäl därför, än att detta var sjelfklart.

att, efter hvad vi förr omnämnt, konstitutionskomitén i det yttrande, hvarmed den beledsagat sitt förslag, förklarade, att det skulle hafva varit föga gagneligt, om den försökt att tillvägabringa fullkomlig enhet i stilen och sträng ordning i §§:nas följd, och att riksförsamlingen beslöt i förväg, att materiens form och §§:nas ordning under debatten ej skulle komma i betraktande, dels att, vid behandlingen af (förslagets § 84) E. K., N. G. § 78, som omtalar Konungens rätt att vägra sanktion på stortingets beslut i lagfrågor, en talare, Carstensen, påtagligen med blicken fäst äfven på (försl. § 87) N. G. § 80, gjort den anmärkning, att Konungen på detta sätt hade rätt att motsätta sig alla stortingets beslut, utan att emot detta yttrande något erinrades. Och bör slutligen ihågkommas, huruledes den bestämmelse i Adler-Falsenska förslaget, som motsvarar nu gällande § 80, stadgade i motsats till denna, att »alla stortingets beslut, som Konungen ej uttryckligen förkastar, anses af honom antagna.» Den i stället antagna bestämmelsen i § 80 att, hvad Konungen ej stadfäster, anses förkastadt, i förening med nyss omförmälda bestämmelse i förslagets § 105, (nu gällande § 97), som af stortinget antogs, ehuru bortfallen vid redaktionen, att lag ej har giltighet förrän den blifvit kungjord, utvisar, huru riksförsamlingen ansett Konungens sanktion och promulgation såsom ett nödvändigt vilkor för den gällande kraften af stortingets beslut i grundlagsfrågor. Utur ordningsföljden af §§:na kan således icke mot deras innehåll den åsyftade bevisningen hemta något stöd. För att beröfva § 80 dess betydelse i förevarande fråga, måste man frånkänna norska grundlagens bestämmelser det inre organiska sammanhang, som hvarje lagstiftare måste anses ha velat åstadkomma med sitt arbete, hvadan de, som påstå att § 112 står utanför den organiska förbindelsen med öfriga stadganden, måste föra ett stringent bevis derför, hvilket de ej lyckats åstadkomma.

Hvad beträffar den åsigt, som utgår derifrån, att Konungen enligt grundlagens bestämmelser blott har ett

suspensivt veto i grundlagsfrågor och att således å dem, såsom ett slag af lagfrågor, bör tillämpas § 79 (jfr sid. 21) så mötes den af den invändningen, att, om denna § skulle kunna tillämpas, så borde grundlagsfrågor behandlas i den ordning som i §§ 76—78 (jfr sid. 20) bestämmes. Men så har ej skett. Det vore nämligen orimligt, att grundlagsfrågor skulle undandragas den sorgfälliga utredning och pröfning genom odelsting och lagting, som tillkommer lagfrågor, i hvilket förhållande det blott suspensiva veto har sin förklaring. Denna teori fordrar derför såsom nödvändigt korollarium, att grundlagsfrågor skola behandlas i odelsting och lagting. De, som hylla denna åsigt och sökt utveckla den. hafva derför sökt bevisa, att grundlagsstiftarnes mening varit, att grundlagsfrågorna borde hafva, i motsats mot hvad någonsin i praxis egt rum, behandlats af odelsting och lagting, och att om dessa frågor, såsom de rätteligen bort, på detta sätt behandlades, så blefve en naturlig följd deraf, att Konungen i dessa liksom i andra frågor, som undergå sådan behandling, blott egde suspensivt veto. Till följd häraf anser man det förfarande, som stortinget iakttagit, stå i strid mot grundlagens anda och mening, och den omständigheten, att stortinget tillåtit sig ett mindre strängt lagligt förfarande vid dessa frågors behandling, bör ej utöfva något inflytande på det förhållande mellan båda statsmakterna, som grundlagen anses hafva fastställt. Hela denna deduktion, hvilken, under den nu pågående striden om Konungens sanktionsrätt, med största utförlighet och skicklighet blifvit framställd först af Livius Smitt i stortingsöfverläggningarne den 7—9 Juni 1880 och derefter i en 1881 utgifven skrift: »Imödegåelse af Vetobetænkning 1:ste Tusinde», samt sedermera af Nils Höjer i hans 1882 utgifna skrift »om norske grundlagen och dess källor», strandar emellertid på omöjligheten att bevisa, att grundlagsstiftarne, då de antogo § 112 i sin nuvarande lydelse, afsågo att grundlagsfrågor ovilkorligen skulle behandlas i odelsting och

lagting, i stället för att i enlighet med den tolkning, som af stortinget alltid gifvits, behandlas i stortingets plenum. Ej heller har man lyckats gendrifva de skäl, hvarom längre fram, som anföras för, att grundlagstiftaren, med sitt stadgande i § 112, åsyftat att bestämma, att grundlagsfrågorna skola, på sätt alltid varit fallet, behandlas i samladt storting och ej i afdelningarne, samt att dessa frågor, då de sålunda skola särskiljas från de egentliga lagfrågorna, ej heller falla under det i § 79 stadgade suspensiva veto. (Jfr Aschehougs yttrande under debatten 7—9 Juni 1880, juridiska fakultetens i Kristiania utlåtande, samt de recensioner af Nils Höjers arbete, som stått att läsa i Historisk Tidskrift 1882, 3:e häftet, Svensk Tidskrift s. å. och i norska Morgenbladet, Augusti, 1882). Och äfven om grundlagsfrågor underginge behandling i odelsting och lagting, vore ej vetofrågan löst, enär, på sätt professor Brandt i sitt särskilda yttrande i fakultetsbetänkandet utvecklat, med den ofullständighet, hvarmed grundlagen behandlat ämnet, man har rätt att statuera, att grundlagsändringar bilda en klass för sig för hvilkas bringande till stånd erfordras enighet mellan de båda statsmakterna.

Härjämte har en annan mening låtit sig höra om Konungens suspensiva veto. Man har ej kunnat blunda för en nära 70-årig praxis och för den orimligheten, att Konungen skall alldeles sakna veto i grundlagsfrågor, men hafva ett ganska vidsträckt veto i andra frågor, helst deraf skulle följa, att grundlag skulle kunna lättare ändras än vanlig lag. De utgå således från den i sakens natur inneboende fordran, att Konungen ej frånkännes veto i grundlagsfrågor, men vilja ej medgifva, att Norges statsform och den i grundlagen gjorda maktfördelningen mellan Konung och storting ovilkorligen hänvisar på rättighet för Konungen, att definitivt vägra sanktion å grundlagsändringar. Till följd deraf anse de, att Konungen bör tillerkännas suspensivt veto. Men detta suspensiva veto anses af denna meningsfraktion ej vara i grundlagen Konungen förbehållet, utan det har blifvit honom af

praxis skänkt. Det är en *skänk af folksuveräneteten.* I folksuveräneteten har författningen sitt upphof, och folksuveränetetens princip anses utgöra författningens grund; hvadan det anses obestridligt, att hvad denna folksuveränetet icke uttryckligen tillagt Konungamakten, de prerogativ som icke med bestämda ord blifvit dess tillhörighet, dem har den förra icke velat tillägga den senare. Den i praxis Konungen tillerkända sanktionsrätt beror således på stortingets nåd. I afseende härå bör först och främst anmärkas, att, äfven om man skulle medgifva att författningen är bygd på folksuveränetetens grundval och stortinget vore denna suveränetets utöfvare, så följer deraf icke någon rätt för stortinget, att efter godtfinnande utvidga eller inskränka Konungens makt. Om stortinget skall anses förlänadt med rätt att allena ändra grundlag, så är stortinget ock, så länge den bestämmelse gäller som gifver stortinget denna rätt, förpligtadt att utöfva densamma. Dess bortskänkande vore en pligtförgätenhet.

Huru förhåller det sig emellertid med denna folksuveränetetsprincip i och för sig? Först och främst bör i afseende härå anmärkas, att folksuveränetetens princip, sådan den framträdde vid författningens skapande, nämligen i form af en konstituerande församling, ej kan på något sätt åberopas såsom skäl för, att stortingets beslut om grundlagsändringar skulle mer än andra stortingsbeslut anses vara undandragna Konungens sanktion, eller att Konungen i förhållande till dem skulle ega blott suspensivt veto. Då Sverges rikes ständer 1809 sammanträdde på kallelse af en provisorisk styrelse, som sjelf konstituerat sig genom biträde af några patriotiska svenska män medels en handling, hvars misslyckande skulle kostat dem deras hufvud, bildade R. St. en konstituerande församling, som då innehade hela statssuveräneteten i en såsom sjelfständig erkänd stat, för hvars befrielse från enväldet svenska män voro beslutna att offra sina lif. Denna konstituerande församling tillerkände Konungen uttryckligen oinskränkt rätt att förkasta folkrepresentationens beslut om grundlagsändringar, utan att

man ansåg folkets rättigheter dermed vara på något sätt förnärmade.

Samma ställning, åtminstone ej bättre och sjelfständigare än den, som Sverge hade efter statshvälfningen 1809, hade Konungariket Norge efter Kielerfreden. En provisorisk styrelse var bildad af den d. v. danske stathållaren, som, utan någon personlig fara för sig och utan att äfventyra sin ställning såsom dansk tronföljare, tog Norges ledning om hand och sammankallade riksförsamlingen på Eidsvold, hvars sammansättning blifvit bestämd i cirkulär, som han sjelf utfärdat. Hvad anledning har man att påstå, att denna riksförsamling skall anses hafva utgjort en af folksuveräneteten alstrad representation, mer än en konstituerande församling i hvilket monarkiskt land som helst? Var Norge i detta ögonblick en republik? Var det icke, i dess egenskap af både förutvarande och vardande konungarike, som denna konstituerande församling öfvertog statssuveräneteten på sätt vanligt är, då en lagbestämd monark saknas? Var det icke såsom *Konungariket* Norges representanter, som de förklarade den af riksförsamlingen antagna konstitution såsom Konungariket Norges grundlag, hvarefter alla och en hvar hafva att rätta sig? På hvad sätt kan vidare denna församling anses hafva i författningen gifvit uttryck åt folksuveräneteten, såsom innebärande en särskild supremati för stortinget? Faktiskt är ju, att den hvarken bland sina allmännare bestämmelser intagit någon, som, likt dess franska eller spanska förebilder, tillerkänner folket eller dess representation såsom sådan någon supremati öfver grundlagen, ej heller i öfrigt har någon bestämmelse, som uttryckligen tillerkänner folkrepresentationen rätt, att allena bestämma grundlagens innehåll.

Under sådana förhållanden och då denna konstituerande församling i § 1 fastställt, att Konungariket Norge är ett fritt, oafhängigt och odelbart rike, hvars regeringsform är inskränkt och ärftligt *monarkisk*, då den vidare i adressen till den nyvalde Konungen förklarat, att den grundat författningen på maktfördelningens princip samt

jämväl, på sätt ofvan visats, beskärt Konungamakten en ej ringa myndighet att kontrollera stortingets beslut, och, när den så finner skäligt, vägra dem verkställighet; så vore det ett kullkastande af riksförsamlingens eget verk, om den skulle velat göra folksuveräneteten gällande vid grundlagens genomförande i praxis. Den grundval, som blifvit lagd, skulle helt och hållet omintetgöras, om den grundlagstiftande makten blifvit lagd i stortingets hand allena, ett förhållande som qvarstår, äfven om Konungen skulle anses förlänad med ett blott suspensivt veto.

Man har slutligen emot Konungens sanktionsrätt invändt, att den garanti, som man söker i förutsättningen af nödvändigheten utaf det absoluta veto, finnes i den, i grundlagens § 112 innehållna, bestämmelse, som föreskrifver, att *aldrig någon förändring får ske, som strider emot denna grundlags principer.* Men hvilken garanti finnes i denna bestämmelse? Antingen är det stortinget allena, som vid grundlagsändringar afgör, hvad som skall anses strida mot grundlagens principer (och hvad hindrar då stortinget att, när det finner för godt, ur § 112 utstryka denna sats eller i tolkningsväg göra den betydelselös?); eller ock skall Konungen anses berättigad att i hvarje fall pröfva, om den föreslagna förändringen skall vara öfverensstämmande med grundlagens principer, och då har han ju på denna väg sanktionsrätt och veto. Suspensivt veto kan här ej komma i fråga, ty om en och samma person tre gånger uttalar samma mening, om hvad han anser vara öfverensstämmande med grundlagens anda, så kan en annan person ej anses skyldig att derför frångå sin lika orubbliga öfvertygelse i motsatt riktning. Denna sats blir således i praktiken en betydelselös fras, icke en garanti, så vida den ena statsmakten allena skall ega att afgöra, huruvida ett grundlagsförslag skall anses öfverensstämmande med grundlagens anda eller ej. Sådan som bestämmelsen nu står der, synes den hufvudsakligen gå ut på att fastställa ett skydd emot förhastade beslut från stortingets sida och att uppmana till skärpt

uppmärksamhet på grundlagsändringens betydelse, innan bifall dertill gifves.

Med folksuveräneteten, sådan den verkligen fick sitt uttryck i riksförsamlingens beslut på Eidsvold, kan man ej komma långt i sin bevisning. Och om man tager hänsyn till den politiska situationen — Napoleon var störtad, Norges försök att få sina sjelfständighetsplaner understödda af England afvisade — så frågas, mot hvems grundlagsändringsplaner var man angelägen att skydda sig? Jo, mot Konungens maktutvidgning. Huru sanguiniska förhoppningarna än voro hos de församlade Eidsvoldsmännen, hvilka alla voro lika angelägna att i författningen intaga sådana bestämmelser, som voro egnade att skydda norska statens sjelfständighet och norska folkets frihet, så kunde man ej bortse derifrån, att konungarikets spira skulle antingen tillfalla Konungen af Sverge eller, i lyckligaste fall, den blifvande Konungen af Danmark, som möjligen kunde, efter hvad man i Norge hoppades, komma att på sitt hufvud förena alla tre rikenas kronor. Att man under sådana förhållanden skulle haft i tankarne, att rikta ett sådant hugg, som det som innebäres uti frånkännandet af veto i grundlagsfrågor, emot konungadömet, hvars upprätthållande vid denna tid var och blef ett oeftergifligt vilkor för bevarandet af Norges frihet och sjelfständighet, är och blir en orimlighet.

Tystnaden i grundlagen å ena sidan om Konungens rätt till sanktion i grundlagsfrågor och å andra sidan om det sätt, hvarpå stortingets beslut om grundlagsändringar skola erhålla gällande kraft, jämte det förhållande, att man emot bestämmelserna i §§ 80 och 82 ej kan framdraga några skäl, som ådagalägga, att Konungen icke skall hafva någon befattning med stortingets beslut om grundlagsändringar, gifver således otvetydigt vid handen, att den tolkning af grundlagen bör ega vitsord, som antager, att då fråga väckes om grundlagens ändrande, *båda* statsmakterna ega derom öfverenskomma, med iakttagande af det förfarande vid dessa frågors hand-

läggning af stortinget, som N.G. § 112 bestämmer. Som emellertid grundlagens bestämmelser i förevarande hänseende ej äro så tydliga och uttömmande, att möjligheten af hvarje annan tolkning utestänges, så träder frågan in i det skede, att afgöras bör, hvilken tolkning, antingen den, som gifver Konungen definitiv sanktionsrätt, eller den, som gifver honom ett blott suspensivt veto, eller den, som frånkänner honom all sanktionsrätt, bör gifvas företräde. Svaret härpå innebäres i den tolkning, hvilken den konstitutionela utvecklingen och den konstitutionela jurisprudensen upptagit och godkänt.

III.

Efter att hafva sökt redogöra för den konstitutionela karakteren hos den grundlag, som beredt Norge plats bland de sjelfständiga staterna, hafva vi att se, huru Norges öden länkade sig så, att, i trots af de bestämmelser i Eidsvoldskonstitutionen, som blifvit intagna för att förhindra det, Norges väl ansågs kräfva, att Norge gaf sitt samtycke till förening med Sverge.

Vänder man blicken till Norges belägenhet, sedan det gifvit sig egen författning och egen konung, finner man utsigterna för genomförandet af de fattade besluten i högsta grad mörka. Napoleon hade fallit, och dermed var allt hopp om ytterligare försenande af det med Sverge förestående kriget tillintetgjordt. England hade ej emottagit Norges sändebud, utan beslutit blokad af de norska hamnarne; danske Konungen hade genom särskildt sändebud uttryckligen förklarat sitt misshag med sin tronarfvinges förfarande och befallt honom återvända. England, Ryssland, Preussen och Österrike hade beslutit att afsända en särskild beskickning för att aflägsna det i Norge gjorda motståndet mot Norges förening med Sverge. Den 21 Maj, eller två dagar efter det Christian Fredrik utfärdat sin kungörelse om sitt öfvertagande af regeringen såsom Norges Konung, voro Sverges trupper färdiga att återvända från Tyskland, och uppmanades i en proklamation af Carl Johan, att följa honom till uppfyllelse af de pligter, hvartill fäderneslandets väl, med hänsyn till den förvärfvade rätten till Norges förening, kallade dem. De allierade makternas sändebud ankommo i Juni; de förhandlingar, som man inledde, och för hvilka

sändebuden uppställde såsom grundval Norges eftergift för makternas yrkande på Norges förening med Sverge, ledde ej till något resultat, till följd hvaraf de ingåfvo en officiel not den 7 Juli, hvari de förklarade att Norges förening med Sverge var oåterkalleligen bestämd, och förelade prinsen, såsom vilkor för ett vapenstilleståndes utverkande, såsom sitt ultimatum: 1) en högtidlig förpligtelse till Konungen af Sverge och hans allierade, att i nationens församlade representanters händer nedlägga alla de rättigheter, som han hade emottagit, och att använda hela sitt inflytande på folket, för att förmå det att antaga föreningen: 2) att låta af norska trupperna utrymmas landområdet mellan svenska gränsen samt Glommen och Hvalöarna, och öfverlemna till besättande af svenska trupper fästningarna Fredriksstad, Fredrikshald och Kongsvinger: 3) sedan detta blifvit uppfyldt, skulle Norges blokad häfvas, dock blott för Kristiania, Kristiansand och Bergen, och med de nödiga modifikationer, vapenstilleståndet fordrade. Detta ultimatum kunde ej antagas af Norges regering. Christian Fredrik ansåg sig ej kunna, i strid emot sin ed, följa den uppmaning, som gjordes, att nedlägga regeringen utan stortingets medgifvande, och derigenom förråda Norges sjelfständighetssak; ej heller kunde han, i strid med N. G. § 25, uppfylla ett af de väsendtligaste vilkoren för stilleståndets erhållande, nämligen de uppräknade fästningarnes besättande med Svenska trupper. Han nödgades derför att, så gerna han än var benägen att för Norges sjelfständighet uppoffra sin personliga ställning, underkasta sig följderna af vägran att ingå på de i sändebudens ultimatum angifna och senare något mildrade, men principielt likartade, vilkoren. Han ansåg sig nämligen ej ega rätt att så ensidigt tolka § 26, — som gifver Konungen rätt till att sammankalla trupper, börja krig, sluta fred, ingå och upphäfva förbund, sända och mottaga sändebud — att han, med bortseende från andra grundlagsbestämmelsers fordran af stortingets medverkan, efter sitt

godtfinnande allena skulle kunna fatta beslutet. Resultatet blef sålunda — krig.

Det korta kriget slutade med *konventionen* och *stilleståndsfördraget i Moss den 14 Augusti* mellan H. K. H. Kronprinsen af Sverge, å H. M. Konungens af Sverge vägnar, å ena sidan och Norska regeringen å den andra. Dessa fördrag voro undertecknade af Sköldebrand, Björnstjerna, Collet, Aall och ömsesidigt ratificerade genom påskrift å det svenska exemplaret af »Christian Fredrik», och å det norska af Carl Johan. I *konventionen* förband sig »Hans Kunglig Höghet Prins Christian», såsom han titulerades, att genast sammankalla Norges representation, och berättigade Konungen af Sverge att omedelbart förhandla med stortinget genom kommissarier af honom utnämnda. Grundvalen för dessa underhandlingar innebäres i Art. III, hvari säges: Konungen af Sverge lofvar att *antaga* (accepter) den af fullmäktige vid riksförsamlingen å Eidsvold utarbetade konstitution. Hans Maj:t föreslår inga andra förändringar än dem, som äro nödvändiga för båda rikenas förening, och förbinder sig att icke göra några sådana utan öfverenskommelse med stortinget. Härjämte voro bifogade: a) en *additionel artikel*, undertecknad af samma personer, som afslutit konventionen, och ratificerad af Christian Fredrik, enligt hvilken »H. K. H. Prins Christian» förklarar och förbinder sig till, att öfverlemna den honom uppdragna exekutiva makten i nationens händer utan något förbehåll, och att det är till uppfyllande af denna formalitet, som han sammankallar rikets ständer, samt att han, från det ögonblick de församlats, skall förnya denna förklaring och låta kungöra den i hela riket och derefter lemna Norge: b) en *separat och hemlig artikel* rörande verkställande maktens öfverlemnande till statsrådet, som skall bibehålla den till riksdagens slut, eller till dess ständerna bestämdt förklarat sig rörande regeringssättet; statsrådet skulle utöfva sina funktioner enligt konstitutionen och, ända tills ständerna samlats, underteckna förvaltningsakter (löpande affärer) *på hög befallning:* c) det uti den

additionela artikeln utfästade *skriftliga löftet* till Konungen af Sverge, att ovilkorligen öfverlemna den verkställande makten i nationens händer, och afresa från Norge. *Stillestånds*fördraget mellan de svenska och norska trupperna bestämde, att fiendtligheterna skulle upphöra ända till 14 dagar efter stortingets öppnande, och med 8 dagars uppsägning efter denna tidpunkt, hvarjämte föreskrifter gåfvos om det område af Norge och de fästningar, som skulle besättas af svenska trupper, om demarkationslinien mellan båda härarne och truppernas förläggning i öfrigt, samt om ömsesidigt hemförlofvande och återvändande af hvartdera rikets trupper, med undantag af blott de värfvade norska, samt två divisioner af de svenska. Jämte fiendtligheternas upphörande skulle äfven blokaden upphäfvas; och slutligen skulle, för att gifva stortinget full frihet i öfverläggningarna, det icke tillåtas hvarken svenska eller norska trupper, att närma sig stortinget på 3 mils afstånd, så länge det vore samladt.

Strax efter det konventionen var afslutad, vidtogos åtgärder för fullgörandet af de ömsesidigt åtagna förpligtelserna. Prins Christian utfärdade den 16 Augusti en kungörelse om den afslutade konventionen, jämte reskripter till amtmän och biskopar, hvari han sammankallar till ett utomordentligt storting i Kristiania den 7 Oktober. I sin proklamation erinrar han Norrmännen, huruledes, efter hvad han förut kungjort dem, Sverges mäktiga bundsförvandter medelst sina sändebud förklarat, att Norges förening med Sverge var oåterkalleligen besluten, och vore det bekant, att han var villig att uppoffra sin personliga ställning, när ett sammankalladt storting fann, att detta kunde bereda landets väl; men att vilkoren voro sådana, att han ej kunde antaga dem, förrän krigslyckan blifvit pröfvad, enär de voro stridande emot grundlagen. Sedermera gjorde han reda för krigsoperationsplanen och rikets tillstånd, huruledes han, vid underrättelsen om fiendens inbrott öfver Idesletten och Svinesund, sökt samla en armékorps i Rakkestad, för att ge-

nom angrepp från denna sida hejda fienden; men att Fredriksstads oförmodade öfverlemnande nödgade honom, att söka Glommen, enär fienden dermed vunnit en säker öfvergång, och vägen till Kristiania kunde forceras; huruledes fienden, öfverlägsen till sjös, kunde genom ideliga landgångar tournera den högra flanken; huruledes en långvarig blokad af engelsk och svensk sjömakt hade hindrat magasinernas tillräckliga proviantering, så att de voro nästan uttömda, och huruledes brist på de flesta förnödenheter hotade, att nederslå det mod, som fiendens öfvermakt ej kunde böja; hvartill kom att riksförsamlingens sändebud ej blifvit mottagna af det engelska ministeriet och således kommit tillbaka utan hopp om hjelp eller mildring af detta rikes fiendtliga stipulationer. Härefter omförmäler han, huruledes under dessa omständigheter Sverge föreslagit vapenstillestånd, och angifver skälen hvarför han accepterat detta anbud. Af de två fästningar, hvilkas besittning i de afbrutna underhandlingarna var omtvistad, var den ena redan i svenska truppernas makt och den andra afskuren all undsättning och bombarderad; och sedan krigslyckan hade förklarat sig emot Norge, måste en fortsättning af kampen, i Norges då varande ställning, bereda fäderneslandets ödeläggande. För att afvärja detta och för att gifva folket tillfälle att taga i öfvervägande rikets tillstånd vid ett beramadt storting, hade han förnyat sitt tillbud att träda tillbaka från den ställning, hvartill norska folkets förtroende kallat honom. Detta var hans sista regeringshandling; ty på sätt han utfäst sig, nedlade han, under föregifvande af sjuklighet, tre dagar derefter styrelsen i statsrådets händer, hvilket anbefalldes att hädanefter besörja alla regeringsärenden. Sedan detta skett, lät statsrådet utfärda en kungörelse den 23 samma månad, hvari det tillkännagafs, att statsrådet, i öfverensstämmelse med grundlagens §§ 42 och 43, tills vidare öfvertagit verkställande makten. Å svenska sidan uppfylldes samtliga vilkor i statsfördraget och konventionen, och Carl XIII utfärdade den 30 Augusti från Uddevalla, med kontra-

signation af J. D. Valerius, en förklaring, hvarigenom de af H. K. H. Kronprinsen åt norska nationen gifna försäkringar af Konungen än ytterligare bekräftades. Häri förkunnade Konungen, under åberopande af norrmännens lydnadspligt emot honom, såsom deras rätta Konung, bland annat att han i alla delar velat *gilla och bekräfta*, hvad Kronprinsen i sin deklaration af den 10 Augusti till norska folket i Konungens namn förklarat i afseende på norska konstitutionens antagande, i följd hvaraf »konungariket Norge skall, utan att anses såsom ett eröfradt och underkufvadt land, för framtiden utgöra en fri och med Sverge en oafhängig stat, samt den nuvarande norska statsförfattningen, så snart de för begge rikenas förening oundgängliga jämkningar och rättelser egt rum, erhålla laglig helgd».

Konventionens i Moss betydelse var ett vapenstillestånd, som beredde tillfälle till underhandlingar mellan stortinget och Sverges Konung, på grundval af antagandet af Eidsvoldskonstitutionen, med de förändringar deri, om hvilka man kunde öfverenskomma. Någon ändring i sjelfva förhållandet emellan Norge och Sverges Konung egde ej rum. Norrmännen kunna icke anses hafva medelst konventionen förpligtats, att betrakta den ställning, som Eidsvoldskonstitutionen gifvit dem, såsom rubbad. Den enda ändring, som skett, var att, i likhet med hvad de i Moss afslutade öfverenskommelser gifva vid handen, Christian Fredrik uppgifvit sin personliga ställning. Styrelsen handhades i enlighet med E. K. §§ 42 och 43 af en interimsstyrelse. Men likasom Norges ställning till föreningsfrågan ej genom fördragen i Moss undergått någon förändring, hade ej heller Sverges Konung derigenom förändrat sin ställning till densamma. De anspråk på herskaremakt öfver Norge, hvartill Sverges Konung ansåg sig af Kielertraktaten berättigad, och som i Konungens proklamationer af den 8 Februari och 10 Juli samt Kronprinsens af den 17 sistnämnda månad blifvit framhållna, samt af de allierade makternas sändebud, med nyssnämnda traktats åbero-

pande, understödda hos Christian Fredrik, hade ej blifvit nedlägda, om de också ej tydligt uttalades. Det i Art. III af konventionen i Moss innehållna löfte i Konungens namn om Eidsvoldskonstitutionens antagande, samt åtskilliga andra förklaringar i afseende på Norges sjelfständighet och politiska frihet, innehålla ej något uttryckligt erkännande deraf på annat sätt, än såsom ett uttalande af Konungens vilja, att gifva Norge en vidt utsträckt avtonom ställning i den svenska monarkien. Dessa uttalanden kunna snarare betraktas såsom tillägg till eller närmare bestämning af de konstitutionela fördelar, som Konungen, i sin, enligt hans uppfattning af Kielertraktaten, gifna egenskap af Norges Konung ville tillerkänna norrmännen. Norska folkets och Sverges Konungs mot hvarandra stridande uppfattning, i afseende på Norges ställning till föreningsfrågan, var sålunda genom konventionen i Moss lemnad olöst och, jämte tvistefrågan i dess helhet, öfverlemnad åt de förestående förhandlingarna att förlika. Norges storting samlades i den tanke att fråga vore om en förenings *åstadkommande*. Sverges Konung öppnade underhandlingarna, för att förmå stortinget att *erkänna en redan bestående*. Konventionen i Moss var ett preliminärfördrag, hvars uppgift var att, sedan Christian Fredrik utfäst sig att lemna land och rike, inleda förhandlingar, för att få afgjordt, om norska folket ville i godo bestämma sig för föreningen eller underkasta sig krigets förnyande.

Det mål, som man ville vinna, var ej underkastadt tvifvel. Men i afseende på föreningens karakter fans ingenting genom konventionen i Moss antydt. De löften och förutsättningar, som i dess bestämmelser innehöllos, kunde först i och genom underhandlingarna med stortinget taga form af bestämda beslut och ömsesidigt förpligtande stadganden. För att bringa föreningsfrågan till slut funnos två vägar öppna. Stortinget kunde nämligen å ena sidan, i enlighet med de af Sverges Konung gjorda, på Kielertraktaten stödda fordringarna, inskränka sig till ett enkelt erkännande af Sverges Konungs rätt till öf-

verherskap öfver Norge, och dymedelst godkänna föreningen såsom redan bestående. Men det fans å andra sidan intet hinder för stortinget att, utan afseende på Kielertraktatens innehåll och med vidhållande af den statssuveränetet, som norska folket tillerkänt sig, besluta Norges kronas öfverflyttande på Sverges Konungs hufvud, och sålunda genom ett fritt beslut tillvägabringa föreningen. På Konungen af Sverge skulle det ankomma, om han ville med anlitande af vapenmakt, derest så behöfdes, fordra den ena formen för sakens afgörande, eller låta bero vid den andra.

I anledning af den ingångna konventionens Art. III blef af nöden att, före norska stortingets sammanträde, genomgå och granska den Eidsvoldska konstitutionen, för att, efter tagen pröfning af de jämkningar eller förändringar i densamma, hvilka i följd af föreningen emellan Sverge och Norge kunde erfordras, kunna för stortinget framlägga ett förslag i denna riktning. Efter uppdrag framlade vissa statsrådets medlemmar för Kronprinsen i ett sammanträde den 12 September ett »förslag till en närmare revision af norska grundlagen, sådan som den af Kongl. Maj:ts ombud vid en instundande riksdag i Kristiania komme att med norska ständerna öfverläggas och afhandlas.» Efter denna granskning fullbordande den 16 s. m. kom man öfverens om »ett fullständigt utkast till alla de förändringar i Eidsvoldskonstitutionen», hvilka »borde föregå *Kongl. Maj:ts afgörande ratifikation* af nämnda grundlag.» Med ledningen lagd i Kronprinsens hand, utsågos kommissarier, att å Konungens vägnar underhandla och kommunicera med stortinget »om befordrandet af den skandinaviska halföns framtida lugn och sjelfständighet förmedelst Sverges och Norges oupplösliga förening.» Sedan de kongl. kommissarierna den 28 September anländt till Fredrikshald, der Kronprinsen hade sitt högqvarter, blef med ledning af det förr omförmälda grundlagsutkastet, efter flere öfverläggningar med två föreningen bevågne norska stortingsmän Tank och Hount, det förslag till förändrad konstitution för

Norge utarbetadt och af Carl Johan i Kongl. Maj:ts namn approberadt, som skulle till stortinget meddelas. Den 4 Oktober begåfvo kommissarierna sig på väg till Kristiania, dervid Kronprinsen, efter Konungens uppdrag och på hans befallning, för dem utfärdade en instruktion, i hvilken förklaras först, huruledes antagandet af Eidsvoldskonstitutionen under vissa vilkor å Konungens sida förutsätter, att sjelfva föreningen af Sverge och Norge samt båda ländernas lydnad under en gemensam herskare enligt Sverges successionsordning skulle utgöra den orubbliga grundvalen för alla underhandlingar, och att de rättigheter, som H. M. förvärfvat genom Kielertraktaten, såsom redan faktiskt gifna, fordra att formligen erkännas. Följaktligen skulle kommissarierna å ena sidan ej kunna tillåta, att denna hufvudpunkt sattes i fråga; men de böra å andra sidan ej göra svårigheter i afseende på sjelfva sättet för målets ernående. Om Konungen proklameras i form af enkelt erkännande, eller genom val, eller på båda sätten, kommer på ett ut, så framt detta erkännande ej uppskjutes under förevändning, att på förhand ordna de särskilda föreningsvilkoren. I denna sista punkt egde kommissarierna ej gifva vika. I afseende på grundlagsförslagets framläggande egde de förfara efter omständigheterna. De kunde antingen, med åberopande af Konungens löfte att till nationalförsamlingen ofördröjligen låta meddela de förändringar, som han funnit nödiga för båda rikenas förening, och öfver hvilka han ville inhemta dess tanke, omedelbart för nationalförsamlingen framställa det bilagda grundlagsförslaget, eller ock uppskjuta meddelandet, tills norska stortinget högtidligen antagit och erkänt eller valt Konungen, och då på samma gång afgifva försäkran från Konungens sida, att han ville styra landet enligt dess konstitution och lagar, sådana som de komma att fastställas af honom och nationen. Hvarje fråga om en föregående diskussion i stortinget om grundlagsändringar måste ovilkorligen aflägsnas, till dess Konungen blifvit erkänd eller utvald; hvilket dock ej hindrar kommissarierna att

inlåta sig i underhandlingar med den komité, som kan komma att utses för grundlagsrevisionen.

Jämte de förberedelser, som sålunda för grundandet af det statsskick, som skulle, så snart Konungen blefve af norska stortinget erkänd, komma att gälla för Norge, voro äfven åtgärder vidtagna för att gifva eftertryck åt de anspråk, som Konungen ville göra gällande. 17000 man svenska trupper bibehöllos posterade i Norge på det område, som låg inom den i vapenstilleståndet antagna demarkationslinien, på samma gång som Sverge hade 7000 man ryska och 3000 man preussiska trupper till förfogande i Holstein.

IV.

På utsatt dag den 7 Oktober sammanträdde norska folkets representanter till det urtima stortinget i Kristiania. Christian Fredrik öfverlemnade den 10 Oktober till en af stortinget på hans begäran afsänd deputation en skriftlig förklaring, hvari han för sig och sina efterkommande afsade sig Norges rikes krona och löste det norska folket från dess trohetsed till honom. Den 11 Oktober blef i enlighet med statsrådets uttalade åsigt beslutadt, att stortinget på grund af den likhet, rikets dåvarande ställning hade med de i grundlagens §§ 42 och 48 angifna fall, skulle tillförordna män, som i förening med statsråden skulle tills vidare föra regentskapet. Den 13 Oktober infördes kommissarierna i stortinget af den till deras emottagande utnämnda deputation. Statsrådet Rosenblad förde ordet och föredrog deras ärende i ett tal till stortinget, samt öfverlemnade till dess president kommissariernas fullmakter tillika med det förr omförmälda förslaget till konungariket Norges grundlag. I afseende härå förklarades, att Konungen, förvissad, att de antagna grundsatserna för Norges konstitution med full tillförsigt kunde läggas i öppen dag för ett folk, som länge saknat en säker upplysning om Konungens verkliga afsigter, och för att gifva dem en större och skyndsammare offentlighet i en tidpunkt, då allt påkallade ett öppenhjertigt handlingssätt, tillåtit kommissarierna i form af ett ordentligt förslag meddela stortinget H. Maj:ts tankar i detta ämne, men att, ehuru dessa grundsatser voro uppställda i nämnda form och förslaget innefattade allt, hvad Konungen i anseende till grundlagen ämnade stortinget

föreslå, ansågo sig kommissarierna, då de sålunda i förväg öfverlemnade samma förslag, böra dervid uttryckligen tillkännagifva, »att all samfäld öfverläggning deröfver med kommissarierna eller fråga om de jämkningar och tillägg, som å stortingets sida kunde göras, berodde af det högtidliga förklarandet af de båda rikenas förening under ömsesidiga grundlagars helgd.» Sedan stortinget följande dag beslutit tryckning af kommissariernas grundlagsförslag, beslöt man, att en komité skulle nedsättas för att emottaga närmare upplysningar från de svenska kommissarierna och meddela stortinget dessa; och blefvo ledamöter till ett antal af nio invalda i densamma. Mellan denna komité och kommissarierna egde öfverläggningar rum den 17 och 18 Oktober, dervid kommissarierna först afgåfvo ett betänkande angående sakens verkliga beskaffenhet och till vederläggning af de förnämsta klagopunkterna mot Sverges afsigter, för att ställa i ren dager Sverges på båda de förenade rikenas sjelfständighet och frihet grundade föreningsplaner, med den slutliga förklaring, att förlängning af den bestämda vapenhvilan ej kunde komma i fråga, om ej före dess utgång det högtidliga förklarandet af rikenas förening egde rum.

I stortinget den 19 Oktober eller två dagar före vapenstilleståndets utgång väcktes derpå förslag om föreningsfrågans afgörande. Först afgaf ordföranden för den komité, som hade att undersöka landets ställning, d. v. kapten Motzfeldt, ett betänkande deröfver, hvilket utlåtande så väl med hänsyn till landets försvarstillstånd som dess finansiela belägenhet var icke just egnadt att uppmuntra till krigets förnyande. Derefter afgaf förmannen för den komité, som emottog meddelanden från kommissarierna, statsrådet Treschow, muntligen en berättelse om utsigten till bifall i vissa delar af förändring i det ingifna förslaget, hvarjämte han på framställda frågor upplyste, att kommissarierna förklarat, att hvarje förlängning af vapenstilleståndet skulle komma att afslås; att de ej hade någon fullmakt att underhandla härom, och att, blotta begäran derom från stortinget skulle medföra underhand

lingens afbrytande och kommissariernas ögonblickliga afresa. Derpå fäste han uppmärksamheten på vapenstilleståndets snara utgång och på nödvändigheten att dessförinnan bestämma sig i afseende på hufvudföremålet för stortingets sammankomst, samt på sannolikheten för att, om ej beslutet vore före vapenhvilans slut taget, kriget skulle utbryta och det mera ödeläggande än förr; och, om kriget skulle kunna föras med utsigt till större framgång, öfverlät han åt församlingen att döma efter de förelagda handlingarne om landets stridskrafter och inre tillstånd. Till följd häraf föreslog han 1) att sedan Christian Fredrik afsagt sig kronan, och då Norge efter grundlagen bör regeras af en Konung, man så snart som möjligt skrider till val af Konung; 2) norska stortinget förklarar en förening med Sverge i öfverensstämmelse med § 1 af det af kommissarierna framlagda förslaget vara för båda rikena gagnelig och i hänseende till utrikes förhållanden och derpå grundade säkerhet och sjelfständighet nödvändig; 3) Carl XIII utväljes till Konung; och 4) förrän dessa punkter blifvit debatterade och afgjorda, tages intet förslag, som hittills inkommit eller kunnat inkomma, till öfvervägande i stortinget.

Med anledning af detta förslag beslöts följande dag den 20 Oktober, sedan stortinget förut med anledning af Christian Fredriks renuntiationsakt ansett sig kunna med hänsyn till nytt konungaval taga hvilket beslut det ville och funne gagneligast för riket, med 72 ja mot 5 nej, att Norge skall såsom ett sjelfständigt rike under vissa vilkor förenas med Sverge under *en* Konung; samt derefter med 47 röster mot 30, att konungavalet icke skall företagas, förrän man blifvit ense om de förändringar, som rikets grundlag skall undergå, hvarefter stortinget enstämmigt beslöt, att de vilkor, hvarunder Sverge och Norge skola förenas, närmare skola öfvervägas och bestämmas, när komitéen för att emottaga meddelanden från de svenska kommissarierna genomgått de särskilda från stortingets medlemmar till densamma insända betänkanden. Sedan dessa beslut blifvit af stortinget

fattade, uppdrogs åt nyssnämda komité att afgå i deputation till de svenska kommissarierna och öfverlemna en af presidenten utfärdad, af stortinget enhälligt antagen skrifvelse om det fattade beslutet, i hvilken form detsamma sedermera jämväl för norska folket kungjordes, af följande lydelse: »*Norges utomordentliga storting, som, flere dagar varit samladt för att öfverlägga om hvad rikets väl kräfver, har i dag beslutit, att Norge skall såsom ett sjelfständigt rike förenas med Sverge under en konung, men under helgden af sin grundlag med de till rikets gagn och i anledning af dess förening med Sverge nödvändiga förändringar. Dessa förändringar i den af H. M. Konungen af Sverge i konventionen i Moss af den 14 Augusti d. å erkända konstitution skola så snart som möjligt blifva tagna under pröfning och beslutade af stortinget; och så snart detta skett, vill stortinget å sin sida högtidligen utvälja och erkänna Sverges Konung Carl XIII såsom Norges konstitutionelle konung*». Dagen derpå uttryckte kommissarierna, som personligen infunno sig i stortinget, i ett tal sin glädje öfver det fattade beslutet, och tillkännagåfvo, att de voro färdiga att med den af stortinget tillförordnade komité ingå i en närmare granskning af konstitutionsförslaget. Stortingets president besvarade detta tal med den förklaring, att Norges representanter »ville med stadigt hänsyn till fäderneslandets väl och den skandinaviska halföns sällhet oaflåtligen gå fram i att öfverväga och besluta de förändringar i grundlagen, som blifva nödvändiga i anledning af Norges och Sverges förening». Den 23 Oktober fingo de svenska trupper, som på gränsen återkallats, ordres att återvända till sina hem, och Carl Johan afsade sig vidare biträde af de ryska och preussiska trupperna i Holstein.

Genom de af stortinget den 20 Oktober fattade och med kommissariernas bifall och tillfredsställelse mottagna beslut, hade Norges af stortinget uppburna rätt, att såsom en sjelfständig stat besluta föreningen och såsom sådan deri ingå, gjort sig gällande på ett sätt, som för alltid sköt i bakgrunden de anspråk på förpligtelse till

föreningens erkännende såsom ett redan gifvet factum, hvilket det ålegat kommissarierna att med Kielertrakaten till stöd vidhålla. Kommissarierna emottogo utan invändning det meddelande om stortingets beslut, hvarigenom stortinget beslutit förening med Sverge utan att i och med detsamma omedelbart erkänna Sverges konung för sin, och hvari det förbehöll sig rätt dels att sjelf öfverväga och besluta de förändringar i Norges grundlag, som med anledning af föreningen med Sverge blefve nödiga, dels ock att genom formligt konungaval definitivt antaga föreningen. Under sådant förhållande kunde det ej mera blifva tal om Kielertrakaten såsom förpligtande för Norge, denna traktat, enligt hvilken Norge redan skulle vara lagligen förpligtadt att utgöra ett rike, förenadt med Sverge. Hädanefter framstälde sig derför Norges fria och frivilliga anslutande till föreningen, ej allenast från norska stortingets synpunkt, utan äfven från kommissariernas, såsom grundval för blifvande underhandlingar om föreningens definitiva fastställelse. Sedan föreningen blifvit genom kungavalet bekräftad, blef ock samma grundval, både i Kongl. Maj:ts proposition till Sveriges rikes ständer den 12 April 1815 och i rikets ständers beslut med anledning deraf, godkänd såsom föreningens rätta grundval.

Revisionen af grundlagen tillgick enligt hvad stortinget beslöt den 26 Oktober, på det sätt, att den komité, som blifvit tillsatt för meddelandens emottagande af kommissarierna, senare förstärkt med 5 nya ledamöter, bemyndigades att meddela kommissarierna stortingets svar och beslut med anledning af ingifna förslag till ändringar i Norges grundlag, och skulle komitéen af kommissarierna emottaga de anmärkningar, som deraf kunde föranledas. Denna komité utöfvade initiativet i fråga om grundlagsändringar. Den samma framlade till stortingets öfvervägande och afgörande i nummerföljd § efter § af grundlagen, antingen i ursprunglig lydelse eller med förändradt innehåll, förändringsförslagen månde nu varit föranledda af det af kommissarierna ingifna förslaget eller eljest från deras sida lemnade upplysningar, eller ock af förslag,

som blifvit väckta i stortinget eller omedelbart hos komitéen. Dennas yttranden om de särskilda bestämmelserna afgåfvos till stortinget utan att kommissariernas yttranden derom bifogades. Kommissariernas befattning med grundlagsrevisionen bestod dels uti meddelande af upplysningar, som kunde tjena till ledning för komitéens förslag, dels deruti, att sedan stortinget fattat sina beslut, kommissarierna deraf erhöllo del och derefter antingen tillkännagåfvo sitt gillande af hvarje af stortinget antagen grundlagsbestämmelse, eller framstälde sina anmärkningar deremot. Stortinget stod emellertid ej i någon omedelbar officiel kommunikation med kommissarierna. Det utbyte af meddelanden, som egde rum, var af mera konfidentiel natur, för att utrönas måtte, huruvida Konungen kunde antagas vilja eller icke vilja emottaga Norges krona under helgden af en grundlag af sådant innehåll i dess särskilda delar, som det som § efter § meddelades kommissarierna. Stortinget framstod derför i sina förhandlingar såsom en konstituerande församling. Grundlagen kan ej från någon synpunkt anses såsom oktrojerad, äfven om de flesta af de unionela bestämmelserna hafva sin förebild uti och äro hemtade från det af kommissarierna meddelade förslaget. Men det sätt hvarpå grundlagsstadgandena, efter hvad vi anfört, blifvit bestämda, visar tydligen, att jämte stortingets fastställelse konungens bekräftelse ansågs erforderlig. Sedan samtliga de af stortinget fastställda grundlagsbestämmelser blifvit kommissarierna meddelade och före den 4 November af dem godkända, utom hvad rör den ändring i E. K., §§ 83, 93, (N. G., §§ 82, 92), angående stortingets rätt att allena besluta om naturalisation af utländingar, som af kommissarierna blifvit ifrågasatt, hvilken den 4 November af stortinget förkastades, så förfrågade sig komitéen för emottagande af meddelanden utaf kommissarierna hos dem, huruvida det fattade beslutet, som ej öfverensstämde med kommissariernas förslag, kunde såsom ej ännu å Konungens vägnar godkändt, anses verka till uppskof af konungavalet. Kommissarierna förklarade, att ej hinder

derför mötte; utan, efter hvad de sjelfve i skrifvelse den 4 November till Carl XIII omförmält, yrkade de, att akten af Konungens erkännande måtte samma dag komma till fullbordan, i händelse hvaraf norska konstitutionen, sådan den blifvit af stortinget besluten och med kommissarierna konfererad, skulle anses *vara å Kongl. Maj:ts sida antagen och bekräftad.*

Jämför man de §§ i norska grundlagen, som med anledning af föreningen tillkommit såsom nya eller blifvit förändrade, så finnes §§ 1, 7, 8, 26, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 47, 48 omfatta de ämnen, som för båda rikena äro gemensamme. De äro hufvudsakligen öfverensstämmande med det af kommissarierne framlagda förslag. Af de olikheter, som förefinnas, böra märkas i afseende på N. G. § 1, som i grundlagen infört stadgandet, om föreningen och dess karakter, att den bestämmer: »Konungariket Norge är ett fritt, sjelfständigt, odelbart och oafhändeligt rike, förenadt med Sverge under en Konung. Dess regeringsform är inskränkt och ärftligt monarkisk». I denna lydelse äro begagnade de i kommissariernas förslag innehållna ordalagen: »fritt, sjelfständigt och odelbart rike» med tillägg af epitetet »oafhändeligt», på samma gång som efter votering med 58 röster mot 20 derur uteslöts det i E. K. § 1 befintliga epitetet: »oafhängigt». Detta epitet kunde ej rätteligen tilläggas Norge i egenskap af förenadt rike, ty om det ej genom föreningen blef afhängigt af Sverge, blef Norge såsom federativstat afhängigt af föreningen, och således ej i allt oafhängigt. Epitetet »sjelfständigt» innebär en tillräcklig garanti mot ett sådant missförstånd, som om Norge vore en afhängig del af Sverge, på samma gång som det ej heller kan anses tillägga Norge befogenhet att ensidigt ställa sig öfver föreningen och underordna densamma under sina enskilda statsförhållanden. Ordet »oafhändeligt» användes för att gifva garanti mot hvarje afhändande eller bortbytande af någon del af Norge, hvilket uttryck påtagligen tillkommit med anledning af ett gängse falskt rykte, att en del af Norge skulle

afstås eller bortbytas till Ryssland. Kommissariernas förslag §§ 6, 7, 8 motsvarar N.G. §§ 6, 7, 8, 48.

Vidare blef, med afseende på Konungens rätt att bilda sammansatt statsråd af båda rikenas rådsmedlemmar, i § 26 gjordt ett tillägg om de former, som borde iakttagas, då Konungen beslöt om krig, samt i samma §, äfvensom i § 38, ett tillägg om den föregående beredning, som i förra fallet frågor om krig och i senare fallet föreningsfrågor i allmänhet skola erhålla, innan de föredragas i sammansatt svenskt och norskt statsråd; hvarjämte blef i § 15 bestämdt, att norska ärenden afgöras af Konungen i närvaro af norska statsråd allena. (Jfr §§ 13, 14, 15, 26, 34 i kommissariernas förslag med §§ 12, 13, 14, 15, 26, 38 i N. G.). Slutligen blefvo några förtydligande och närmare bestämmelser gifna om interimsstyrelse och om förmyndarregering (jfr Kom.Fsl. §§ 35, 36, 37, 38 med N. G. §§ 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47). Jämte nämnda gemensamhetsbestämmelser äro att märka sådana, som äro föranledda af unionen, såsom fallet är med de nya bestämmelser, som måste införas angående norska statsrådet och dess ställning, sättet för regeringsärendenas afgörande med afseende på det vanliga förhållandet att Konungen vistas i Sverge, och dermed förbundna bestämmelser om vice-Konung samt riksståthållare; likaså bestämmelserna om utnämning af embetsmän och om infödingsrätt, i afseende hvarå kommissariernas förslag innehöllo bestämmelser, som medgåfvo Konungen att kunna i vissa fall till norska embetsmän utse svenske medborgare och till svenska embetsmän norska medborgare, samt att genom en lag skulle bestämmas om vilkor för ömsesidig medborgarerätt för norrmän och svenskar. Alla dessa bestämmelser ändrades dock i en riktning, som sedermera förekom hvarje uppblandning af de båda nationaliteterna med hvarandra. Konungen betogs hvarje tillfälle att till annan befattning än riksståthållareembetet, till hvilket så väl svenskar, som norrmän fingo utses, utnämna andra än norrmän, med undantag af lärareplatser vid universitet och lärda skolor, af läkare och

konsuler på främmande orter, hvartill äfven främlingar kunna beskickas, och blef åt stortinget allena naturalisationsrätten förbehållen. (Jfr Kom.Fsl. § 65 § 82 med N. G. §§ 75 1, 82 e, 92.

I afseende på stortingets sammansättning och verksamhet innehöll kommissariernas förslag några med svenska förhållanden mera öfverensstämmande bestämmelser, så i § 58 (N. G. § 68), att stortinget skulle sammanträda hvart 5:te år i stället för hvart tredje, så, som det var föreskrifvet i E. K.; i § 61 (motsvarande N. G. § 71) att särskilda ledamöter skulle väljas till lagtima och till urtima storting; § 69 (N. G. § 79) angående det suspensiva veto att ett af tre storting i föreskrifven ordning fattadt lika lydande beslut i lagfrågor ej skulle ovilkorligen vara lag, utan endast så vida det ej är »rakt stridande emot meningen och lydelsen af grundlagen»; i § 70 (N. G. § 80), att om stortinget efter tre månaders samvaro ingenting beslutit rörande skatter och utskylder, de förut gällande skulle fortfara intill nästa lagtima storting. Samtliga dessa bestämmelser, hvilka utgjorde förändringar i E. K., blefvo dock förkastade, enär de utgjorde af föreningen ej betingade ändringar i sak, och hvad angår det föreslagna tillägget i N. G. § 79, påtagligen derför att det låg i sakens natur, att hvarje stortingets beslut i lagfrågor, som stred emot konstitutionens mening och lydelse, i och för sig vore ogiltigt.

För öfrigt tillkommo åtskilliga bestämmelser utom förr angifna, för att gifva garanti åt Norges sjelfständighet och sjelfstyrelse, såsom en särskild stat. Af sådan beskaffenhet voro utbytet i § 13 af ordet generalguvernör mot ståthållare; tillägget i § 18, att norska statskassan förblifver i Norge och användes allenast till detta rikes behof; bestämmelserna i §§ 33, 81, att norska språket skall användas i alla expeditioner och lagar, hvarjämte formuläret för dessas sanktion är infördt i sistnämnda §; i § 93, att Norge endast ansvarar för sin nationalskuld och i § 110, att det behåller sitt eget bank- och penningväsen samt i § 111 om flaggan. Den i E. K. § 110 intagna

bestämmelsen angående grundlagsändringars behandlande af stortinget var ordagrant lika införd i kommissariernas förslag och blef bibehållen i § 112 med uteslutande af första satsen (jfr sid. 23).

Den revision, som företogs med E. K., gjorde ingen ändring i afseende på det i E. K. §§ 80, 83, 110 stadgade förhållandet med Konungens sanktionsrätt. Häraf bekräftas den åsigt, som antager att Konungen med hänsyn till grundlagens natur har definitiv sanktionsrätt. Derest Norges *storting* ansett sig hafva uteslutande rätt att allena besluta grundlagsändringar i den på grund af konventionen i Moss reviderade grundlagen, så kan med skäl frågas hvartill tjenade denna prisvärda omtanke att granska § efter §? Det var ju öfverflödigt att förskaffa sig konstitutionela garantier för sin sjelfständighet och sjelfstyrelse under de nya förhållandena, om man ansett hvarje följande storting för en konstituerande församling, med makt att utan Konungens samtycke göra till grundlag hvarje förslag, som en stortingsman vid ett föregående storting framkastat, och hvaraf man ju alltid kunde laga, att ett helt förråd fanns, för att efter sig företeende konjunkturer göra den grundlagsändring, som majoriteten för tillfället ville. Är det troligt, att stortinget skulle hafva onödigtvis ställt på sin spets åtskilliga ömtåliga frågor, om man ansett att stortinget haft en sådan makt, som den ifrågasatta? Är det slutligen möjligt att antaga, att, om stortinget ej ansett, att föreskriften i § 80 om Konungens sanktionsrätt vore tillämplig på alla stortingets beslut, hvarigenom politiska rättigheter utöfvas, och att § 82 ej skall innehålla alla undantag derifrån, utan endast dem, som röra lagfrågor, stortinget skulle varit så angeläget att bland undantagen i samma § bibehålla rättigheten för stortinget allena att naturalisera främlingar, att det hellre äfventyrade underhandlingarnes afbrytande, än gaf efter härutinnan? Ställa vi oss på *Konungens och kommissariernas* ståndpunkt, så frågas, om det är tänkbart, att något tvifvel förefunnits för dem i fråga om Konungens sanktionsrätt? Är det möjligt, att man

skulle hafva glömt att i förslaget § 70 (N. G. § 80) införa en så vigtig bestämmelse, som den om Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor, då man föreslagit ett sådant tillägg, som det förr omförmälda om skatternas fortfarande, derest ej stortinget inom tre månader hade uppgjort statsregleringen, och sökt att få i N. G. § 79 infördt det på det hela onödiga förtydligandet i fråga om Konungens suspensiva veto i lagfrågor, att ett stortingsbeslut ej skulle kunna bli gällande lag, om det var rakt stridande mot konstitutionens anda och lydelse (jfr sid. 58)? Hvartill skulle ett sådant förtydligande tillägg tjena? Hvad skydd emot stortingets maktmissbruk skulle det innebära, om kommissarierna ansett, att stortinget skulle kunna utan Konungens samtycke ändra grundlag, då frågan redan för andra stortinget var redo till afgörande? Är det slutligen tänkbart, att, sådant förhållandet mellan Sverge och Norge då var, med den i konventionen i Moss lagda grundval för föreningsfrågans afgörande, enligt hvilken norska grundlagen skulle undergå de förändringar, som föreningen gjorde nödvändiga, kommissarierna skulle kunna tänka sig möjligheten deraf, att då Konungadömet utgjorde det gemensamma bandet emellan båda rikena, Konungen skulle sakna definitivt veto i någotdera rikets grundlagsfrågor?

Det sätt, hvarpå grundlagsrevisionen egde rum, visar ock, att såväl Konung, som storting ansågo sig *tillsammans* ega rätt att bestämma härom. Alla grundlagens bestämmelser blefvo pröfvade och godkända så väl af stortinget, som af kommissarierna. Sedan grundlagens alla bestämmelser blifvit af kommissarierna pröfvade och gillade, förklarade de, att så snart akten af Konung Carl XIII:s erkännande kommit till fullbordan, skulle norska konstitutionen, *sådan* den blifvit af stortinget besluten och *med dem konferered*, anses vara å Hans Maj:ts sida *antagen och bekräftad*. Med anledning af detta kommissariernas svar anmälde, efter hvad stortingsprotokollet den 4 November omförmäler, förmannen för den komitéafdelning, som kommunicerat med kommissarierne, att bemälde kommissarier ej allenast hade

antagit detta beslut, utan jämväl på Hans Svenska Majestäts vägnar nu antogo Norges grundlag i det hela, sådan den af stortinget var omarbetad; och blef förthy ett utomordentligt sammanträde af stortinget bestämdt till kl. 5 e m. för att företaga Kungaval. Af det på utsatt tid församlade stortinget blef derpå Carl XIII enhälligt vald till Norges konstitutionele Konung. Sedan detta skett, tillkännagafs det genom deputationer för norska statsrådet och de Kongl. kommissarierne, hvarjämte en särskild deputation afsändes till Carl Johan. Sedan Carl Johan den 8 November gifvit ordres om den svenska arméens uppbrott från Norge och återtåg till Sverge, begaf han sig till Kristiania och infann sig den 10 November i stortinget och tillkännagaf å Konungens vägnar i det tal, hvarmed han helsade stortinget, att »*Konungen antager grundlagen sådan som I derom kommit öfverens med Hans Majts kommissarier*. Han förbehåller sig att föreslå till de svenska ständernas öfvervägande de artiklar, hvarigenom förändringar eller jämnkningar i den svenska grundlagen föranledas». Grundlagen var sålunda af Konungen antagen och bekräftad i den ordning, som följes, då Konungen sanktionerar svenska grundlagsförslag, nämligen genom muntligt tillkännagifvande eller bådskap i riksdagens plenum.

Grundlagen hade emellertid blifvit af stortinget besluten och i Konungens namn af kommissarierna antagen, utan att något officielt skriftligt dokument deröfver blifvit upprättadt och godkändt. En komité hade emellertid redan den 3 November blifvit nedsatt för att redigera grundlagen, och inkom samma komité den 7 samma månad till stortinget med sitt förslag. Stortinget biföll, att grundlagen måtte utfärdas i den sålunda bestämda form, men att redaktionskomitéen skulle träda samman med den afdelning af den stora komitéen, som konfererade med kommissarierna, och förelägga dessa det redigerade exemplaret af grundlagen, för att underrättas, om de hade något deremot att erinra. Efter det konceptet blifvit kommissarierna förevist och af dem gilladt, blef grundlagen af presidenten

med kontrasignation af stortingets sekreterare utfärdad i två exemplar, hvilka af förmannen för nämda komitéafdelning öfverlemnades till kommissarierna den 13 November. Det ena af dessa exemplar blef af kommissarierna till stortinget återställdt med den påskrift, som i norsk öfversättning finnes tryckt jämte grundlagen, hvari under datum af den 4 November intygas, att *Norges rikes grundlag, sådan som den ord för ord föreskrifven står* — med förbehåll af Sverges rikes ständers konstitutionela rätt i de delar, som medföra förändring eller modifikationer i Sverges rikes regeringsform — har *blifvit afhandlad och besluten mellan Konung Carl XIII*, Sverges och Norges Konung, genom kommissarierna på hans höga vägnar, samt Norges rikes nu i Kristiania församlade utomordentliga storting. Då grundlagen sålunda blifvit å Kongl. Maj:ts vägnar genom kommissarierna afhandlad och besluten, och försedd med deras påskrift, så framställde kommissarierna till bemälde komités förman lämpligheten deraf, att den formligen borde af K. M. sjelf antagas och i dess höga namn utfärdas. I stortinget den 14 November framlades det med kommissariernas påskrift försedda exemplar. Med anledning af bemälde förmans afgifna berättelse beslöt stortinget, att den komité, som redigerat grundlagen, skulle författa förslag till dess intimation och *till H. M. Konungens sanktion*, samt förelägga stortinget dessa, och när stortinget bifallit förslagen, vända sig till kommissarierna för att höra och derefter referera stortinget deras åsigt. Vid stortingets sammanträde den 16 November antogs enstämmigt det af redaktionskomitéen ingifna förslag till intimation, lika lydande med den, som är norska grundlagen i tryck bifogad. I denna intimation, undertecknad af samtliga stortingets ledamöter, som innehåller ett påbud i stortingets namn om dess efterlefnad, *gör stortinget veterligt:* att det, sedan det den 20 Oktober beslutit föreningen, men under helgden af dess grundlag med de till rikets båtnad och i anledning af denna förening nödvändiga förändringar, tagit dessa under noggrannare öfvervägande

och tillika *härom underhandlat* med de till den ändan till följd af konventionen i Moss utnämnda Kongl. kommissarier; och »förty hafva vi beslutit likasom vi härmed besluta och fastställa, att i stället för E. K. skola följande, dels på den bygda, dels i anledning af föreningen antagna bestämmelser härefter gälla och af alla och en hvar vederbörande aktas och obrottsligen efterlefvas såsom konungariket Norges grundlag». Härjämte antogs ett förslag till den akt, som af Konungen skulle underskrifvas och jämväl bifogas grundlagen, förklarande stortinget att det ingenting hade emot, om denna akt af Hans Majestät utfärdades annorlunda med afseende på formen, blott den blefve afgifven så, att grundlagen kunde tryckas. Samma dag beslöt stortinget på presidentens förslag, att, när stortinget blifvit upplöst, en deputation skulle afgå till Konungen i Stockholm för att i stortingets namn öfverlemna en adress till Konungen jämte ett af samtliga stortingets medlemmar underskrifvet exemplar af grundlagen. Den 19 November anmälde komitéen genom sin förman, att kommissarierna intet hade emot den föreslagna intimationen i stortingets namn, men att deremot den föreslagna akt, som Konungen skulle underskrifva, icke var bifallen, men kommissarierna höllo före, att det tillkom Konungen att publicera grundlagen, intagen i en akt, hvartill de hade gifvit förslag, hvilket upplästes. Stortinget fattade det beslut »att grundlagen, som icke efter sin natur kan höra till de lagar, som fordra Konungens sanktion för att blifva lag, bör publiceras *i representationens* och icke i Konungens *namn*, hvaremot *det*, med afseende på de förut i denna sak tagna beslut, *öfverlåter Konungen, om han vill förse densamma med någon annan påskrift, än den, hans kommissarier derå gjort. Till följd af detta beslut skall komitén närmare konferera med och höra kommissarierna*». Så lyder detta beslut i dess helhet, hvars första del blifvit åberopadt såsom bevis för att vid grundlagens stiftande stortinget förbehållit sig rätt att utan Konungens samtycke ändra Norges grundlag.

Härvid bör först märkas, att 1814 års storting var en konstituerande församling och såsom sådan kunde anses berättigad att bestämma om det sätt, hvarpå grundlagen, som redan var af Konungen antagen och bekräftad, skulle bringas till allmänhetens kännedom och påbjudas till allmän efterlefnad. Frågan gälde i hvems namn grundlagen skulle utfärdas och det var såsom argument till fördel för sin mening om detta spörsmål, som stortinget uttalade, att på den punkt, hvarpå saken nu står, icke någon särskild kunglig sanktion erfordrades. Men dermed var ej sagdt, att alla framtida storting skulle vara att betrakta såsom konstituerande församlingar, hvilka dessutom skulle ega en större makt än 1814 års storting, som ju obestridligen var förpligtadt att om grundlagsbestämmelserna öfverenskomma med Konungen. Vidare bör man akta sig för att draga den slutsats, att stortinget med ifrågavarande beslut afsett att frånkänna Konungen rätt till pröfning af i framtiden ifrågakommande förslag till grundlagsändringar Den kommer i strid med det i stortingets intimation innehållna tydliga tillkännagifvande derom, att grundlagen kommit till stånd efter underhandlingar med kommissarierna å Konungens vägnar, hvilken stortingets uppfattning vinner ytterligare stöd deraf, att, på sätt vi strax skola visa, stortinget beslöt, att kommissariernas påskrift, hvari intygas att Konungen varit lika mycket beslutande, som stortinget, i afseende på alla grundlagens bestämmelser, skulle med grundlagen tryckas. Slutligen bör märkas, att kommissarierna gillat den grundlagen tillhörande intimation, hvari stortinget fastställt den att gälla till allmän efterlefnad, medan å andra sidan stortinget genom sitt beslut, att åt Konungen öfverlåta att förse grundlagen med annan påskrift än den af kommissarierna gjorda, visade, att det ansåg lika nödigt att styrkande intyg funnes, att Konungen för sin del godkänt grundlagen, som att stortinget för dess del gifvit den giltighet. De skiljaktiga meningarne gällde således blott sättet för grundlagens publikation, och det var till stöd för den mening, att detta skulle ske i stortingets namn, som det

bestämde, att grundlagen, som ju redan var särskildt antagen och godkänd af Konungen, icke vid dess första promulgation fordrade utöfver detta godkännande någon särskild sanktion af Konungen.

Till följd af det beslut, som stortinget fattat, var komitéen ålagdt att närmare konferera med och höra kommissarierna. Efter hvad kommissarierna i skrifvelse den 21 November till Konungen omförmält, *träffade de med redaktionskomitén den anstalt,* att »tryckningen skulle med bibehållandet af stortingets ingress fortskyndas, hvarefter *titelbladet och en särskild préambule, ställd i H. K. Maj:ts höga namn, kunna på samma sätt, som framför svenska reg.formen anbringas*». Då stortinget icke ännu den 24 November eller två dagar före stortingets upplösning erhållit något bestämdt tillkännagifvande angående Konungens påteckning på grundlagen, beslöts, att den af kommissarierna gjorda påteckning i öfversättning skulle tryckas med grundlagen. I enlighet med den anstalt, som med redaktionskomitéen var träffad, var det som, vid utgifningen på trycket af norska grundlagen och af den numera för Norge jämväl antagna successionsordningen den 26 Sept. 1810, den af Carl Johan enligt Konungens fullmakt utfärdade, med kontrasignation af norska statssekreteraren Fischer försedda kungörelsen af den 10 November trycktes jämte grundlagen. Den var af ett innehåll, analogt med den promulgationsakt af Carl XIII, hvari Sverges reg.form innefattas. Norska grundlagen blef dock ej, såsom förhållandet med Sverges reg.form, innefattad i den Kongl. promulgationsakten, utan denna blef såsom en särskild akt anbringad framföre den intimation till grundlagen, hvari stortinget i sitt namn påbjudit grundlagen till efterlefnad. Att detta skedde efter öfverenskommelse mellan kommissarierna och vederbörande stortingskomité, har äfven blifvit upplyst 1833 i stortinget af en utaf redaktionskomitéens medlemmar, justitierådet Berg. I enlighet med stortingets den 16 November fattade beslut utvaldes följande dag medlemmar i den deputation, som

efter stortingets upplösning skulle afsändas till Stockholm till Konungen; och blef den 25 samma månad antagen den adress, som skulle till Konungen öfverlemnas. Denna stortingsdeputation blef den 14 December högtidligt emottagen af Carl XIII på rikssalen, dervid ordföranden, stortingets d. v. president Christie, öfverlemnade och uppläste den af stortinget beslutna och godkända adressen till Konungen. I afseende på föreningens tillkomst yttrades: »Nationens representanter, lifvade af nit och omsorg för landets säkerhet, välfärd och heder, hafva derför beslutit en stadigvarande förening emellan Norges och Sverges riken under en gemensam Konung, gifvit Norge en på ett fritt folks ursprungliga rättigheter grundad konstitution och den 4 i denna månad enhälligt utvalt och erkänt E. M. såsom Norges konstitutionele Konung». Efter talets slut öfverlemnade ordföranden å stortingets vägnar till Konungen ett af stortingets samtliga ledamöter undertecknadt exemplar af Norges grundlag, tillika med valakten. Konungen svarade med ett tal, hvari han förklarar huruledes han »nu emottagit Norges krona genom stortingets fria och enstämmiga val» och huruledes han »redan genom sin kärälskelige herr son till stortinget öfverlemnat sin försäkran att styra Konungariket Norge efter dess konstitution och lagar och *derjämte antagit den grundlag, som emellan Hans befullmäktigade kommissarier och Norges rikes storting blifvit afhandlad och besluten.*

Af dessa förhandlingar emellan de Kongl. kommissarierna och norska stortinget; af det sätt hvarpå grundlagen antogs och bekräftades af Carl Johan i konungens namn uti norska stortinget; af den i stortingets namn gifna intimation till grundlagen, hvari stortinget gör veterligt att det om de för rikets välfärd och i anledning af föreningen nödvändiga förändringar underhandlat med de för sådant ändamål enligt konventionen i Moss den 14 sistl. Augusti utnämnde Kongl. kommissarier; af det sätt hvarpå grundlagen af stortinget utgifvits, försedd såsom den var med kommissariernas påskrift att grundlagen, sådan den

ord för ord ofvan skrifven står, blifvit afhandlad och beslutad mellan Konung Carl XIII genom hans kommissarier på hans höga vägnar och Norges rikes storting; af den kungörelse, som af Carl Johan i Konungens namn utfärdades, hvari sages, att sedan Norges storting utkorat Carl XIII till Norges konstitutionele Konung, han, då han funnit Konungens egna och hans nya undersåters rättigheter och pligter i denna af stortinget beslutna och honom till antagande meddelade grundlag så tydligen bestämda, att dermed försäkras konungamaktens enhet och kraft och det norska folkets lagbundna frihet, velat, i likhet med hvad hans kommissarier, efter hans fullmakt afhandlat och samtyckt, härmed antaga, stadfästa och bekräfta samma grundlag och bifogade successionsordning med alla deras artiklar, etc; af det i samma kungörelse intagna påbud af dessa lagar till allmän efterlefnad; slutligen af de mellan stortingets deputation och Carl XIII på rikssalen den 14 December vexlade tal; af allt detta framgår, att norska grundlagen, sådan den då var bestämd, blifvit ömsesidigt afhandlad mellan Konung och storting och *af båda* fastställd. Med afseende på den regel, som är antagen såsom grundsats i fråga om de former, som skola gälla vid lags stiftande, att i hvarje ovisst fall lag skall stiftas i samma ordning, som den tillkommit, måste således hvarje ändring i grundlagen göras till föremål för förhandlingar mellan Konung och storting, på sätt skedde vid grundlagens stiftande. Sedan ömsesidig öfverenskommelse om en grundlagsändring väl träffats, är likgiltigt, huru den kungöres till efterlefnad, om densamme endast kungöres af Konungen eller på sätt skedde 1814 kungörelse utfärdas särskildt af stortinget att, detta gifver grundlagsbestämmelsen gällande kraft, och särskildt af Konungen, att han för sin del påbjuder den till efterlefnad. Den åsigten, att Konungen skulle anses pligtig att låta sig påtvinga någon grundlagsändring eller, som är detsamma, ny grundlag, utan att Konung och storting derom kommit öfverens, står således i strid med stortingets egen intimation, i hvilken det förklaras, att ändringarne i E. K. tillkommit genom under-

handling med Konungen, äfvensom med den af Kongl. Maj:t den 10 Nov. 1814 utfärdade kungörelse, hvari på samma sätt dess tillkomst genom underhandlingar tillkännagifves. Till följd häraf har den ovisshet i fråga om sanktionsrätten, som möjligen kan uppstå, då man ställer sig på Eidsvoldskonstitutionens grund, blifvit genom det sätt, hvarpå grundlagen den 4 November kommit till stånd och gjorts gällande; helt och hållet upphäfd.

Man har påstått, (Stortingstidende 1880 N:o 104 sid. 821) att grundlagen är antagen, icke af Konungen i egenskap af Norges Konung, utan att den blifvit efter underhandlingar mellan norska stortinget å Norges vägnar af kommissarierna på *svenske* Kungens vägnar antagen och sedermera genom Kgl. kungörelsen den 10 November af svenske Konungen ratificerad, med ett ord, att den samma är en traktat mellan Sverge och Norge. Då man kan framkasta ett sådant påstående, som är lika med det, som i Sverge, då den norska frågan var brännande, åberopades såsom stöd för Sverges rätt att deltaga i beslut angående ändringar i Norges grundlag, skall man hafva ondt om argumenter för den åsigten, att Konungens samtycke ej fordras för att en af stortinget antagen grundlagsändring skall erhålla giltighet. Hur går det i sådant fall med norska folksuveräneteten? Vill man inskränka sitt påstående dertill, att norska grundlägen i vissa delar, nämligen dem, som innehålla statsförfattningens grundprinciper, såsom fallet är med de bestämmelser, som angifva föreningsvilkoren eller äro af föreningen föranledda, är af traktatartad beskaffenhet, men att öfver andra, som ej röra konstitutionens väsen, Norges storting eger råda, så blifver paståendet äfven i dessa dimensioner ohållbart för att bevisa norska stortingets exklusiva rätt att allena besluta grundlagsändringar. Hvarje ändringsförslag skulle äfven i sådant fall komma under Sverges pröfning, för att sätta det i tillfälle att undersöka, om ej förslaget gör någon förändring i den uti konstitutionen garanterade föreningens grund och väsen. Det traktatartade, som innehålles i konventionen i Moss Art. III, är att Norge skall ha sin

egen grundlag och att inga förändringar deri skola göras af Konungen, annat än i samråd med Norges storting, hvaraf väl ock lär bli en följd, att Norges storting ej får göra ändringar, utan Konungens samtycke. Hvad som är omtvistadt, är huruvida det är Norges eller Sverges Konung, som skall pröfva grundlagsändringen. Att det är Konungen, i egenskap af Norges Konung, som har pröfningsrätten, derför talar det sätt hvarpå den s. k. ratifikationen, kungörelsen af den 10 November är utfärdad, hvilken är undertecknad å Konungens vägnar af Carl Johan med kontrasignation af norsk statssekreterare Slutligen har man framstält den åsigten, att, hvad som aftalats i konventionen i Moss, var, *att* Konungen af Sverge lofvat antaga Eidsvoldskonstitutionen med de förändringar, som äro för föreningen nödvändiga, men att, sedan genom detta fördrag emellan Sverge och Norge grundlagen väl blifvit bestämd, norska stortinget eger att göra hvilka förändringar i densamma det behagar. Man ville, såsom en talare yttrat, öfverlemna hela författningen i Sverges händer och taga den igen i detalj. Kan någonsin på allvar tänkas ett sådant traktatmessigt ordnadt förhållande, hvari blott den ene af de aftalande parterna, och det den, som var den mäktigaste, skulle vara bunden; den andre, den svagare, åter skulle deruti kunna göra hvilka förändringar han funne för godt.

Taga vi i betraktande föreningens beskaffenhet och ståndpunkt, sådan den nu blifvit bestämd, så finna vi, huruledes genom den hyllning af Konung, som egt rum från norrmännens sida, och de förklaringar, som från Konungens sida ytterligare afgifvits å rikssalen den 14 December, Sverges Konung och Norges folk högtidligen beseglat den förening emellan Sverge och Norge, som Sverges politik haft till syftemål. Det återstod, att Sverges folk skulle genom sina representanter bekräfta

föreningen i en bestämd form. Det var ännu ej något mera, än Konungens person och Sverges regerande dynasti, som utgjorde gemensamhetsbandet emellan båda rikena. Allt annat var obestämdt. Den af stortinget antagne och af Konungen bekräftade norska grundlagen innehöll visserligen bestämmelser, som förutsatte föreningen såsom gifven, och att den skulle vara en omedelbar, ständig förening emellan båda staterna, oberoende af dynastierna, således ej allenast en dynastisk, utan en realunion. Äfvenledes bör erinras, att i N. G. §§ 7, 42, 43 innehöllos hänvisningar på en blifvande gemensam lagstiftning angående föreningsvilkor, hvarom förslag skulle samtidigt framställas för nästa storting och Sverges ständer, samt att af stortinget blifvit den 25 Nov. bestämdt, att dessa frågor skulle till pröfning och afgörande på det till följande år utsatta första lagtima storting förekomma. Till följd häraf hade norska grundlagens bestämmelser angående föreningen i sin egenskap af norska grundlagsbestämmelser ej någon förpligtande kraft för någon annan, än Norge. Det erfordrades medverkan af svensk lagstiftande makt, d. v. s. Konungens i svenskt statsråd fattade beslut och Sverges ständers samtycke, för att de i de norska grundlagen innehållna stadganden, som afsågo unionen, skulle såsom föreningsvilkor fastställas med giltighet och ömsesidigt förpligtande kraft för båda länderna. Detta var ock tydligt utsagdt så väl i kommissariernas påskrift å grundlagen, som i Carl Johans kungörelse af den 10 November, hvarigenom tydligen blifvit angifvet, att på samma gång hvarje bestämmelses giltighet härflyter deraf, att Konungen i egenskap af Norges Konung deråt gifvit sin bekräftelse, denna giltighet ej får gifvas utsträckning utom Norges maktområde. Men om ock Norges grundlag således ej hade någon unionel karakter, inneburo de bestämmelser, som afsågo och förutsatte föreningen, en grundval för underhandlingar om föreningen. Är det tänkbart, att under ett sådant förhållande vare sig Konungen eller stortinget

ansett, att Norges grundlag hade en så förunderlig karakter, att stortinget skulle emot Konungens vilja kunna när så funnes lämpligt, deri göra förändringar?

V.

Sverges rikes ständer sammankommo till urtima riksdag i Stockholm den 27 Febr. 1815 för att fastställa vilkoren för skandinaviska halföns båda rikens förening. *Den 12 April 1815* afläts *Kungl. proposition* till R. St. om de nya konstitutionela förhållanden, som till följd af föreningen mellan Sverge och Norge uppkommit. Denna proposition börjar med att »Kungl. Maj:t nu går att till R. St. öfverlemna den af K. M. den 10 Nov. föregående år, med förbehåll af rikets ständers konstitutionela rätt, antagna och besvurna rikets grundlag, innehåller derpå en allmän öfversigt, hvari utvecklas de särskilda grunder, som vägledt K. M:ts beslut i afseende på föreningen. Här yttrar Konungen, att från första ögonblicket, då frågan uppstod om denna förening, var den grundsatsen lika rådande i Konungens hjerta, som den säkerligen var allmän i hvarje redlig svensk medborgares, att förbundet mellan de två skandinaviska folken borde grundas på vilkoren af gemensamma fördelar och gemensam frihet. Huru skulle detta syftemål vinnas? vare sig genom en *sammansmältning* af båda rikena under åtnjutande af enahanda rättigheter, eller *genom styrelse sf en Konung* men *med bibehållande af särskilda regeringslagar?* På afgörandet af denna fråga borde naturligtvis bero *sättet*, hvarigenom föreningen skulle tillvägabringas och egenskapen af de vilkor, som skulle den befästa. En lugn pröfning af tidens skick och af nationernas lynnen borde snart vända K. M:ts tankar från det förra alterna-

tivet, som för att vara nyttigt, borde mötas af ett sjelfvilligt bifall och således förete en möjlighet att utan blodsutgjutelse kunna utföras. Ledd af denna uppfattning af förhållandena hade K. M. genast efter freden i Kiel yttrat till norska folket, att dess afsigt var att med Norges innebyggare öfverenskomma om en särskild grundlag för detta rike. All fråga om sammansmältning var således redan i förväg åsidosatt. Det motstånd, som Kielertraktatens verkställighet mötte, alstrade snart en regeringsform för konungariket Norge, som af dess samtliga medborgare blef antagen och med lifligt bifall omfattad. Kungl. Maj:t kunde således ej på kraftigare sätt besvara de tvifvelsmål, som i Norge sorgfälligt underhöllos om uppriktigheten af Konungens löfte och afsigter, än genom den *förbindelse*, hvari *Kungl. Maj:t* ingick *i den under den 14 Aug. sistl. år i Moss afslutade konvention*, att *antagà* såsom *norm för Norges blifvande grundlag* den i Eidsvold öfverenskomna konstitutionen, och att om vilkoren för föreningen emellan båda rikena *underhandla och besluta med Norges* rikes i detta ändamål sammankallade *storting*. Det skulle alltid lända K. M:t till sann och liflig tillfredsställelse att åt öfvertygelsen och den fria öfverläggningsrätten hafva hänskjutit afgörandet af denna vigtiga fråga. Norska folkets ombud sammankallades att besluta om rikenas förening, för att vinna ett allmänt nationaluttryck härom, hvilket ej kunnat vinnas, äfven om en förklaring i detta hänseende för någon del af landet genom vapnens makt blifvit aftvungen. Utan att af händelserna hänföras, endast bedömande dem såsom en inledning, ej såsom ett vilkor för sitt beslut, sökte Norges rikes storting att i de underhandlingar, som med K. M:ts kommissarier öppnades, på en gång bevaka norska folkets pligt och statens anseende, medborgarnes rättigheter och rikets ära. Dessa grundsatsers användning var nu så mycket mera påkallad, som fråga var, ej allenast att stifta ett skandinaviskt välde af två fria, länge fiendtliga folk, men äfven att för dem bereda skyndsamma medel

till inbördes förtroende och uppriktig vänskap, Till vinnande af detta mål borde *vid bestämmande af folkens gemensamma rättigheter en fullkomlig jämlikhet dem emellan upprättas*, utan afseende på deras antal eller deras lands afkastningar. Vid tillfällen af så stor och allmän vigt, som utkorandet af ett nytt konungahus eller af tronföljare, förmyndare och interrimsstyrelse, egde båda folken lika ostridig rätt att med till verkan jemngoda röster gifva sin mening tillkänna. Kongl. Maj:t ansåg sig af flere skäl berättigad att erkänna grundsatsen af en fullkomlig jemlikhet mellan begge i de frågor, som rörde deras gemensamma styrelse. På dessa vilkor hade K. M:t för andra gången blifvit helsad såsom Konung öfver ett fritt folk och emottagit Norges krona i förening med Norges grundlag. R. St., utöfvande sin rätt att yttra sig öfver den senare, skulle äfven gifva åt rikenas förening och åt K. M:ts antagande af Norges styrelse sitt högtidliga nationela bifall. Kungl. Maj:t uppräknade derefter §§ 1, 6, 7, 8, 26, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 47 och 48 af Norges grundlag, som han ansåg egentligen omfatta de ämnen, som för båda rikena äro gemensamma, och uttalade på angifna skäl den åsigt, att i och för lagstiftningen angående Sverges och Norges inbördes förhållanden ej behöfva tillämpas de hvilo- och pröfningsformer för nya förslag, som äro utstakade för förslag till ändring af den inhemska författningen.

Sverges rikes ständers ställning till föreningsfrågan innebar valet emellan tre olika beslut. Ständerna kunde antingen vägra att ingå någon förening på de grunder, som Norges grundlag förutsatte, och vägra att fatta något beslut om de i och för föreningens förverkligande, såsom en båda rikena omedelbart förbindande realunion, nödvändiga förändringar i rikets institutioner; eller också kunde de gifva Sverges grundlag de förändringar och tillägg som motsvarade de Norska grundlagsbestämmelserna; eller slutligen kunde Sverge afsluta fördrag med Norge om en sådan statsförening, som den i norska grundlagen åsyftade, och befästa densamma genom en de båda rikena ge-

mensamt förpligtande och under bådas samfälda lagstiftande makt ställd föreningslag. Föreningen skulle erhålla en olika karakter allt efter det val, Sverge kom att göra. Om ett beslut af sådan beskaffenhet, som det första fattades, så skulle föreningen kommit att stanna vid en blott dynastisk eller personalunion. De norska grundlagsbestämmelser, hvilkas giltighet betingades af förändringar i Sverges regeringsform, och som förutsatte deltagande för Norge med Sverge i ett gemensamt statslif, skulle blfvit kraftlösa. Inga unionela förpligtelser och rättigheter skulle hafva kommit till stånd för någotdera riket. Om det andra af de såsom möjliga framhållna besluten fått företräde, skulle unionen blifvit en realunion, men hvars fortfarande såsom sådan komme att bero af hvartdera rikets särskilda lagstiftningsmakt. Det stode i hvartderas skön att ensidigt genom ändring af dess författning förändra unionen till en blott personalunion. Genom att, på sätt skedde, besluta en under bådas lagstiftande makt ställd föreningslag har unionen kunnat ställas utom hvartdera rikets ensidiga kompetens, och erforderlig fasthet och varaktighet gifvas åt unionsförfattningen genom att göra hvarje ändring deri eller upphäfvande deraf beroende af båda rikenas statsmakters samtycke.

Den Kongl. propositionen remitterades till konstitutionsutskottet, hvars protokoll den 18 April upplyser, att efter uppläsande af de §§ i norska grundlagen. som i propositionen finnas anförda, såsom anledningar till bestämmande af de konstitutionela förhållandena emellan Sverge och Norge, det uppdrogs åt sekreteraren herr G. A Silfverstolpe att affatta en utredning af sammanhanget mellan ifrågavarande §§ i N. G. och motsvarande i den Svenska.

Den 21 April begynte öfverläggningarne om propositionens innehåll, dervid utskottsledamoten *A. G. Silverstolpe* uppläste sitt diktamen som bifogades Konst.Utsk:s första betänkande, hvari han utvecklade det förhållande, som borde ega rum emellan föreningsbestämmelserna och de särskilda grundlagarna, och hvilken diktamen är märkligt

genom den utredning, han gifver åt frågan om föreningens beskaffenhet. Härvid riktas uppmärksamhetet derpå, att tre slags grundlagsfrågor förefunnos; sammantaget af de svenska grundlagsstadgandena, det är svenska konstitutionen, som konstituerar till full och ovilkorlig samhällighet, till ett folk, med likhet i rättigheter och pligter med *en* representation och *en* styrelse, de menniskor som bebo det svenska området, likaså norska konstitutionen de menniskor, som bebo det norska. Hvar för sig bestämmer således den inre samhällighetsform, som konstituerar hvartdera områdets olika folkmassor till en stat, existerande i och genom sig och utan gifven gemenskap med någon annan. Sammantaget af de stadganden, som nu utgjorde förnmål för Kongl. Maj:ts pröfning, vore ernadt att konstituera hela massan af skandinaviens innebyggare, men icke ännu till ett fullständigt helt, utan till en partiel och vilkorlig samfällighet med enhet blott i sin styrelse. Båda rikena utgöra således den svenska staten, den norska staten, men ännu icke den skandinaviska staten; de äro förenade, icke hopsmälta. De äro sammanbundna, till det yttre genom gemensamhet i kraft till upprätthållande af bägges sjelfständighet, till det inre genom hörsamheten åt en gemensam verkställande myndighet; de äro särskilda i allt annat. »Bägge rikena kunna, om man så vill, sägas utgöra en stat, men en i tätaste mått politisk, icke ännu en borgerlig, eller nämnom den äfven för korthetens skull en stat; det återstår dem likväl att bli *ett folk*. Med hänsyn till dessa förhållanden och af sambandet emellan båda rikena, som kan vara underkastadt eventuela skiften, äfven sådana, som icke af någondera staten bero, så länge ännu ej ett fullständigt samhällskontrakt, lika gällande för alla skandinaviens innevånare, tryckt på hvarje intresse stämpeln af införlifning med det helas, följer, att ifrågavarande konstitutionela stadganden omöjligen kunna tänkas så orubbliga, som stadgandena rörande hvartdera rikets inre samhällighet, till följd hvaraf all uppskofstid för afgörandet af sådana stadganden, som röra bägge staternas förening, är

icke tillfälligtvis för denna tidpunkt, utan i sin grund stridande emot ändamålet. På grund af denna deduktion ansåg hr S., att dessa frågor och alla framtida af enahanda beskaffenhet, ehuru under en viss inskränkt synpunkt konstitutionela, icke böra i afseende på afgöringstiden behandlas så som stadgandena rörande vårt inre konstitutionela skick, utan genast afgöras. Tillika ansågs äfven af denna grund, att det nya vid våra grundlagars upprättande oförutsedda eller åtminstone icke då trodda förhållande, som uppkommit mellan Sverge och Norge borde i en särskild lag uppfattas och fastställas, på det, i den oförmodade och beklagliga, men visserligen tänkbara händelsen af föreningsbandets upplösning, Sverges enskilda konstitution, likasom Norges, ej måtte då ånyo behöfva förändras, för att bibehålla hvardera staten vid det skick, densamma såsom särskild var ämnad att ega.

Sedan efter föredragning af detta diktamen utskottets sekreterare öfverlemnat den åt honom uppdragna utredningen af förhållandet emellan de i Konungens proposition uppräknade §§ i Norska grundlagen och de dermot svarande i den svenska, öfverlades dels angående det i Silverstolpes diktamen innehållna förslag angående formen för de nya konstitutionela förhållandenas ordnande, dels företogs granskning af hvarje § för sig, hvilket ledde till särskilda beslut öfver hvar och en af dem, hvarefter utskottet afgaf sitt betänkande den 25 April.

Utskottets betänkande begynner med en förklaring, att utskottet med alla redliga svenska män delar tänkesätten af tacksamhet emot K. M:ts vidtagna åtgärder, och att det i Norges och Sverges förening ser en tröstande utsigt af ett framtida lugn, grundadt i eniga nationalintressen och ett naturligt samband mellan två folks krafter, hvilka alltid bort och böra vara riktade af samma vilja till ett gemensamt mål. Vid fråga om besluts fattande med anledning af det i N. G. § 1 innehållna kardinalstadgandet för föreningen förklarar utskottet, att det tror sig allenast anföra uttrycket af hela svenska folkets förenade röst, när det tillstyrker, att R. St. i anledning

deraf måtte till det norska folket afgifva en högtidlig förklaring, att de genom sitt erkännande ytterligare vilja besegla den emellan Sverge och Norge redan verkställda förening under samma Konung, och derjämte äfven erkänna konungariket Norge såsom ett fritt och sjelfständigt rike, hvilket ej kan delas och afhändas. Då begge staterna ega folkens borgerliga frihet, skyddad genom egna grundlagar, väntar svenska folket af denna förening en politisk styrka inom den nordiska halfön, den högsta som kan ernås, innan svear och norrmän utsträckta sina broderliga armar för att sammansmälta till ett folk. I afseende på öfriga föreningsbestämmelser ansåg sig utskottet ej behöfva för R. St. vidlyftigt utreda, huru både enligt rättvisans grunder och klokhetens föranledande, fullkomlig jemliklet emellan begge rikena bör erkännas. Sedan utskottet gjort reda för dess pröfning af föreningsbestämmelserna och i följd deraf stadgade tänkesätt, tillstyrkte utskottet med åberopande af Silverstolpes yttrande, att *en särskild riksakt* till bestämmande af de konstitutionela förhållanden, som till följd af föreningen mellan Sverge och Norge uppkommit, måtte upprättas och R. St. i Sverge och stortinget i Norge föreläggas, och för hvars hufvudinnehåll utskottet anser sig i detta sitt betänkande hafva utvecklat de grunder, R. St. till K. M:t torde böra öfverlemna; och instämmer utskottet med Silverstolpe i fråga om rättigheten att vid samma riksdag, som frågan blifvit väckt, afgöra frågor af den beskaffenhet, som denna. Utskottet ansåg nämligen, att grundsatsen att försvåra förändringar i grundlagen för statens borgerliga förening på intet sätt kan vara användbar på stadganden rörande två staters inbördes politiska förbindelse; att det funnit en borgen för orubbligheten af hvardera statens enskilde grundlagar ligga deruti, att de ej måtte bero af den förening emellan två sjelfständiga stater, som alltid är mera tillfällig, än en hel nations genom samhällskontraktet. Sedan R. St. bifallit K. M:ts betänkande och åt K. M:t uppdragit att uppgöra *förslag till riksakt* inkom *K. M:t den 20 Juni*

med ett sådant förslag, jämte ett memorial, som innehöll den erinran, att, om den diplomatiska ordningen fordrade, att af denna akt två exemplar komme att underskrifvas för att det ena på svenska språket i Sverge, och det andra på norska språket i Norge förvaras, det förra i enlighet med det ingifna förslaget upprättas och det senare, mutatis metandes, så att Norge deri sättes framför Sverge, samt att samma ordning för underskrifterna bör iakttagas. Detta förslag antogs af samtliga ständerna. Med undantag af § 7, som sedermera blef på norska stortingets förslag utförligare affattad, samt den tillagda § 12 jämte några förtydliganden i redaktionen, var detta förslag ordagrannt lika med riksakten, sådan den blef godkänd.

Den 7 Juli 1815 öfverlemnades till Norges den 1 samma månad församlade storting 1) K. M:ts proposition om bestämmande af Konungens myndighetsålder; 2) K. M:ts förslag om bestämmelsen af de frågors natur, som angå föreningsbandet emellan Sverge och Norge, hvari med omförmälande af det beslut, R. St. i detta afseende fattat, föreslås, att Norges storting jämväl måtte besluta i öfverensstämmelse med R. St. och således förklara dessa frågor af beskaffenhet att ej behöfva uppskjutas till afgörande till en följande riksdag, och att de föreningsbestämmelser, som komma att fastställas, måtte införas och utfärdas i en från Sverges och Norges grundlagar afskild riksakt; och 3) K. M.ts förslag om utfärdande af en riksakt, jämte sjelfva förslaget till riksakt i norsk öfversättning. K. M:t förklarade sig slutligen förvissad, att den beredvillighet, som Sverges R. St. vid detta tillfälle ådagalagt, skulle möta deremot svarande tänkesätt och beslut från Norges stortings sida, och att K. M:t således för att ändtligen kunna besegla den lyckligen stiftade föreningen emellan Skandinaviens båda folk, snart må blifva iståndsatt att förkunna Sverges rikes Ständer, före dessas nära förestående åtskiljande, Norges rikes stortings bifall till den af K. M:t föreslagna riksakt, som derefter så väl för Sverge, som för Norge skulle blifva för-

sedd med K. M:ts nådiga sanktion. Den 11 Juli blef K. M:ts förslag om bestämmande af de frågors natur, som röra föreningsbandet emellan Norge och Sverge enhälligt bifallet, hvilken fråga ej var egnad att väcka bryderier, enär föregående årets storting gifvit det nu sammankomna rätt att afgöra de föreningen tillhörande frågor, som enligt N. G. §§ 7, 8, 42 borde ordnas. Stortinget skyndade att afgöra frågan. Redan den 12 Juli hade stortinget fattat sitt beslut angående förslaget till R. A., hvilket endast gick ut på förtydligande tillägg i R. A § 7 samt tillägg af en ny §, (§ 12), som bestämmer att »då de stadganden, som i denna riksakt innehållas, dels äro afskrifna ur Norges rikes grundlag, dels utgöra tillägg till densamma, grundade på den till innevarande storting genom grundlagen uppdragna rättighet, så skola de i anseende till Norge ega och behålla samma kraft som detta rikes grundlag och icke kunna ändras utan på det i nämnda grundlags § 112 föreskrifna sätt». Af de förtydliganden i redaktionen, som stortinget ansåg sig böra antaga, böra märkas att de i ingressen och § 3 befintliga uttrycken »gemensamma troner», »förenade troner» blifvit insatta i stället för »gemensam tron» »förenad tron». I sitt svar den 13 Juli uttryckte stortinget sitt erkännande af den fullkomliga jemlikhet i rättigheter och pligter, som så tydligt legat till grund för R. St:s beslut i afseende på bestämmandet af de genom föreningen emellan Sverge och Norge uppburna konstitutionela förhållanden, och förklarade, att det med enhällig beredvillighet bifallit K. M:ts proposition om utfärdandet af en särskild riksakt, och att det var förvissadt, att den skiljaktighet i afseende på innehållet, som i stortingets förslag till R. A. förefunnes, skulle finnas svarande mot R. St:s beslut, då de tillägg, som deri gjorts, endast åsyftade att aflägsna allt missförstånd och derigenom än mera befästa föreningens styrka och varaktighet. Till slut tillägges, att stortingets församlade representanter äro färdige att egenhändigt underskrifva och bekräfta denna akt, så snart de blifva underrättade om Sverges

rikes ständers bifall dertill, så *att den derefter kan blifva till Kongl. Maj:ts nådiga sanktion öfverlemnad.* Sedan Sverges R. St. genom K. prop. den 19 Juli erhållit del af norska stortingets beslut och genom beslut den 21 Juli hufvudsakligen instämt deri, dock med några ändringar, hvilka i sin ordning biföllos af norska stortinget den 31 samma månad, och således riksakten blifvit i alla delar ömsesidigt öfverenskommen och samtyckt af båda rikenas representationer, blef den af Norges storting underskrifven sistnämnda dag och af Sverges ständer den 6 Aug., å hvilken dag Konungens sanktion gafs. Härmed var föreningen beseglad såsom en omedelbar förening emellan Skandinaviska halföns båda folk, eller med andra ord såsom en realunion.

Riksakten blef till sin karakter en gemensamhetslag och icke ett blott fördrag. Detta bekräftas af det sätt hvarpå den blifvit beslutad, samtyckt och till allmän efterrättelse påbjuden. Det heter nämligen i Konungens sanktions- och promulgationsakt, att till följd af Konungens propositioner Sverges rikes ständer och Norges rikes storting öfverenskommit och beslutit att till bestämmande af de emellan Sverge och Norge uppkomna konstitutionela förhållanden upprätta en särskild riksakt. Härefter följer ingressen, hvari Sverges rikes ständer och Norges rikes representanter göra veterligt, att de, såsom lagliga ombud för Sverges och Norges innebyggare, ej trott sig kunna på ett värdigare och högtidligare sätt för kommande tider befästa vilkoren för den mellan Sverge och Norge träffade föreningen under en Konung men med åtnjutande af särskilda regeringslagar, än då de öfverenskommit, att i en särskild riksakt innefatta och upptaga förenärmande vilkor, hvilka sedermera i riksaktens särskilda §§ angifvas. Slutligen heter det: »Till yttermera visso, att vi allt detta så belefvat och beslutit, hafva vi samtliga Svea rikes ständer och Norges storting denna riksakt med våra namns och insegels undersättande stadfäst och bekräftat». Akten afslutas med Ko-

nungens sanktion, så lydande: »Alltså hafva vi velat förenämnde riksakt med alla dess artiklar, punkter och klausuler härmedelst stadfästa, gilla och bekräfta; bjude och befalle jämväl i nåder, att alla de som oss och våre efterträdare samt riket med huldhet, lydno och hörsamhet förbundne äro, böra denna riksakt erkänna, iakttaga och efterlefva». Vidare visar det sig, att densamma blifvit såsom en gemensamhetslag antagen af båda rikenas representanter samfäldt. De kalla sig för lagliga ombud för Sverges och Norges innebyggare. Af namnet *riks*akt och dess påbjudande till efterlefnad för alla dem, som äro »oss och våra efterträdare samt riket (d. v. s. det gemensamma Konungadömet) med huldhet, lydno och hörsamhet förbundna äro»; äfvensom af R. A. § 4, som bestämmer unionskonungens rätt att börja krig och sluta fred, hvilken § slutar dermed, att Konungen eger att fatta och utföra det beslut, han anser för *staten* (de båda rikena såsom en enhet) gagneligast, visar sig ock, att denna riksakt är en för båda rikena såsom ett helt gällande lag. Att den till sin form är så affattad, att båda rikenas representanter gemensamt beslutit densamma och Konungen såsom de båda förenade rikenas gemensamme Konung sanktionerat den, bekräftar denna dess egenskap. Och att denna sanktion ej skett, hvad Norge angår, utan stortingets vetskap eller medgifvande, visar sig på sätt vi nyss omförmält deraf, att Konungen i sin proposition till norska stortinget uttryckligen förklarade att, sedan densamma vunnit så väl Sverges ständers som Norges stortings bifall, den derefter så väl för Sverge som för Norge skall blifva försedd med Kongl. Maj:ts sanktion, och att stortinget till svar den 13 Juli å samma prop. förklarat, att dess församlade representanter äro färdiga att egenhändigt underskrifva och bekräfta denna akt, så snart de blifva underrättade om Sverges ständers bifall dertill, så att den derefter kan blifva till K. M:s nådiga sanktion öfverlemnad. Häraf följer tydligen att ingen förändring i riksakten kan åstadkommas utan att så väl Konung som folkrepresentation i det land, der förslag

derom väckes, blifva eniga att öfverlemna förslaget såsom af det ena riket godkändt, till det andras statsmakter. Intagandet af bestämmelsen i R. A. § 12, som säger, att de stadganden, som i denna riksakt innehållas, dels afskrifna ur N. G., dels tillägg till densamma, skola i anseende till Norge ega och behålla samma kraft, som detta rikes grundlag, och icke kunna förändras, utan på det i nämnde grundlags § 112 föreskrifna sätt, hvilar på förutsättningen af Konungens sanktionsrätt till ändringar af norska grundlagen; ty hade Konungen ej sådan rätt inneburen i sin utöfvande makt och den suveränetet, han delar med stortinget, så tjenade ju hela sanktionen, hvad Norge angår, till intet; riksakten vore af noll och intet värde, föreningen vore ej någon union, utan blott en tillfällig allians mellan Norge och Sverge, som kunde när som helst af norska stortinget uppsägas. Dess bestämmelser vore ej af någon konstitionel art, utan skulle utgöra en sammanfattning af lagbestämmelser, som af stortinget ensidigt kunde ändras; och det tal, som i ingressen hålles om, att vilkoren för föreningen emellan Sverge och Norge blifvit genom riksakten bestämda och befästa, skulle å Norges stortings sida varit ett spegelfäkteri, hvaråt dess ledamöter kunnat sinsemellan småle. Är detta tänkbart?

Riksakten, som angifver sig såsom bestämmande de genom föreningen emellan Sverge och Norge uppkomna konstitutionela förhållanden, är således till sin karakter en föreningens grundlag, ställd under unionskonungens och båda representationernas samfälda beslutande myndighet, utan att kunna af någon ensidigt ändras. Föreningens allmänna karakter, sådan den i R. A. framträder, är, att den grundar sig på ett frivillighetsförhållande, men ej, någon underkastelse från Norges sida, och att den afser gemensam sjelfständighets bevarande, med rätt för hvartdera riket till åtnjutande af särskild sjelfstyrelse. »Genom försynens mäktiga bistånd», heter det i ingressen, till riksakten »hade det föreningsband lyckligen blifvet knutet emellan skandinaviens två folk, som ej af vapen,

men af den fria öfvertygelsen blifvit tillvägabragt. I slutet af ingressen förklaras den vara en emellan Sverge och Norge träffad förening *under en Konung*, men »med åtnjutande af särskilda regeringslagar», som »endast bör och skall hvila på ett inbördes erkännande af folkens lagliga rättigheter», och som har till ändamål att bilda »ett stöd för deras gemensamma throner». Båda rikena utgöra således hvart för sig särskilda sjelfständiga riken, på samma gång som de genom föreningen under en Konung bilda en enhet, så vidt som det gemensamma ändamålet det kräfver. Denna föreningens angifna allmänna karakter finnes närmare utvecklad i R. A:s särskilda bestämmelser, hvarur framgå såsom hufvudgrunder: 1) att Konungen och konungamaktens utöfvare alltid skall vara gemensam för båda rikena (jfr R. A. §§ 2, 3, 6, 7, 8, 10 och 11, om arfsföljden till tronen; om val af Konung, tronföljare, förmyndareregering, om anordnandet af omyndig Konungs uppfostran och om interimsstyrelse); 2) att krig och fred samt alla öfriga politiska förhållanden till främmande makter skola vara gemensamma, hvadan ock Konungen i sina förhållanden till andra stater alltid uppträder såsom representant af båda rikena såsom tillsammans bildande en oåtskiljelig enhet, *en* makt, hvilket framgår af förr åberopade R. A. § 4 och af R. A. § 1, som stadgar, att Konungariket Norge ej kan afhändas d. v. s. från föreningen afsöndras; 3) att samfälda öfverläggningar ega rum i ett af svenska och norska medlemmar sammansatt statsråd, (jfr R. A. §§ 4, 5). Den sålunda fastställda gemensamheten, betraktad i sitt förhållande till staternas särskilda sjelfständighet, är förenad med 4) hvartdera rikets sjelfständighet i allt hvad ej af föreningsändamålet bestämmes såsom gemensamt, samt en sidoordnad ställning och inbördes jämlikhet för båda rikena.

Betraktar man riksakten i förhållande till hvartdera landets särskilda konstitutionela rätt, befinnes den på en gång öfverordnad öfver och sidoordnad med de särskilda rikenas grundlagar. Den är öfverordnad på sådant sätt,

att densamma, såsom angående båda rikena och ställd under bådas samfälda lagstiftande makt, eger giltighet framför de särskilda grundlagarne, så att hvarhelst någon stridighet skulle förekomma emellan ett grundlagsbud och ett riksaktsstadgande, det sistnämnda erkännes såsom gällande. Den visar sig sidoordnad derutinnan att, der stridighet ej uppstår, allt, hvad i hvartdera rikets särskilda grundlagar stadgas om folkens särskilda konstitutionela rättigheter, förblifver i orubbad kraft jämte R. A:s gemensamhetsbestämmelser. Riksaktens giltighetsområde kan derför sägas på en gång begränsa och begränsas af de särskilda grundlagarne. Detta förhållande framkallar vissa nödvändiga följder. Först och främst kan giltighet ej erkännas åt någon ändring af riksakten, som kommer i strid med någon bestämmelse i någotdera landets grundlagar, hvilket är så mycket nödvändigare att iakttaga, hvad Sverge angår, som förslag till riksaktens ändring kunna afgöras vid samma riksdag, de väckas, utan att, likt grundlagsförslag, behöfva uppskjutas till en följande. Vidare kan å andra sidan ej heller någon förändring i någotdera rikets grundlag erhålla gällande kraft, som kommer i strid med riksakten; detta ligger i sakens natur, hvad Norge beträffar, enär riksakten der fått sig tillerkänd, samma karakter, som grundlagen, i hvad rör ordningen för dess ändrande; och hvad Sverge angår, är stadganden inom R. A:s giltighetsområde in praxi tillerkänd giltighet framför grundlagsbuden vid kollision emellan dessa och riksakten. Slutligen bör såsom ett korollarium härtill märkas, att det ej är nog med den öfverensstämmelse, som föreningen fordrar emellan riksakten å ena sidan och hvartdera landets egna grundlag å den andra. Till följd af hvartdera rikets pligt att vidmakthålla riksakten i sin gällande kraft, och af den likstämmighet som måste råda emellan båda rikenas grundlagar i en mängd bestämmelser, som röra Konungens personliga förhållande och Konungens maktställning, måste vid grundlagsändring det ena riket se till, att densamma ej kommer i en sådan kollision med det andra rikets motsvarande grundlags-

bestämmelser, att någon bestämmelse i R. A. derigenom blefve maktlös, t. ex. om ändring i ena riket skedde i strid med en bestämmelse i det andra rikets grundlag angående Konungens religion, Konungens vistelseort, Konungens befälsrätt etc., som omöjliggjorde gemensamhet i afseende på Konung och styrelse eller tillintetgjorde den i R. A. § 4 Konungen tillförsäkrade rätt att sammandraga trupper. Af denna R. A.:s förmedlande egenskap och af det förhållande, som deraf föranledes både mellan riksakten och de båda grundlagarne och mellan desse sins emellan, följer skyldighet å ena sidan för Konungen att vid unionsregeringens utöfning taga hänsyn ej allenast till R. A.:s, utan äfven till de särskilda rikenas grundlagars bestämmelser, och å andra sidan för hvartdera riket att vid dess särskilda styrelse och lagstiftning ställa sig till efterrättelse de i riksakten innehållna berättigade anspråk; en grundsats, som ej heller sedan unionen ingicks, blifvit af någotdera riket åsidosatt.

Som Konungen i egenskap af statsmaktens utöfvare sålunda framstår i den statsförening, som de båda rikena bilda, dels såsom unionskonung, dels ock såsom Konung öfver hvartdera af de båda rikena särskildt, samt har till pligt att öfvervaka dels unionens, dels hvardera rikets särskilda intressen, så fordrar svensk-norska unionen oafvisligen, att Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor är ej allenast på ett enahanda, utan ock på ett visst sätt bestämd, nämligen så, att Konungen har ovilkorlig sanktionsrätt vid ändring af så väl grundlagarne, som af unionförfattningen. Utan denna likformighet i sanktionsrätten, blir det ej möjligt för Konungen att upprätthålla nu angifna grundsatser om rikenas inbördes förhållanden och fullgöra den honom åliggande förpligtelsen att leda styrelsen i en riktning, som ser till godo båda rikenas, så väl unionela, som särskilda intressen, och som är egnad att i deras inbördes förhållanden lika främja bådas. Huru skall föreningen, som i regeringsmakten har sin enda sammanhållning, kunna upprätt-

hållas, derest ej Konungen skulle hafva makt att afvisa grundlagsändringar i en för unionen menlig riktning? Huru skola riksaktens bestämmelser kunna hållas vid makt, om ej Konungen vore berättigad att öfvervaka, att ingen grundlagsändring i det ena landet vidtages, som kommer i strid vare sig med riksakten, eller och med det andra rikets grundlagar på ett sådant sätt, att derigenom någon bestämmelse i riksakten blir maktlös? Om ej Konungen hade en sådan makt, skulle det ena landets representation kunna stycke för stycke nedrifva unionen och bit för bit borttaga konungadömet; och man skulle ändå kunna slå sig för bröstet och säga: Vi älska unionen och vörda konungadömet. Slutligen kan man med skäl fråga, huru skall riksakten sjelf kunna upprätthållas? Man måste medgifva, att af den uppfattning, som antager, att Norges grundlag kan ensidigt ändras af Norges storting i den ordning, som § 112 föreskrifver, nödvändigt följer, att riksakten, som i anseende till Norge fått sig tillförsäkradt att »ega och behålla samma kraft, som detta rikes grundlag», också kan ensidigt ändras af Norges storting. Men man kan häremot invända, att det heter i ingressen: »Vi, laglige *ombud för Sverges och Norges innebyggare* (hafva) ej trott oss kunna på ett värdigare och högtidligare sätt för kommande tider befästa vilkoren för den emellan Sverge och Norge träffade föreningen under en Konung, men med åtnjutande af särskilda regeringslagar, än då vi *öfverenskommit, att i en särskild riksakt innefatta och upptaga förenämnda vilkor*, alldeles så, som de ord för ord här följa». Detta betyder ingenting för dem, som i strid, mot hvad N. G. §§ 80, och 82 oförtydbart gifva vid handen, frånkänna Konungen veto i grundlagsfrågor. De kunna argumentera så: R. A. § 12 är ett af föreningsvilkoren. Denna § gifver R. A., hvad Norge angår, ej annan kraft, än norska grundlagen, och norska grundlagen eger efter deras åsigt Norges storting allena att ändra. Alltså ingår bland föreningsvilkoren det, att Norges storting allena uti allt, hvad Norges förpligtelser i föreningen angår, eger att

göra hvad ändringar det finner för godt. Vill man söka göra gällande en på allmänt rättsliga och statsrättsliga grundsatser stödd lagtolkning, så svaras: »jag protesterade från början till slut att man af den allmänna statsläran vill hemta något, som på aflägsnaste sätt är bindande för oss», och vill man med stöd af allmänt erkända reglor för lagtolkning, der lagen är otydlig och ofullständig, eller hvad 1824 års storting för korthetens skull benämnde sakens natur, bevisa sin sats, så bortvisas detta argument med förklaring att uttrycket sakens natur är ett ofta missbrukadt och tillika mycket beqvämt ord[1]). Den rena bokstafstolkningen af de gifna §§ utan rätt att taga i betraktande det organiska sammanhang, hvari de stå med andra §§, eller de förutsättningar, under hvilka lagstadgandena äro gifna, det är hvad man enligt den nya teorien om norska grundlagens tolkning har att rätta sig efter.

Om man i atseende på en sådan tolkning af riksakten skulle vilja invända, att i sådant fall skulle föreningen emellan Sverge och Norge blott vara en personalunion eller en tillfällig allians, ty genom ändring af N. G. § 6 kan ju successionsordningen ändras, så är man ej rädd för att i strid *emot* konventionen i Moss, *emot* stortingets beslut den 20 Oktober, *emot* innehållet af den påskrift, som i norska grundlagen blifvit på stortingets begäran gjord af svenska kommissarierne, *emot* de öfverenskommelser, som blifvit 1815 gjorda emellan båda rikenas representationer och *emot* den bekräftelse, denna öfverenskommelse erhållit af Sverges och Norges Konung särskildt i enlighet med den af norska stortinget gjorda hemställan härom, våga det påståendet, att föreningen icke är en realunion, utan på sin höjd en personalunion.

Den tolkning af norska grundlagens § 112, som frånkänner Konungen sanktionsrätt i grundlagsfrågor, fordrar i sina följder, att riksakten äfven må af norska stortinget kunna i strid emot Norges Konungs och svenska statens

[1]) Jfr »Stortingstidende» 1880 sidd. 765, 769.

vilja ändras. Om något är bevisande för Konungens sanktionsrätt, så är det de orimligheter, hvartill den motsatta åsigten leder. Sverge skulle nämligen offrat sitt blod för att vinna en förening med Norge, som af Sverge ej kan uppsägas utan Norges stortings bifall, men kan af Norges storting medelst grundlagsändringar efter behag undergräfvas och helt och hållet upphäfvas; en förening, som helt och hållet beror af den tillfälliga majoriteten i en enda representantkammare.

VI.

Som man ej sällan hör röster, som, — oaktadt § 1 både i norska grundlagen och i riksakten säger, att Norge är ett rike, förenadt med Sverge, och oaktadt det europeiska statsförbundet så uppfattat och faktiskt uppfattar de förenade rikenas folkrättsliga ställning — vilja frånkänna de förenade rikena egenskapen af en gemensam enhet i de yttre folkrättsliga förhållandena, så torde det vara skäl att undersöka, hvilken karakter denna förening eger och till hvilken klass af statsförbindelser densamma tillhör enligt den folkrättsliga vetenskapens uppfattning. Riksakten angifver efter hvad vi förut visat (jfr sid. 84) i de bestämmelser, som fastställa föreningsvilkoren, föreningen såsom en statsförening, som å ena sidan icke är en blott dynastisk eller personalunion, och å andra sidan icke en blott allians, vare sig af mera tillfällig natur, såsom alliansen i inskränkt mening, eller af mera varaktig natur, såsom statsförbundet, utan en varaktig real förbindelse, tillhörande den klass, som benämnes *unio civitatum*.

Vid fråga om hvad slags union denna förening bildar, hafva olika meningar yttrats. *Klüber* (1815), *Heffter* (1854), *H. A. Zachariæ* (1847) och Wheatons commentator *Beach Lawrence* (1868), samt de skriftställare, som i senaste åren gjort denna fråga till föremål för specialundersökningar, såsom *Juraschek* (1878), *Jellinek* (1882), bestämma föreningen såsom en realunion; hvaremot *Wheaton* (1836) och efter honom *Phillimore* (1854) och *Calvo* (1868) hafva hänfört den till personalunion, påtagligen dock

efter hvad Beach Lawrence visat, emedan Wheaton ej närmare gjort sig reda för riksaktens bestämmelser. *Oppenheim* (1845) och *Bluntschli* (1852) hänföra den till en särskild art af personalunion, den permanenta personalunionen. Slutligen har *Travers Twiss* (1861) hänfört föreningen till förbundsstaterna.

Tager man i öfvervägande på hvilken punkt den vetenskapliga utredningen af denna fråga stod, då föreningen ingicks, så finner man att begreppen realunion och personalunion ej vore riktigt bestämda, ej heller ännu skilnaden fullt uppdragen emellan en förening af stater på grund af en gemensam herrskaremakt, *jure imperii*, (*union*), och konfederation, der förbindelsen är bestämd genom sjelfständiga staters association med hvarandra, *jure societatūm*, med ett gemensamt organ för förbundsändamålets främjande, hvilket förbundsorgan antingen kan vara en sammansättning af de särskilda staternas ombud, hvilka äro bundna, hvar af sin statsmakts instruktioner, *(statsförbundet)*, eller ock kan utgöra en särskild herrskaremakt, som, öfverordnad de särskilda staternas herrskaremyndighet, kan sjelfständigt genom egna organ göra förbundsviljan gällande, *(förbundsstaten)*. Den skriftställare, hvars åsigt var af bearbetarne på detta vetenskapliga område mest hyllad, då föreningen ingicks, var *Pütter*, som i sin historiskt politiska handbok, hvars första del utkom 1758, först egnat ämnet en mera inträngande behandling, som i senare skrifter vidare utfördes. Han var hänvisad på undersökning af statsförbindelsernas karakter genom företeelserna i det tyska riket. På det mest omvexlande sätt voro der kastade om hvarandra enkla stater, lösare och fastare statsföreningar, stater, som ursprungligen varit organiserade såsom enhetsstater, eller som voro sammansatta af mer eller mindre sjelfständiga eller afhängiga delar, och hvilka i öfvergångsstadium befintliga ej hade någon fast form.

Han hade tagit till utgångspunkt Puffendorffs utveckling af Hugo Grotii framställning af olika slag af

statsföreningar och de bearbetningar, ämnet med ledning deraf erhållit. *Hugo Grotius* omtalar två slag af statförbindelser nämligen dels *förening af stater under samma herrskare*, der hvarje stat bibehåller sin särskilda sjelfständighet, beroende denna förening uteslutande på gemensam dynasti, hvadan då den herrskande dynastien utslocknat, gemensamheten kommer att upplösas och suveräneteten återgår till hvarje folk särskildt, dels *statssystemet*, som bildas derigenom, att flera stater sammanbindas sinsemellan i ett fast knutet och varaktigt förbund. För honom var *union* två folks redan verkställda sammansmältning till en helstat; och från stater uteslöt han folk, som kommit under ett annat folks välde. Hugo Grotius hade således endast fäst uppmärksamheten på hvad vi nu kalla personalunion och på statsförbund. Union i inskränkt mening, såsom inbegripande en förening under en gemensam herrskare af sjelfständiga stater för ett visst gemensamt ändamål, hvilken förening vore oberoende af arfsföljdslagarne för succession till tronen fanns ej. För honom var union helstat eller helstatsunion. *Pufendorf* i sitt arbete *de systematibus civitatum* (1677) indelade likasom Grotius statsförförbindelserna, hvilka han kallar med ett gemensamt namn *systemata civitatum*, i sådana som hafva en och samma Konung, hvilken klass han kallar *primum genus systematum* eller *unio civitatum*, och sådana, som *genom förbund* sammanhålles. Det första slaget var enligt hans åsigt en union, ej blott association, en verklig förening, som sammanhållas af en gemensam regents fysiskt personliga enhet, hvarvid det är likgiltigt, om denne regent genom ett tillfälligt rättsförhållande eller genom en lagbestämmelse blir flere staters gemensamma herrskare, så snart lagbestämmelsen framgår ur flere staters öfverenskommelse att välja en gemensam regent. Utesluten från en sådan förbindelse är hvarje annan gemenskap mellan enkla stater, så väl hvarje slag af under- eller öfverordnadt förhållande mellan de olika delarne, som då de förenade staterna bestå såsom sjelfständiga och lika berättigade stater bredvid hvarandra. Puffendorfs

uppfattning af union svarar, emot personalunion i inskränkt mening. Felet i hans klassifikation var, att han ej fäst erforderlig uppmärksamhet på stater, som voro förenade med hvarandra utan att vara suveräna, och ej heller på stater, som utom den gemensamma Konungen hade angelägenheter gemensamma Med rätta hade han på denna väg från *statsföreningen* uteslutit de statsformationer, i hvilka genom en gemensam öfverhet beståndsdelarne förlorat sin suveränetet, men med orätt lemnat obeaktade de statföreningar, i hvilka delarne utan att hafva afslutit något statsförbund med bibehållande af sin suveränetet hafva utom den gemensamma Konungen särskilda gemensamma angelägenheter. Flertalet af Tysklands stater voro af denna art. Puffendorfs åsigt gjorde sig gällande under mer än hälften af 18:de seklet, om ock en och annan författare ej ville uppfatta begreppet union i den inskränkta mening, som Puffendorff och Hugo Grotius. *Vattel*, som utgaf sin *Le droit des gens* 1758, stod på Puffendorfs ståndpunkt och omtalar blott två slag af statsförbindelser 1) *des états soumis au même prince;* 2) *des états, formant une république federative*, hvarpå anfördes såsom exempel Nederländerna och Schweitz.

Med ledning af de bearbetningar. som detta ämne erhållit, och tagande Puffendorfs framställning af *statssystemet* till utgångspunkt uppställde Pütter en ny klassifikation. Han indelade statssystemen i två slag, den personliga föreningen, som han nu benämnde personalis unio, och realförbindelsen, hvilken i latinska texten heter realis unio, hvilka namn, ehuru af honom först begagnade, dock ej ännu voro att anse såsom termini technici. *Personlig förening* var den förbindelse, i hvilken två eller flere stater sig befinna, som hafva samme regent, men olika grundlagar, så att hvarje stat medelst fullständig afsöndring från de öfriga staterna alltid blir en egen oafhängig stat för sig. Såsom exempel anförde han Böhmen med Ungern, Storbritannien med Hannover. Om en faktiskt, af lagen ej föreskrifven gemensam statsförvaltning får ega rum eller icke, och huru långt utsträckt

densamma kan vara, utan att begreppet personalunion upphäfves, lemnar han oberördt. *Realförbindelse* (realis unio) var blott ett gemensamt namn för alla förbindelser af stater, som icke äro personliga, emedan den öfverallt föreligger der, hvarest *en* stat kommer till stånd af flera, ursprungligen från hvarandra skilda stater. Den kan vara antingen 1) en sådan, som alstras genom ett underkufvadt folks införlifvande i segrarens rike, så att det besegrade folket endast förekommer såsom en i den herrskande staten uppgången del, (*realis unio inæqualis*, sive *incorporativa*); 2) en sådan, som skapas genom sammanfattning af flera staters författning till en ny, utan att någon del synes underkastad den ene den andre, Hugo Grotii unierade helstat; kunnande dock i de inre inrättningarne för hvarje del en viss sjelfständighet förblifva, (*realis unio æqualis*); 3) en sådan, som uppstår genom *förbund*, med bibehållande af full sjelfständighet för de stater, som ingå förbundet, och hvilka ej hafva någon statlig öfverhet, (*systema foederatarum civitatum*); 4) den i egentlig mening *sammansatta staten; civitas composita*, hvarpå tjenade till exempel den forna feodalstaten och det Tyska riket på hans tid. Det bristfälliga i hans utveckling af detta ämne var, att den personliga föreningen ej var fullt tydligt bestämd, samt att realis unio æqualis, realunionen i inskränkt mening, i denna sin äldsta och första framställningsform icke betraktades såsom en förening af stater, hvilka endast i vissa hänseenden framstå såsom ett statligt helt, utan såsom en enhetsstat, hvilken regelmässigt vuxit upp ur sjelfständiga delar, hvilka i vissa fall behållit en större eller mindre autonom sjelfständighet.

På denna ståndpunkt stannade i allmänhet bearbetarne af statsrätten, likasom af natur- och folkrätten i Tyskland, ända till Klüber. *Martens*, som utgaf första upplagan af sin *Précis du droit des gens* 1788, nämner ej unionerna såsom statsföreningar, utan omtalar blott *système d'États confédérés*, hvartill äfven Nord-Amerikas Förenta Stater hänförts, samt *État composé*, hvarunder hörde tyska riket. Han betraktade således real-

unionen såsom en enhetsstat, och efter det gängse uppfattningssättet personalunionen såsom en blott skenbar eller ock blott tillfällig förening af flera staters högsta makt i en person, hvadan den ock af vissa författare utvisades ur statföreningarnes krets. Med hänsyn till den uppfattning, som hos Pütter var rådande, angående realunionen såsom en helstat, var man benägen att hänföra hvarje slags förening af stater med bibehållen sjelfständighet till personalunion. Med hänsyn till personalunionens olika varaktighet, förekommo indelningar af densamma i en *tillfällig*, temporär, som ej ens har samma arfföljdslag, en *stadigvarande*, der arfföljdslagen är dan samma för båda rikena, och en *ständig*, der rikena på grund af statsförfattningens bestämmelser alltid skola hafva samma arfföljdslag. På grund af en sådan uppfattning af personalunionen, kunde dess innehåll blifva mycket mer omfattande, än som står i öfverensstämmelse med personalunionens karakter, nämligen af en förening på grund af det blott tillfälliga förhållande, att två eller flere stater hafva öfverensstämmande lagbestämmelser om arfföljden. Pütters realförbindelse bibehölls ej heller i sin mest omfattande form såsom genus för alla statsförbindelser, som ej inskränkte sig till den blott skenbara eller tillfälliga personalunionen. Man afskilde derifrån konfederationen, till följd hvaraf Pütters realförbindelse bibehölls blott för union i egentlig mening med de båda af Pütter angifna slagen: realis unio æqualis och inæqualis. Detta slag af union erhöll af *Schnaubert* i hans »*anfangsgründe des statsrechts*» (1787) första gången i tysk text benämningen *realunion*, hvilket uttryck sedermera användes i denna bemärkelse af andra författare, hvarigenom begreppet realunion erhöll en fastare pregel, ehuruväl ännu ej någon full bestämdhet. Schnaubert betonar den i den egentliga realunionen eller unio realis æqualis nödvändiga sjelfständigheten hos delarne, men han går icke så långt att påstå, att delarne måste vara sjelfständiga stater; det är tillräckligt, att hvarje stats historiska enhet med vissa specialrättigheter bevaras, så

att en viss avtonomisk förvaltning förefinnes. *Silverstolpe* uti sitt *diktamen* till K. U:ts protokoll, d. 27 April 1815, (jfr sidd. 75 och ff.), gifver Sverges och Norges förening den karakter, som enligt då varande uppfattning utmärkte realunion, dock med särskildt framhållande af hvardera statens sjelfständighet. Sammantaget af föreningsbestämmelserna skulle konstituera hela massan af skandinaviens inbyggare, men icke ännu till ett fullständigt helt, utan till en partiel och vilkorlig samhällighet, till två folk med betydande skiljaktigheter i rättigheter och pligter, med hvar sin särskilda representation, med enhet *blott i styrelse*. De utgöra således den svenska staten och den norska staten, ännu icke den skandinaviska: de äro förenade, de äro icke hopsmälte. De äro sammanbundne, till det yttre genom gemensamhet i kraft till upprätthållande af bägges sjelfständighet, till det inre genom hörsamheten åt en gemensam verkställande myndighet; de äro särskilda i allt annat, i allt hvad som kommer under namn af borgerlig frihet, af inre lagstiftning, af ekonomiska, af finansiela förhållanden. De punkter, hvari de sammanträffa, äro alltså ännu vida färre, än de, hvari de skilja sig; bägge rikena kunna, om man så vill, sägas utgöra en stat, men i sådant fall endast en i tätaste måtto politisk, icke ännu en borgerlig, eller nämnom den äfven för korthetens skull *en stat:* det återstår dem likväl att bli *ett folk*». Riksakten hvilken antogs af Sverges och Norges representanter såsom lagliga ombud för Sverges och Norges innebyggare och hvilken genom sitt namn, genom det sätt hvarpå den af unionskonungen sanktionerades, samt genom det uttryck, som valdes i slutet af R. A. § 4 för att angifva Konungens skyldigheter emot föreningen, har äfven blifvit affattad i öfverensstämmelse med denna Silverstolpes åsigt om föreningen såsom en enhet, men blott utgörande en partiel och vilkorlig samhällighet.

Den riktning, Pütter och hans efterföljare gifvit den vetenskapliga undersökningen om unionens och särskildt realunionens begrepp, blef till en viss grad bestämmande

för *Klüber*. De händelser, som upprört slutet af förra och början af detta århundrade, och de statsbildningar och ombildningar, som deraf blifvit en följd; i förening med den utveckling, anspråken på konstitutionelt styrelsesätt erhållit, fordrade, att de statliga förhållandena med mera bestämdhet och klarhet uppfattades och definierades. De rättigheter och skyldigheter, som borde tillkomma de särskilda delarne i en stat, de särskilda staterna i en förening; de förhållanden i hvilka staterna i en förening stodo till hvarandra, till det hela, till folket och herrskaren, allt måste klart och noga fastställas. Klüber företog en omarbetning af Pütters lära om staternas förbindelser i sin »*offentliga rätt*», hvars första del utkom 1817, och senare i sin »*folkrätt*», hvars första upplaga utkom 1819. Klüber indelade statförbindelserna i enlighet med den utveckling, Pütters lära fått, uti föreningar under en och samma herrskare, *(uniones sub eodem imperante)*, och konfederationer, *(systemata civitatum foederatarum)*. Unionen delades i *personal-* och *realunion*. *Personal*unionen kunde vara *temporär* (unio personalis, personalissima l. mere personalis) eller *permanent*, (unio personalis hereditaria l. gentilitia). I båda fallen qvarblifver staternas individuela oafhängighet, äfven efter föreningen, sådan den förut varit; föreningen berör i intet afseende staternas ställning och organisation. *Real*unionen vore en förening, i hvilken staterna hafva någon gemensamhet utöfver den, som innebäres i en och samma herrskareperson, således på något sätt gemensamma inrättningar och anstalter; korteligen staterna äro omedelbart förenade sig emellan och ej blott medelbart genom regentens person. Denna reala förbindelse kan i olika former framstå och derigenom på olika sätt bestämma staternas ställning. Den kan vara antingen *lika berättigad*, *(unio realis æquali jure)*, eller ock *unio realis inæquali jure*. Äro staterna lika berättigade, fortfar deras suveränetet, likasom i den personliga föreningen. Härigenom kan ej längre en enhetsstat, helstats-

union, hänföras under detta begrepp. Sverge och Norge, Ryssland och Polen, sådan denna förbindelse blifvit bestämd 1815, hänfördes af honom till detta slag af realunion. Den olika berättigade unionen kan vara antingen unio realis inæquali jure, *proprie sic dicta*, deri den ena staten har supremati öfver andra stater, som tillhöra föreningen, eller unio realis *incorporativa*, der den ena staten med tillintetgörande af all sjelfständighet uppgår i den andra, der således egentlig incorporation är för handen.

Klübers indelning och bestämning af union samt realunionens skiljande från statssystemet, statskonfederationen, gifva hans lära sin betydelse; och har hans utredning af frågan legat till grund för senare skriftställares uppfattning, dock med nyansering i bestämningen af hvad som utgör det karakteristiska i de båda slagen af union. Så ackomoderade sig *Heffter*, (hvars första upplaga af *das Europeische Völkerrecht* utkom 1844), äfven efter Pütter, genom att upptaga helstatsunionen bland statföreningarne, och han hänförde äfven dit förbundsstaten, sedan dess från statsförbundet skiljaktiga natur begynt inses. *Oppenheim* i sin skrift *(System des Völkerrechts 1852)*, ansåg ej realunionen såsom union i egentlig mening, men antog två slag af personalunion, temporär och permanent. *Bluntschli (Allgemeines Statsrecht 1852)* följde Oppenheim och ansåg endast helstatsunionen böra hänföras till realunionen, medan förening med bibehållen sjelfständighet för de förenade staterna tillhörde personalunionen, antingen den temporära eller permanenta. Andra statsrättsliga författare, ibland hvilka bör särskildt nämnas *H. A. Zachariæ*, (hvilkens skrift »*Zur Schleswig-Holsteinischen Frage*» utkom 1847), drogo konseqvenserna af Klübers klassificering och fränskilde så väl helstatsunionen, som den olika berättigade föreningen från realunionen, hvilken således ansågs endast böra innefatta en förening af stater med bibehållen sjelfständighet. Utaf dessa de vetenskapliga skriftställarnes olika uppfattning förklarar sig, huruledes den svensk-norska unionen, som med undantag af det unio-

nela statsrådet och de i R. A. § 4 uppgifna unionela rättigheter ej har någon gemensamhet utöfver Konungens person, blifvit hänförd af olika författare till olika slag af statsförbindelser. Man finner jämväl detta förhållande bero på skriftställarnes olika teorier om statsförbindelsernas natur, i afseende hvarå vi erinra oss Oppenheim och Bluntschli, som hänföra Sverge-Norges, likasom Österrike-Ungerns förening till de *permanenta* personalunionerna. De författare, som hafva med H. A. Zachariæ lika uppfattning af realunionens karakter, hänföra Sverge-Norge, likasom Österrike-Ungern till realunion. Dennas karakter är nämligen, att den utgör en förening af två eller flere sjelfständiga staters herrskaremakter i en person; att den hvilar på en real, fortvarande grund; att den antingen genom de förenade staternas särskilda författningar eller engemensam författning vidhålles såsom en rättslig nödvändighet. Den är en sådan förening af stater under samma herrskaremakt, hvari det primära är, att staterna, såsom stater, blifvit förenade till en gemensamhet, och att regentens och dynastiens gemensamhet derur framgår såsom något sekundärt. Den författare, som i ett detta år utgifvet arbete senast egnat läran om statsförbindelserna en mera inträngande undersökning, österrikaren Jellinek delar ock denna uppfattning, om han ock ej anser sig böra framhålla såsom det karakteristiska i realunionen, att föreningen har sin rättsgrund i någon unionel grundlag.

Af hvad vi nu sökt utveckla, framgår, att föreningen ej tillhör det slag af statsförbindelser, hvilkas enda grund utgöres af blott det tillfälliga förhållandet, att de hafva en gemensam regent, detta må stödja sig på en och samma successionsordning eller på liknande bestämmelser i hvartdera rikets särskilda. Föreningen tillhör den klass af sammansatta stater, som af de författare, hvilka egnat detta ämne en mera genomträngande undersökning, benämnes realunion, om ock en och annan

skriftställare antingen af obekantskap med våra unionela förhållanden, eller på grund af en egendomlig uppfattning af begreppen personal- och realunion, hänför den svensk-norska unionen till personalunionernas klass. Den sammanhålles icke allenast af regentens person, utan utgör en förening, som är knuten af de båda folken genom af dem fattade uttryckliga beslut; den är ingången till stöd för deras gemensamma troner, och bildar en politisk enhet i allt hvad rör deras yttre förhållanden. Till följd häraf hafva båda folken i allt, hvad den gemensamma grundlagen bestämt såsom föreningsändamål, sig ålagda förpligtelser mot föreningen och mot hvarandra; förpligtelser, hvilka ej kunna åsidosättas, utan att föreningslagen kränkes. *Först ooh främst* är hvartdera folket pligtigt att vidmakthålla denna förening, till dess de *båda* öfverenskomna om dess upplösande. Den kan ej af det ena folket ensidigt uppsägas, derest ej visas kan, att det andra brutit något af föreningsvilkoren. Föreningens upplösning kan ej ske i annan ordning, än den, som iakttagits vid dess stiftande. Således måste, om fråga derom väckes af svensk man, beslut derom fattas af svensk riksdag, som vid samma riksmöte, som frågan väckes, kan derom besluta. Detta beslut pröfvas derefter af Konungen såsom Sverges Konung; och eger han, om han anser, att afseende derå bör fästas, i unionelt statsråd afgöra, att proposition derom skall aflemnas till Norges storting vid det första ordinarie riksmöte, som inträffar efter nya val. Stortinget egnar derefter förslaget grundlagsenlig behandling i den ordning, som N. G. § 112 föreskrifver, d. v. s. att förslaget kungöres genom tryck för att vid något af de ordinarie storting, som följa efter nya val, afgöras. Och tvärtom, om norsk man önskar föreningens upplösning, skall frågan derom väckas å första ordinarie riksmöte, som sammanträder efter nya val, för att sedermera afgöras å något sådant riksmöte efter åter försiggångna nya val; hvarefter Konungen å sin sida, derest han anser förslaget böra föranleda till åtgärd, i unionelt statsråd besluter, att proposition derom

afgifves till svenska riksdagen, som kan vid samma riksmöte, på hvilket förslaget öfverlemnas, derom besluta. Förslag kan således ej väckas i Norges storting, mer än hvart tredje år, och, sedan fråga blifvit väckt, kan den ej blifva färdig till afgörande förr än efter tre års förlopp. Om förslaget väckes i Sverge, beror det på den omständigheten, om det riksmöte, hvarå frågan väckes, är samtidigt med det storting, å hvilket grundlagsfrågor få väckas, huruvida frågans afgörande skall kunna afgöras på samma tid, eller draga längre ut på tiden. Hvad som är visst, är att först, sedan frågan sålunda af de lagliga ombuden för Sverges och Norges innebyggare samt af unionskonungen blifvit i laga ordning afgjord, föreningen kan upplösas eller till sitt nu varande innehåll ändras. Uti realunionens karakter innebäres *vidare*, att utom den alltid gemensamma styrelsen, på sätt R. A. § 4 angifver, de utländska förhållandena äro gemensamma för båda rikena, dock att efter förhållandets beskaffenhet speciela anordningar kunna ske med afseende på det ena rikets förhållanden, utan att det andra deraf beröres. Af det gemensamma föreningsändamålet, ehuru ej i R. A. utsagdt, följer, att hvartdera riket är pligtigt att i sin inre lagstiftning, vare sig att det gäller grundlag eller lag i allmänhet, hålla sig inom de gränser, som af föreningsändamålet utstakas, och att särskildt Konungen sålunda är pligtig att från denna synpunkt skärskåda de frågor, som väckas, och de förslag, som skola afgöras. *Slutligen* är äfven en gifven följd, att för de unionela ändamålen och unionela institutionerna båda rikena hvartdera efter sin förmåga lika deltaga i bidragen till de gemensamma utgifterna. Denna grundsats har i tillämpningen tagit den form, att med undantag af hvad rör konsulsväsendet och främjandet af sjöfarten, hvari Sverge deltager med $^4/_7$ och Norge med $^3/_7$, Sverge deltager med $^{12}/_{17}$ och Norge med $^5/_{17}$. De ömsesidiga förpligtelser emot unionen, som sålunda åligga båda rikena, och den dermed förenade skyldighet för Konungen att vid hvarje regeringshandling öfvervaka, att föreningsändamålet ses

till godo, förutsätta såsom en oeftergiflig rätt för Konungen, att han eger veto i grundlagsfrågor, så väl de unionela, som hvartdera rikets särskilda.

Denna föreningens karakter och de förpligtelser, den sålunda ålägger båda folken, har blifvit i en mängd beslut af båda rikenas representationer erkänd. I allmänhet har denna grundsats gifvit sig tillkänna i handling äfven hos Norges storting ända till 1880, hvad Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor angår, och till 1881 i afseende på beviljande af Norges kontingent till föreningsändamål, som Sverges riksdag godkänt.

VII.

Juridiska fakulteten upplyser i sitt utlåtande, huru så väl den konstitutionela praxis som frågans behandling i litteraturen bekräfta Konungens obetingade sanktionsrätt i grundlagsfrågor. Konungen har ända sedan 1814 utöfvat denna rätt; och har denna Konungens rätt af stortinget allaltid varit erkänd, ända tills densamma af stortingets flertal den 9 Juni 1880 med 74 röster mot 40 bestreds. I 15 fall har Konungen meddelat sanktion å beslut, fattade af stortinget i öfverensstämmelse med grundlagens § 112. I 9 fall före 1880 har Konungen vägrat sanktion, nämligen 1818 om förändring af § 35; 1851, 1872, 1874, 1877 om statsrådens tillträde till stortinget; 1854 och 1859 om ståthållarembetet; 1859 om förändring i § 41, samt 1863 om årliga storting. Denna sanktionsvägran har skett, utan att stortinget har påstått, att dess beslut skulle vara tillräckligt för att gifva den af stortinget för dess del antagna grundlagsändringen giltighet; och något exempel kan ej heller gifvas på, att någon annan grundlagsändring trädt i kraft utan sanktion. Till en början utöfvades denna sanktionsrätt efter stortingets uttryckliga anmodan, affattad i öfverensstämmelse med föreskriften i § 79, men äfven, sedan till följd deraf, att § 79 ej ansågs tillämplig på stortingets beslut i grundlagsfrågor, någon särskild begäran ej vidare i stortingets skrifvelse intogs, hvilket varit förhållandet med de från och med 1842 öfversända skrifvelser, har sanktionsrättens utöfning aldrig mött någon protest från stortingets eller odelstingets sida. Tvärtom har stortinget i handling på det kraftigaste sätt inrymt sanktionsrättens tillvaro genom att upprepade gånger på nytt oförändradt antaga ett

grundlagsbeslut, hvilket vägrats sanktion. Särskildt har detta varit fallet 1879 och 1880 med afseende på beslutet i statsrådssaken. Man har visserligen försökt att bortförklara dessa af stortinget gjorda medgifvanden dermed, att stortinget, med undantag af den äldsta tiden, i grunden blott låtit bero vid sanktionsrättens utöfning, emedan det icke ännu fann tiden inne till att göra sin fulla grundlagsenliga myndighet gällande. Först och främst framstår klarligen det i sig sjelf ohållbara i detta påstående, hvilket innebär en beskyllning, att Norges storting, som eljest varit så nitiskt att ej allenast bevara sin rätt, utan utsträcka densamma, så långt lagligen möjligt vore, i synnerhet i fråga om Konungens sanktionsrätt, skulle stillatigande hafva tålt en sådan kränkning af författningen, som den, att Konungen, utan att vara berättigad till sanktion, ej gifvit stortingets beslut den giltighet, desamma tillkommer. Derjämte bör märkas, att stortinget ej stannat vid blott tystnad. Det har åtskilliga gånger, och det ej allenast under de första tiderna utan i den nuvarande mansåldern såsom 1859, 1860, 1873, genom uttryckliga beslut erkänt Konungens sanktionsrätt. Uti en formligen affattad adress till Konungen af den 29 Maj 1824 i anledning af Konung Carl Johans proposition om upphäfvande af det suspensiva veto i lagfrågor yttrar sig stortinget: »Nationalrepresentationen erkänner, att Deras Maj:t till följd af sakens natur allaredan *är i besittning af ett absolut veto*, hvad förändring af grundlagar angår». Vidare bör framhållas, att stortinget under förutsättning af en oinskränkt sanktionsrätt för Konungen handlat under den långa tid 1854 - 1873, då frågan om ståthållarembetets upphäfvande var på dagordningen. Särskildt bör erinras 1859 —60 års storting, då denna fråga var brännande, och då från svenska sidan yrkades på denna frågas behandling och pröfning, såsom ett unionelt ärende. Bland de skäl, som under denna frågas diskussion åberopades från svenska sidan för nödvändigheten deraf, att Sverge finge deltaga i pröfningen af stortingets beslut härom, var förnämligast, att Konungens veto i norska grundlagsfrågor ej var i Norge erkändt. Mot detta argument uppträdde författaren af en

utaf de då i Norge utgifna talentfullt skrifna stridskrifter, (Dunkers Flyveblad V sid. 7), och förklarade, att det är en i Norges statsrätt praktiskt erkänd sanning, att Kungen har absolut veto i fråga om grundlagsändringar, och att det just var denna statsrättsliga sannings erkända giltighet, som Sverge hade att tacka för sjelfva det förhandenvarande tillfälle till att behandla saken, som ständerna då begagnat sig utaf. När, på sätt denna författare visat, det just var Konungens erkända veto, som möjliggjorde, att några anspråk kunde framställas om unionela formers iakttagande vid grundlagsändringens afgörande, så hade det varit underligt, om icke, för den händelse att Konungens veto ej varit en på sätt författaren påstått orubblig rättssats, stortinget skulle hafva vaknat upp ur sin liknöjdhet att iakttaga sin rätt i denna punkt och gjort gällande den rätt, stortinget ansåg sig ega i afseende på grundlagsändringar, vare sig att dess beslut skulle utan all sanktion vara giltigt eller att Konungen skulle vara förlänad med endast suspensivt veto. Men oaktadt sinnesstämningen var mycket upprörd med anledning af svenska riksdagens inblandning, framkom dock, efter det sanktionsvägran skett i norskt statsråd den 4 April 1860, intet påstående om att sanktion var obehöflig. Deremot erkände stortinget, i sin adress till Konungen af den 23 April, icke blott ånyo Konungens sanktionsrätt genom sitt uttalande: »I Deras Maj:ts hand låg afgörelsen af vårt beslut»; utan på samma gång, som emot Sverges ständers yrkande den åsigten starkt framhölls, att grundlagsändringar uteslutande tillhörde norsk statsmyndighet, förklarade stortinget derjämte, att denna myndighet tillkom icke blott det norska stortinget, men också Konungen såsom Norges Konung: »Frågan om ståthållareembetets upphäfvande *rör allenast Norges Konung och Norges storting*» säger Norges storting, och det heter i slutet af adressen: »att bringa den del af författningen, som angår ordnandet af rikets råd till fullbordan, *vill vara Deras Maj:ts och kommande stortings uppgift*, och stortinget närer det hopp, att den tidpunkt icke är fjärran, då ett loyalt och ståndaktigt folks sträfvan vill lönas med förtjent framgång».

Så hade stortinget ej kunnat tala, om det hade den uppfattning, att det med två förnyade beslut under loppet af 3 år kunde sjelf försäkra sig lönen för sina sträfvanden. I dessa beslut deltog äfven den man, som 1880 föreslog, att stortinget skulle tillerkänna sig rätt att utan Konungens bifall göra sitt beslut om grundlagsändring till lag; och han uttalade äfven i stortinget 1863 såsom sin åsigt behöfligheten af denna sanktion. Det ogillande af sanktionsrätten, som omförmäles hafva egt rum under stortingets förhandlingar 1851 och derpå två följande storting, hade således icke vunnit gehör hos stortinget, utan detta erkände i handling och ord Konungens sanktionsrätt. Först 1873 förnyades påståendet om att Konungen icke hade sanktionsrätt, men liksom denna mening den gången blott räknade ett försvinnande litet röstetal inom tinget, blef den i de närmast följande år åter helt och hållet öfvergifven. Detta visar sig klart af hvad som tilldrog sig på stortinget i stadsrådsfrågan till 1878. Vid detta storting upptog protokollkomitéen påståendet, om att Konungen hade ingen sanktionsrätt vid grundlagsändringar eller i alla fall ett blott suspensivt veto. Komitéens flertal föreslog dock ingen åtgärd och i odelstinget blef med anledning deraf intet beslut fattadt. Samma grundlagsändring i statsrådsfrågan, hvarå sanktion vägrats 1877, blef åter antagen den 17 Mars 1880, utan att då, vid sjelfva sakens behandling, något påstående framkom om, att det alla redan var gällande rätt. Konungen hade således allt skäl att antaga, att det otydliga i grundlagens ordalydelse var genom den konstitutionela praxis undanröjdt, så att Konungens absoluta veto i grundlagsfrågor kunde anses upphöjdt öfver allt tvifvel.

Hvad angår behandlingen af denna konstitutionela fråga i litteraturen och i den offentliga diskussionen, så har dermed varit ett något annat förhållande. Medan det ända till den 9 Juni 1880 ej rådt någon oenighet mellan statsmakterna härutinnan, så har det af enskilda, så väl i skrifter och i pressen, som inom stortinget, varit framställdt de mest olika meningar om denna fråga. Än har man påstått, att Konungens makt härutinnan är oinskränkt, än att det är af samma slag som vid lagar enligt § 79, än att han

ej har någon sanktionsrätt. Till en början räknade det suspensiva veto de fleste anhängare i litteraturen. Dels ansåg man, att man borde använda grundlagens § 79 analogt på grundlagsbeslut, dels trodde man sig kunna bringa dessa frågor under §§ 76—79, såsom föremål för behandling i afdelningarne, i stället för i samladt storting. Den sista meningen är, om ock med tvekan, representerad af Norges äldsta universitetslärare i offentlig rätt, *Steenbuch* i »Bemærkninger over Norges grundlov», som dock tillika i inledningen utvecklar, att den naturliga statsrätten fordrar, att grundlagen ej må kunna ensidigt förändras af folket, så vida detta icke uttryckligen förbehållit sig en sådan rätt; hvarjämte han i en annan skrift »Anmärkningar vid konstitutionsförslagen af 1815 och 1816» äfven gör ett annat antagande, som aldrig vunnit burskap inom stortinget, nämligen, att det odelsting, hvarpå förslaget framställes, må kunna lägga det till handlingarne, om det icke finner, att erfarenheten har visat förändringens nödvändighet. Användningen af §§ 76—79 är också försvarad af *Flor*, »Bemærkninger over de på det tredje ordentlige storting 1821 framsatte konstitutionsförslag (Drammen 1823)», och anser han ej grundlagsförslag vara framstälda, med mindre båda tingen eller plenum med $^2/_3$ hafva bifallit det; och han fordrar för det ändtliga afgörandet ett flertal af $^2/_3$ i båda tingen. Vidare har Steenbuchs efterträdare *F. Stang* i det arbete, som utgör grundvalen för Norges konstitutionela rättsvetenskapliga behandling, (Systematisk framställning af Norges konstitutionela eller grundlagsbestämda rätt 1833) antagit, att Konungen blott hade suspensivt veto i grundlagsfrågor, enär suspensivt veto vore det kännetecknande för Konungens förhållande till alla de stortingsbeslut, som föreläggas Konungen. Af andra mera bekanta författare märkes *H. Foss*, som i sina »Bemærkninger till konstitutionsförslagene (1833)» korteligen förklarar sig benägen för det suspensiva veto, ehuruväl många och goda grunder tala för det absoluta. I de brochyrer och tidningsuppsatser, som framkallades af Konungens proposition om upphäfvande af N. G. § 79, försvarades det suspensiva veto, på samma

gång som flere af dessa artiklar och brochyrer jämväl biträdde den mening, som fick sitt uttryck i stortingets adress. Denna mening försvarades i synnerhet af *K. M. Falsen*, grundlagens fader, under hans försvar för upphäfvande af 79 §, men äfven af män, som voro ifriga motståndare till det Kongliga förslaget. Å andra sidan framstäldes dock allaredan under denna skriftvexling det påstående, att Kungen hade alldeles ingen sanktionsrätt. Närmast till denna mening lutar *Munch Ræder* i sin korta behandling af frågan i den i Köpenhamn 1841 utkomna skriften »om den norska statsförfattningens historia och väsen»; men författaren slutar med att uttala, att det blifvit den praktiskt gällande åsigten, att Konglig sanktion i allmänhet är af nöden, ehuru det ej är godt att säga, på hvad sätt det suspensiva veto skall tillämpas. Denna skrift blef föremål för kritik i »Petersens tidskrift för litteratur och kritik» för 1841 af *A. S. Örsted*, som här utförligt bemöter den meningen, att ej något veto skulle tillkomma Konungen. Örsted, som enär han, anslöt sig närmast till Stang, fann det alldeles klart, att regeringens sanktion är lika nödvändig för stortingets beslut i grundlagsfrågor, som i andra lagfrågor. Örsted visade dock vid ett senare tillfälle, nämligen vid debatten om 1849 års danske grundlag, att han uppfattat den inskränkning, som innebäres i den i grundlagens § 112 innehållna föreskrift, att principerna ej må röras, såsom mycket vidtgående, särskildt att alla förslag om förändring af den Kungliga makten voro uteslutna från att komma i fråga.

En vändpunkt i sanktionsteoriens historia bildar året 1845. Sedan under 1842 den mening, som vägrade Konungen hvarje sanktionsrätt vid grundlagsändringar, blifvit så vidt man vet, första gången framställd af en talare på stortinget, (J. A. Hjelm), blott såsom en teori, fann den 1845 sin första utförligare utveckling i litteraturen i *P. K. Gaarders* tolkning af grundlagen, hvarest det suspensiva veto är ansedt såsom en orimlighet. Detta arbete framkallade *Dunkers* skrift: »Om den norska konstitution», hvarest det för första gången är utförligt visadt, att Kungen vid stortingets plenarbeslut i allmänhet och särskildt hvad gäller

grundlagsändringar, har en oinskränkt sanktionsrätt. Härtill svarade Gaarder i sin motskrift: (Om den norska konstitution, Kristiania 1846), i hvilken författaren visserligen först påpekar, att det kan vara tal om val emellan intet veto och ett suspensivt veto, men förklarar sig dock ense med Dunker angående det suspensiva vetos oanvändbarhet på grundlagsändringar. I den sista tiden har derför den förut herrskande meningen om det suspensiva veto varit nästan alldeles öfvergifven. Den Kungliga sanktionsrättens försvarare och vedersakare hafva varit ense uti att förkasta det. Likasom denna teori aldrig förr, än i den nuvarande striden, funnit några målsmän i stortinget, har den i litteraturen knappt varit upprätthållen af flere än Höjeste Retsassessor *C. Winter Hjelm*, i hans anonyma skrift (1863), hvarest det dock är försvaradt på samma sätt, som af Steenbuch; och det har varit kändt, efter hvad Aschehoug i det 1876 utkomna sjette häftet af sin offentliga rätt uppgifver, att Stang för länge sedan uppgifvit sin 1833 försvarade mening och slutit sig till den oinskränkte sanktionsrättens anhängare. Till följd häraf har från 1845 ända till 1880 det i grunden allena varit försvararne af Konungens oinskränkta sanktionsrätt och motståndarne till all sanktionsrätt, som hafva stått emot hvarandra i diskussionen. Och det kan med säkerhet sägas, att bland de lagkunniga i Norge den herrskande meningen varit för den oinskränkta sanktionsrätten. Ända sedan 1841 har läran om Konungens oinskränkta sanktionsrätt varit föredragen vid universitetet och i Aschehougs Norges offentliga rätt (tryckt 1876) II: 2 sid. 231 är den framställd. Den åsigt, att Konungen ingen sanktionsrätt har vid grundlagsbeslut, fann åtskilliga försvarare på stortinget 1851 och blef uttalad af enskilda komitémedlemmar, särskildt i protokollkomitéens betänkanden, 1854 och 1857, men när från Sverge röster hördes, som påstodo, att Konungen i egenskap af Norges konung ej hade veto i grundlagsfrågor, utan pröfningsrätten tillkom Sverge på grund af norska grundlagens traktatartade karakter, så förstummades denna mening för en längre tid och kom, såvidt man vet, först ånyo till orda 1873, då den

kom fram i ett yttrande af minoriteten i konstitutionskomitéens betänkande angående ståthållareplatsens upphäfvande. Från 1877 har den oftare varit försvarad i pressen, men utan att hafva utöfvat något inflytande på stortingets uttalanden, förrän i Junidagarne 1880.

VIII.

Den fråga, som föranledt stortingets beslut den 9 Juni 1880, rörde den ofta förr å bane bragta frågan om ändring af grundlagen i den riktning, att tillfälle skulle beredas statsrådets medlemmar att öfvervara stortingets öfverläggningar och deltaga i desamma, hvilket ändringsförslag hade följande lydelse:

"När stortingets förhandlingar i öfverensstämmelse med grundlagens § 74 äro öppnade, hafva statsministrarne och statsråden rätt att möta i stortinget samt i begge dess afdelningar, och att lika med det sammas medlemmar, dock utan rösträtt, deltaga i förefallande förhandlingar, så vidt som dessa hållas för öppna dörrar, men i de ärenden, som behandlas för slutna dörrar, blott så vida det af vederbörande ting måtte tillstädjas."

Sådant, som stortingets beslut om grundlagsändring förelåg för regeringen 1880, hade det förelegat sedan 1872, med blott den olikhet i ordalydelsen, att det i det 1872 antagna grundlagsändringsförslaget intagna ordet »statsministern» blifvit, efter det ståthållarefrågan var afgjord, år 1873 ändradt till statsministrarne. Sanktion derå blef vägrad 1872, 1874, 1877 och 1880. I det af norska regeringen 1872 afgifna afstyrkande betänkande, som af Konungen bifölls, hade uppmärksamheten blifvit fäst på vigten af åtskilliga grundlagsändringar, som borde i sammanhang med den föreslagna ega rum. Sådana voro, att Konungen finge rätt att upplösa stortinget med påbjudande af nya val; att Konungen ej skulle vara pligtig att före stortingets slut afgöra, om stortingets beslut skulle erhålla stadfästelse eller icke; att statsrådsledamot vore valbar till stortingsman; att längre tid än två månader borde bestämmas för stortingssessionerna och att i sammanhang dermed fastställes ett

bestämdt, af sessionernas längd oberoende honorarium för stortingsmännen; och ifrågasättas kunde, huruvida icke ett fullständigt tvåkammarsystem borde införas. Då sanktionsåterigen vägrades 1874 å det då hvilande grundlagsförslaget, afgaf Kongl. Maj:t proposition om följande grundlagsändringar att införas i sammanhang med ifrågavarande grundlagsändring, nämligen att Konungen får rätt att upplösa stortinget och påbjuda nya val; att stortingssessionerna bestämmas till 4 månader, och att stortingsmännens honorarium för bevistande af lagtima storting bestämmes i grundlagen och icke må öfverstiga 360 speciedaler eller 1,440 kronor för en session (således 240 kr. mer än för ledamot af andra kammaren i Sverge); att fråga om sanktion af stortingets lagförslag må kunna afgöras, efter det tinget är upplöst; att pension för statsråd, som afgår efter egen ansökan icke må sättas lägre, än hälften af lönens belopp. Vid 1877 års riksmöte förkastade stortinget den kongl. propositionen af 1874 och antogo med 82 röster mot 29 det hvilande förslaget till grundlagsändring om statsrådets deltagande i stortingets öfverläggningar, sådant det 1874 beslutits, och samma beslut fattades den 17 Mars 1880 med 90 röster mot 23. Äfven å detta beslut vägrades sanktion; och erhöll stortinget meddelande härom genom kongl. resolution af 29 Maj. På förslag af J. Sverdrup fattade stortinget, efter en tre dagars debatt den 7, 8 och 9 Juni, sistnämnde dag med 74 röster mot 40 ett så lydande beslut:

1.

Stortinget förklarar och bestämmer, som följer: Stortinget har under anslutning till förnyade beslut af folkets representanter och i öfverensstämmelse med grundlagens § 112 antagit en grundlagsbestämmelse så lydande: (här är införd lydelsen, jfr föregående sida). "*Ty är* denna bestämmelse *gällande grundlag* för konungariket Norge"

och med 105 röster mot 8:

2.

Det fattade beslutet öfversändes till regeringen med anmodan att låta det bekantgöras på det för kungörelse af grundlagsbestämmelser föreskrifna sätt.

Frågar man sig, hvarför stortinget, som med bifall till ofvannämnda, af Konungen i samband med förslaget om statsrådens rätt att deltaga i stortingets öfverläggningar framlagda förslag kunnat vinna sin önskan, ej ville på dessa vilkor emottaga sanktion, så är för oss i Sverge, hvars grundlag innehåller tre af de bestämmelser, som Konungen föreslagit och i R. F. § 34 en bestämmelse i samma syftning, som den fjerde af de för norska stortinget föreslagne, omöjligt att förklara orsaken till denna stortingets obenägenhet, och detta så mycket mera, som en af dessa bestämmelser, nämligen rätt för Konungen att förordna om nya val ingår i de flesta konstitutionelt monarkiska författningars bestämmelser. Undersöker man vidare skälen dertill, att stortinget ansåg sig böra vidtaga en så häftig demonstration, som den, som innebäres i beslutet den 9 Juni 1880, så äro dessa dels af politisk art, dels af konstitutionel beskaffenhet.

Det *politiska* skälet synes för högst få hafva varit grundlagsförslagets betydelse i och för sig, utan mera en maktfråga. Stortinget ansåg sin värdighet angripen derigenom, att ett grundlagsförslag, sådant som detta, hvilket med städse växande pluralitet blifvit tre, ja man kan säga med afseende på den obetydliga förändringen vid 1874 års storting, fyra gånger antaget af lika lydelse, ej erhöll sanktion. Under debatten om sjelfva den sak, som var ämne för förslaget, framhölls emellertid denna grundlagsändring såsom af stor vigt för en sund politisk utveckling. Somliga ansågo statsrådens deltagande i stortingets förhandlingar böra konseqvent leda till det parlamentariska styrelsesättets genomförande, hvilket vore det för hvarje konstitutionelt styrdt land föresatta mål. Andra ansågo, oberoende af alla parlamentariska sidotankar, såsom ett nödvändigt vilkor för stortingets förmåga att såsom sig bör fullgöra sin uppgift, att tillfälle beredes för statsrådets medlemmar att i stortingets öfverläggningar deltaga och meddela upplysningar om regeringens åsigter och afsigter, samt alltid tillhandahålla stortinget den sakkunskap, som erfordras för att riktigt bedöma de frågor, som af stortinget pröfvas och afgöras.

Hvad beträffar den sist anförda meningen, så synes den vara stödd på så goda grunder, att man kan förvånas öfver att den icke vunnit bifall. Hade densamma ensam framhållits, så hade densamma sannolikt ledt till förslagets antagande. Men det synes hafva varit den förstnämnda meningen, som föranledt afslaget, enär för att föra parlamentarismen i dess rätta bana fordras vissa förutsättningar som ej förefunnos i norska grundlagen.

Den grundval, hvarpå den engelska parlamentarismen hvilar, är den medborgerliga *pligten* att deltaga i statsverksamheten. Hvar och en engelsk medborgare från den högste till den lägste anser sig förpligtad att biträda vid rättsordningens uppehållande; och anser sig skyldig att, när den simplaste polisbetjent i Konungens namn honom dertill uppmanar, biträda vid ordningens upprätthållande. Häraf följer ock, att parlamentsledamotsuppdraget äfven anses i första rummet för en pligt, det är ett lönlöst uppdrag, utan att någon parlamentsledamot eger uppbära något arvode. Denna pligt kräfver derjämte af dem, som vilja emottaga detta uppdrag, att de utbilda sig till statsmän och förvärfva sig derför erforderliga kunskaper och skicklighet. Vidare är en bland detta styrelsesystems vigtigaste förutsättningar, att allt hvad utmärkt är i kunskap, erfarenhet och fosterländskt nit skall samlas i representationen, och då dess ledamöter blifvit invalda på grund dels af Konungens, dels af folkets förtroende, bör en så sammansatt representation både hafva förmåga och makt att stifta de för land och folk bästa lagar. Till följd häraf måste hvarje valkrets hafva rätt att välja mellan landets förnämsta män, som åtnjuta allmännare anseende, utan att vara bunden inom en snäf krets, der kanske ingen för kallet fullt qvalificerad person finnes, som är villig att mottaga det erbjudna lönlösa förtroendet, och der det lätt kan hända, att de personer, som vore för tillfället de dugligaste och oumbärligaste, ej skulle kunna komma i fråga. Slutligen innebäres i parlamentarismen, att de män, som bilda ministèren eller statsrådet, alltid utgöra medlemmar af representationen och hafva ledningen af representationens angelägenheter i sin hand. På detta sätt

ordnadt är det parlamentariska styrelsesättet egnadt att bevaka och främja det allmännas intresse, på samma gång som det alltid ser till godo de berättigade enskilda anspråken. Med hänsyn till ministrarnes egenskaper och ställning åtnjuta de det förtroende inom representationen, att de sjelfrådigt bestämma hvad som tillhör förvaltningen, hvadan äfven för en representation, som måste finna sig sakna så väl insigt i administrationens detaljer, som den arbetstid, som erfordras för att sätta sig in i densamma, statsregleringen blir en förtroendefråga för ministèren. Representationen anser sig hvarken böra afslå de af ministèren ifrågasatta anslag, ej heller väcka förslag om nya. Hvarje lagförslag, som väckes, anses böra af ministèren understödjas för att vinna framgång, på samma gång som ministèrens egna förslag, der de ej återtagas, böra vinna representationens bifall. Härtill kommer slutligen att, då parlamentet alltid skall vara uttryck af folkets tänkesätt, regeringen är berättigad att genom underhusets upplösning och påbjudande af nya val pröfva i tvifvelaktiga fall, om regeringen har folkets förtroende. Då i hvarje samhälle två hvarandra motsatta strömningar framgå, den ena som fordrar nya former för samhällsutvecklingen och för den verksamhet och de uppoffringar, som åligga medborgarne i och för främjandet af samhällsändamålen, och den andra, som fordrar vaksamhets iakttagande vid de förändringar, som all utveckling medför, så böra representanter för de olika riktningarne finnas, hvilka hvardera söka göra sina åsigter gällande och derför förskaffa sig det afgörande inflytandet i statslifvet. Se der orsaken till de två partier, som finnas i hvarje stat med parlamentariskt styrelsesätt, och ur hvilkas meningsutbyten, dervid landets förnämsta män med öfvertygelsens vapen söka vinna parlamentets och det väljande folkets bifall till sitt politiska program, de lagar framgå, som skola betrygga samhällsutvecklingen. Parlamentets medlemmar hafva derför varit grupperade i två skilda partier, som haft sitt bestämda program i fråga om den styrelseplan, som skall följas för främjande af samhällets förkofran. Med hänsyn till parlamentets betydelse och

sammansättning samt ministrarnes ställning gäller den strid, som föres mellan regeringspartiet och oppositionen de olika vägar, som det ena eller det andra partiets män anse böra följas för samhällsutvecklingen, den större eller mindre varsamhet och omsorg hvarmed reformen bör framdrifvas. Verksamhetens mål är främjande af ett *positivt samhällsändamål* hvarunder det enskilda intresset underordnas, ej ett om också berättigadt, blott negativt undanrödjande af hvad som strider mot det enskilda intresset utan att angifva hvad som skall sättas i stället; allra minst är detta mål destruktivt, der det blott gäller att rödja vägen för att göra gällande det enskilda intresset.

Den parlamentarism, som upprätthåller England, det enda verkligt parlamentariska styrelsesätt, som visat sig hålla profvet, kan ej utan en omgestaltning af Norges förhållanden låta sig genomföras. Förhållandet mellan Konungens makt och representationen qvarstår här ännu på den ståndpunkt, att det är Konungen, som har att företrädesvis främja och bevaka det allmännas intresse, representationen har med hänsyn till dess sammansättning — statsråden äro ju ej ens valbara och valbarheten är begränsad inom valkretsen — att företrädesvis öfvervaka och tillse, att de enskilda, lokala, partikulära intressena ej lida men, utan så vidt möjligt ses till godo. Skulle norska stortinget, sådant det nu är lagbestämdt, erhålla den makt, att dess förnämsta män skulle leda de allmänna angelägenheterna, så skulle, med hänsyn till den politiska ståndpunkt, hvarpå det befinner sig, de allmänna angelägenheterna blifva identiska med majoritetens, och majoritetens ledande män nedsjunka till verkställande direktörer i ett blott af majoritetens enskilda intressen sammanhållet bolag.

För att parlamentarismen skall komma till heders i Norge, måste derför i oeftergifligt sammanhang med den ifrågasatta grundlagsförändringen ställas såsom minimifordringar: *att* valbarheten till stortingsman befrias från de besvärande band, som nu finnas, och utsträckes utom valkretsen samt tillägges statsrådets medlemmar; *att* förvaltningen så ordnas och statsrådens tjensteåligganden så lin-

dras genom nya platsers inrättande i statsdepartementen, att de kunna medhinna de göromål som ledningen af stortingsärendena fordra; *att* arvodet för stortingets medlemmar antingen borttages, såsom förhållandet är i England, eller åtminstone likasom i Sverge, Holland etc. sättes till ett visst begränsadt belopp, oberoende af tiden för stortingets sammanvaro, för att förekomma bildandet af en klass »levebrödspolitici», hvilkas diktan och traktan är stortingsarvodet; och slutligen *att* Konungen berättigas att upplösa stortinget med rätt att påbjuda nya val. Förrän grundlagsändringar i denna riktning ske, är ej värdt att tala om möjlighet att införa någon parlamentarism. Så länge som stortinget fattar sin uppgift, såsom af mera negativt begränsande och kontrollerande natur i förhållande till det allmännas kraf, är ej någon parlamentarisk styrelse att vänta; och detta förhållande måste fortfara, så länge ej de hinder äro undanröjda, som ligga i vägen för samlande i stortinget af Norges bästa män, inom hvilken bygd de än må bo, och så länge ej heller tillfälle är beredt för Norges mest framstående män att drabba tillsammans i de samhällsvigtiga frågorna och sålunda afskilja sig i de båda partier, som i hvarje samhälle finnas. Anses ej Norge moget för dessa reformer, anses dylika grundlagsändringar strida mot konstitutionens karakter och anda, så saknas de förutsättningar, som erfordras för att det parlamentariska styrelsesättet skall lyckas. Att åberopa parlamentarismen såsom skäl för statsrådens tillträde till stortingets öfverläggningar, när man ej vill genomföra detta system i andra vigtigare punkter, blir således en orimlighet.

Men man kan med skäl sätta i fråga, huruvida icke äfven med den maktfördelning mellan Konung och representation, den styrelseform och förvaltningsordning. den sammansättning af stortinget, som nu gäller, samhällsutvecklingen fordrar det närmande mellan regering och storting, som innebäres uti det förkastade förslaget, och huruvida, när regeringen uraktlät att i samband med de grundlagsändringar, som med de årliga stortingens införande antogos, framlägga sina såsom vilkor för ifrågavarande grund-

lagsändring uppstälda grundlagsförslag, det kan vara skäl att vidhålla dem. Detta är en fråga, som vi emellertid anse oss böra lemna obesvarad. Hvad man ej kan undgå att i förevarande ämne uttala, är att det är ett besynnerligt sätt, den fraktion af norska stortinget, som håller tal om det parlamentariska styrelsesättet, valt för att gifva entré åt detsamma. I stället för att på öfvertygelsens väg, den enda af parlamentarismen godkända, gifva allt större mognad åt åsigten om nödvändigheten af det närmande mellan regering och statsråd, som innebäres i det förslag, hvarå Konungen vägrat sanktion, samt granska och vederlägga de invändningar, som blifvit gjorda mot detsamma, till dess bifall till förslaget faller ned såsom en mogen frukt af en på alla sidor stadgad öfvertygelse, skapar man en konstitutionel konflikt, hvilket just strider mot parlamentarismen. Ty förekommande och undvikande deraf genom ömsesidiga eftergifter eller hvad som kallas kompromiss, utgör en af den engelska parlamentarismens största förtjenster. Vidare fordrar parlamentarismen, att dess vapen riktas mot den Konungen omgifvande ministèren, så snart parlamentets billiga önskan ej efterkommes. Intetdera har iakttagits. Genom att lemna de grundlagsändringar, som af Konungen blifvit i denna sak framlagda utan allt afseende, har man förjagat hvarje tanke på kompromiss. Detta må nu så vara. Men med skäl frågas, hvarför stortinget, derest det anser förslagets förkastande härröra af ett statsråd, som icke iakttager rikets sannskyldiga nytta, i stället för att besluta åtal inför riksrätt, öfvergifver den stränga laglighetens väg och riktar hugget icke mot det statsråd, som uraktlåtit att afstyrka ett regeringsbeslut, som man anser vara till det allmännas skada, d. v. s. mot hvad man i dagligt tal kallar regeringen, utan vänder vapnet mot konungadömet såsom sådant, hvilket lika väl, som stortinget, är en af de konstitutionela makter, mellan hvilka grundlagen fördelat suveräneteten. Såsom ett lindrigast sagdt förhastadt förfarande måste det derför anses, att stortinget, i stället för att använda de medel, som grundlagen gifvit stortinget för att bereda aflägsnandet af ett råd, som anses hafva missbrukat

sin maktställning, med vett och vilja skapar en konstitutionel konflikt, hvars lösning i rättsväg är en omöjlighet, och på detta sätt blandar bort, i stället för att klargöra de rättsliga anspråk, man vill göra gällande. Man efterapar på detta sätt den förkastliga, i Frankrike till leda använda taktiken att vända sig mot en institution, såsom sådan, när dennas verksamhet ej är till nöjes, och att söka tvinga dess handhafvare att såsom det heter »se soumettre ou se démettre», i stället för att begagna den stora makt, man har att, derest institutionen handhafves i en riktning, som ej gillas, motarbeta riktningen, och således föra dess verksamhet i sina rätta hjulspår. Man förbiser härvid helt och hållet, hvad som gifvit den engelska parlamentarismen dess styrka. Den makt, parlamentet förskaffat sig har berott på inflytandet af de idéer, som gjort sig gällande, den sjelfbeherskning i maktutöfningen, som utmärkt detsamma, och det lojala tålamod, man ansett sig böra visa, så snart motstånd mött. Det tillhör engelska parlamentarismen att aldrig förkrossa en minoritet, men i dess ställe försona den med den herskande majoriteten och att noga undersöka hvarje omtvistbar rättsfråga, innan man fattar beslut i den riktning, hvar rättsenlighet ifrågasättes. På detta sätt har detta styrelsesätt fortgått i sin utveckling utan några väsentligare ändringar i grundlagen. Konungens makt qvarstår i formelt hänseende nära nog orubbad sådan Magna Charta bestämt den. Men hvilken skilnad i dess realitet? — Denna makt har parlamentet vunnit, emedan dess omsorg varit så noga riktad på lagens upprätthållande och bevarande. Man har aldrig velat gifva sina beslut utseende af maktyttringar, utan sökt åt dem häfda egenskapen af uttryck utaf rättsmedvetandets fordringar. Derför har man med största sorgfällighet sökt akta sig för hvarje beslut, hvars laglighet å någondera sidan kan omtvistas. Historien lär oss, huru man ansett sig böra genom särskilda kronjurister undersöka tvistiga frågor för att ej den ringaste skugga af lagstridighet må falla på det beslut, som ej har uttryckligt stöd i någon lag, men som af tidsförhållandena kräfves. Ett i motsatt riktning gående motstycke härtill är Norges stor-

tings beslut den 7 Juni med anledning af ett i enlighet med N. G. § 83 väckt förslag om infordran af Höjeste Rets betänkande öfver ofvan omförmälda af Hr J. Sverdrup väckta förslag att tillerkänna stortinget en förut aldrig ifrågasatt myndighet. Stortinget afslog med 89 röster mot 22 denna motion.

De skäl, som man för ifrågavarande grundlagsförslags genomförande sökt i parlamentarismen, hålla således ej stånd.

Vi vilja nu se till, hvilka de *rättskäl* äro, som blifvit anförda för att gifva stöd åt de anspråk, som stortinget framställt på rättigheten att utan afseende på Konungens sanktionsvägran kunna gifva lagligen förpligtande kraft åt det af tre legistaturer ordagrannt lika fattade beslutet om införande af en grundlagsbestämmelse, som bereder tillfälle för statsrådets ledamöter till deltagande i stortingets öfverläggningar. De skäl, som framställdes, voro de af oss förut anförda (jfr sidd. 31 och ff.) för att Konungen ej hade något definitivt veto i grundlagsfrågor, dels att den sanktionsrätt, som omförmäles i §§ 80, 81, 82 ej vore tillämplig på stortingets beslut i grundlagsfrågor, enär sanktionsrätten endast afser de beslut, som framkallas af utöfningen af de under stortingets »lovgivende makt» hänförliga, i tredje kapitlet C angifna rättigheter, hvadan Konungen anses sakna all sanktionsrätt i grundlagsfrågor; dels att Konungens sanktionsrätt vore begränsad till suspensivt veto, i analogi med hvad som gäller för lagfrågor i allmänhet, hvarvid somliga betraktade detta suspensiva veto, såsom ursprungligen afsedt af grundlagsstiftare, andra såsom grundadt blott i den konstitutionela praxis, hvilken var en följd af stortingets liberalitet under unionens första tider och äfven hade fortfarande sitt försvar uti dess ändamålsenlighet. Vi hänvisa till hvad vi förr anfört i afseende på dessa skäls bevisningskraft.

Det tema, som genomgick argumentationen för rättmätigheten af det beslut, som fattades, var norska folkets »*enerätt*» öfver sin grundlag, den *folksuveränetetens grundval*, som uppbär grundlagen, och den *folksuveränetetens princip*, som

genomgår densamma, hvilken folkets rättighet en poetisk författare kallar norska folkets »husbonderätt» öfver sin grundlag. Skall härmed menas norska statens eller norsk statsmyndighets enerätt eller husbonderätt öfver Norges grundlag, så är detta rätt. Är det så, att man tillika dermed menar, att med hänsyn till det representativa statsskick, som tillhör Norges statsform, norsk statsmakt är representant för norska folket och har sitt stöd och berättigande i dess sammanslutande till en stat, så är detta ock rätt; och lär ingen vilja bestrida, att det är norska folket, som har grundat norska staten och dess statsmakt, och att det är norska folket, sammanslutet och organiseradt till en stat, som utöfvar suveräneteten inom dess område. Men vi måste hålla fast, att det är folket, *organiseradt till en stat*, som utöfvar herraväldet. Utan denna organisation upplöser sig rättstillståndet i ett bellum omnium inter omnes. Med folket, såsom maktegande, måste således förstås staten, samhället, ordnadt så väl till hufvud, som öfriga organer. Regenten är en del af folket lika väl, som undersåtarne. Detta visar sig ock af norska folkets organisation till stat. Sedan genom Kielertraktaten Norge blifvit skildt från sin ställning i den danska monarkien, ordnades en provisorisk styrelse, som i norska folkets namn, såsom norska folkets representant, utöfvade den suveränetet, som tillhör hvarje samfund, som är organiseradt såsom stat. Denna provisoriska styrelse ansåg sig böra öfverlemna den närmare beslutanderätten angående organisationen af staten och det sätt, hvarpå statsmakten skulle handhafvas, åt en representativ församling, sammansatt på det sätt, den provisoriska styrelsen påbjöd. Denna konstituerande församling antog den grundlag, som bestämde det sätt, hvarpå statssuveräneteten skulle utöfvas, och ordnade detta på maktfördelningens princip efter de grunder, som i grundlagen äro fastställda. Högsta utöfningen af styrelsen, högsta utöfningen af domaremakten, den lagstiftande makten ordnades emellan myndigheter, som sjelfständiga i utöfningen hvar af sin myndighet ställdes i ett organiskt förhållande till hvarandra, så att statsmaktens särskilda hufvudfunktioner, utan att störande

gripa in i hvarandra, alltid kunna sammanhållas till enhet, Vi hafva förut visat, att derest denna konstituerande församling skulle kunna grunda en statsförfattning och derigenom upprätthålla norska folkets frihet och sjelfständighet, så var det genom att antaga en ärftligt konstitutionelt monarkisk statsform, hvilken grundsats ock innehölls i den första af de bestämmelser, som Eidsvoldsförsamlingen antog. Vill man åberopa folksuveräneteten, såsom stöd för sina påståenden om stortingets makt, så hänvisas man således af denna i sin ordning tillbaka på grundlagen, att efterforska, huru densamma ordnat dess utöfning, och man har då, för att bilda sig en riktig mening, att undersöka grundlagsbestämmelsernas innehåll och inbördes sammanhang.

Med talet om folksuveräneteten kan man således ej bevisa någonting emot Konungens absoluta veto. Vill man emellertid påstå, att folksuveräneteten i norska grundlagen har en annan betydelse, så att folket, utan afseende på dess representativa organisation och genom andra än dess representativa organer, eger en särskild suveränetet, så bör man på något sätt kunna angifva, hvari denna suveränetet består och hvem som eger utöfva den. I allmänhet och öfverallt hafva de försök man gjort, att konstruera en sådan folksuveränetet, misslyckats. Man kan ej finna den i något samhälle. Greklands staters absoluta demokrati kunde ej visa exempel på hela folkets d. v. s. samtliga statsmedlemmarnes utöfning af statsmakten; ty der var det folkförsamlingen och den del af medborgarne, som der egde rösträtt, som genom majoritetsbeslut bestämde statsstyrelsen, men icke folket efter hufvudtal. I de moderna republikerna finnes ej heller makten lagd hos folket i massa. Man har ju aldrig kunnat i hela sin utsträckning tillämpa den allmänna rösträttens princip, utan alltid måst bestämma vissa behörighetsegenskaper, hvarvid hela klasser, såsom qvinnor, omyndiga, blifvit uteslutna från rösträtt. Och äfven, der det enligt Rousseaus teori heter, att hvarje väljare är suverän, förlorar denna grundsats i sin användning sin demokratiska egenskap, emedan i den regelmässiga verksamheten den högsta makten icke omedelbart utgår från

medborgareskapet, utan endast medelbart genom dess representanter, hvilka kunna i olika länder vara på olika sätt bestämde. Detta förhållande eger rum äfven i de länder, der det heter, att staten hvilar på den allmänna rösträttens grund. Karikatur på folksuveräneten är ej mindre det franska kejsardömets plebiscit, än de anspråk på dess utöfning, som åberopas för den nuvarande franska republikens valförsamlingar. Det är ej länge sedan Gambetta i Frankrike lät sina väljare i en af Paris' förstäder. hvilka han förr prisat och loftalat, men som sedermera ej voro af samma mening som han, i ett tal höra att de voro druckna slafvar. Folksuveräneteten kan således ej förnuftigtvis anses lika med väljarnes suveränetet, allraminst kan i Norge en sådan folksuveränetet åberopas. Ordandet om folksuveränetet, om norska folkets husbonderätt i en annan mening, än den statssuveränetet, som norska folket i sin sammanslutning till stat eger, och hvilken utöfvas genom de i grundlagen bestämda organer, är således antingen en demagogisk fras, eller ock hör den till doktrinernas område; och, efter hvad som under debatten i Juni 1880 yttrades af stortingets ledande män, skall norska stortinget noga akta sig för att grunda sina beslut på någon slags doktrin.

Vi vilja nu öfvergå till undersökning om *betydelsen af det beslut, som stortinget fattade den 9 Juni 1880.* Det missnöje, som Konungens sanktionsvägran väckte, i förening med den uppfattning, som stortingets flertal hade om det beslut, som fattats den 17 Mars, behöfde gifva sig luft. Förhållandet till regeringen var sådant, att stortingets flertal ansåg en adress betydelselös. Man skulle och måste skrida till handling, efter hvad flere talare yttrade. Fråga blef nu, på hvad sätt. Grundlagen angaf icke något sätt, hvarpå stortingets beslut skulle kunna blifva till allmän efterlefnad förpligtande lag utan Konungens medverkan. Den i § 80 innehållna bestämmelsen, som uttryckligen gifvit Konungen rätt att med undantag af de i § 82 upp-

räknade fall antingen stadfästa eller förkasta de af stortinget fattade beslut, samt derom meddela resolution, hade blifvit af Konungen tillämpad och fått sitt uttryck i den Kongl. resolutionen den 29 Maj 1880. I § 79, som innehåller föreskrift om det suspensiva veto, stadgas, att, för den händelse att stortinget i föreskrifven ordning tre gånger fattat lika lydande beslut och detsamma således kan blifva lag utan Konungens sanktion, detsamma skall föreläggas Konungen med begäran, att Hans Maj:t icke vill neka beslutet sin sanktion, samt att beslutet i sådant fall varder lag, om än Konungens sanktion icke följer, till följd hvaraf Konungen i sådant fall är förpligtigad att låta kungöra detsamma. Som något sådant förfarande ej iakttagits, uttalade derför åtskilliga ledamöter i stortinget, som voro af den åsigt, att Konungens veto var blott suspensivt, såsom sin mening, att under förhandenvarande förhållanden stortinget, sedan det vid öfversändande till Konungen af sitt beslut om grundlagsändring, uraktlåtit det förfarande, som föreskrifves i § 79, ej vore berättigadt att gifva sitt beslut till allmän efterlefnad förpligtande kraft. Slutligen bör märkas, att de som ansågo, att Konungen saknade allt veto i grundlagsfrågor och åberopade sig på 1814 års stortings beslut den 19 November (jfr ofvan sid. 63) enligt hvilket grundlagen ej hör till de lagar, som fordra Konungens sanktion, ej heller kunde åberopa, att de i öfverensstämmelse med denna sin åsigt iakttagit något fortfarande, som var egnadt att hos Konungen väcka något tvifvel om den af stortinget städse erkända sanktionsrätten i grundlagsfrågor. Om denna Konungens rätt ej erkändes, så borde väl stortingets beslut den 17 Mars blifvit affattadt i samma form, som grundlagen nämligen: »Vi Norges rikes representanter vid det 1880 församlade storting, göra veterligt: stortinget har under tillslutning till upprepade beslut af folkets representanter och i öfverenskommelse med grundlagens § 112 beslutat, likasom vi härmed besluta och fastställa, att följande grundlagsbestämmelse skall hädanefter gälla och af alla och en hvar vederbörande aktas och obrottsligen efterlefvas såsom konungariket Norges grundlag»; och efter in-

förandet af grundlagsbestämmelsen hade beslutet bort undertecknas af samtliga stortingsledamöterna. Med ett ord stortinget skulle, derest det ansåg sig berättigadt att under förhandenvarande förhållanden ensamt stifta lag, hafva, på sätt det förfors med grundlagen af den 4 Nov., gifvit förpligtande kraft åt grundlagsbestämmelsen och i sitt eget namn promulgerat densamma. När stortinget uraktlät detta den 17 Mars 1880, kan man ej annat än med en talare [1]) instämma deruti, att stortinget redan släppt tillfället sig ur händerna för att göra gällande den exklusiva lagstiftningsrätt, hvarpå det gjorde anspråk. Då uti den öfversändelse, som skedde af nämnda stortings beslut, Konungen ej på något sätt underrättades, att stortinget betraktade förhållandet annorlunda, än förr, ej heller att stortinget ernade förklara beslutet såsom gällande grundlag, derest sanktion vägrades, så måste Konungen anses hafva varit i sin goda rätt, då han vägrade sanktion. När stortinget sålunda föruraktlåtit att underrätta om det steg, stortinget ernade taga, och Konungen, stödjande sig på den honom dittills aldrig frånkända rätt, vägrat sanktion, samt folket således blifvit underrättadt om, att denna grundlagsbestämning ej erhållit till allmän efterlefnad förpligtande kraft, så kunde stortinget ej anses berättigadt att i sitt namn promulgera beslutet, såsom förpligtande till allmän efterlefnad. Detta insågs ock af stortingets mera betydande medlemmar, och det visade sig ock uti det sätt, hvarpå beslutet af den 9 Juni 1880 kom till stånd.

Herr J. Sverdrup hade den 2 Juni framstält förslag till beslut med anledning af Konungens sanktionsvägran, alldeles lika med det under n:o 1 den 9 Juni antagna (jfr sid. 112) utom i ett och det ganska väsendtligt hänseende, nämligen, att den sista satsen lydde: »Ty skall denna bestämmelse gälla *och obrottsligen efterlefvas* såsom grundlag för konungariket Norge.» Med antagandet af detta förslag skulle stortinget kunna anses hafva velat promulgera grundlagsbestämmelsen till efterlefnad. Det behöfde ju blott än-

[1]) K. Motzfeldt.

dras orden »stortinget förklarar och bestämmer» till orden »gör det veterligt, att stortinget beslutat och fastställt» och dermed var promulgationen af beslutet såsom förpligtande till allmän efterlefnad färdig. Redan före det sammanträde, då frågan upptogs till pröfning och afgörande, hade förslagsställaren ändrat position. Då stortinget samlades den 7 Juni, hade dess medlemmar fått till sig utdeladt ytterligare ett af Sverdrup affattadt förslag, det sedermera under n:o 2 antagna, angående beslutets öfversändande till regeringen. Vid början af sammanträdet tillfrågades Sverdrup af en ledamot K. Motzfeldt, om den betydelse, som borde tillläggas förslaget n:o 2, samt huruvida detta förslag skulle anses såsom ett hos stortinget väckt förslag till beslut. Derpå svarade Sverdrup i egenskap af president, att detsamma ej var något för stortingets öfverläggningar framlagdt förslag, och ej finge så betraktas, förrän han såsom sådant upptagit det. Då han derefter såsom representant tog till ordet, gjorde han genast den ändring i sitt förslag n:r 1, att slutmeningen ändrades till den lydelse, som beslutet hade, då det antogs den 9 Juni. De ord, genom hvilka beslutet påbjöds till allmän efterlefnad, borttogos, och slutmeningen erhöll denna lydelse: »Ty *är* denna bestämmelse gällande grundlag.» Förslaget blef härmed hängande i luften. Man visste ej, om beslutet med den åt detsamma sålunda gifna lydelse skulle anses såsom en i stortingets namn gifven promulgation af beslutet såsom grundlag, eller icke. Så länge förslaget n:o 2 ej var framlagdt, såsom förslag för stortinget, så kunde förslaget n:o 1 anses innebära en promulgation. Af åtskilliga talare framställdes spörsmål angående förslagets betydelse, af andra yttrades, att de biföllo förslaget under förutsättning, att det ej innebar någon promulgation af detsamma till allmän efterlefnad. Sedan förslagsställaren under debatten blifvit hårdt ansatt af så väl motståndare, som vänner, med begäran om upplysning angående förslagets betydelse, föranleddes han ändtligen att i det sjette mötet för tinget framlägga förslaget n:o 2, hvarigenom stortinget i stället för att i sitt namn gifva beslutet till allmän efterlefnad förpligtande kraft, inskränkte sig till att besluta, att det »öfversändes till rege-

ringen med *anmodan* om att låta det bekantgöras på det för kungörelse af grundlagsbestämmelser föreskrifna sätt.» Med detta beslut om anmodan var åt regeringen åter lemnad rätt att i enlighet med § 80 afgöra, om det ville gifva verkställighet, eller icke åt detta stortingets beslut. Men förslagsställaren ansåg sig dessutom till sist böra afgifva den förklaring, att i förevarande fall icke var tal om promulgation i den specifika mening, ordet eger, när det handlar om att tillfyllestgöra fordringarna för den offentliggörelse, som är föreskrifven för lagar, och visade genom den fråga, han till slut ställde till sina meningsfränder: »Är det icke deras mening att *uttala*, att beslutet af den 17 Mars är gällande grundlag för Konungariket Norge?», att här vore fråga blott om ett uttalande af hvad stortinget anser för gällande grundlag, icke att gifva beslutet till allmän efterlefnad förpligtande kraft. I denna förklaring af förslagsställaren har man att söka beslutets betydelse. Denna betydelse framgår ytterligare deraf att, oaktadt under debatten uppmärksamheten fästades på erforderligheten af en pluralitet af $^2/_3$ utaf stortingets ledamöter för att kunna besluta i grundlagsfrågor, denna pluralitet ej förefanns.

Detta beslut kan således anses hvarken såsom påbud af en till allmän efterlefnad förpligtande grundlagsbestämmelse, ej heller till följd af pluralitetens underlägsna antal såsom en authentisk tolkning af grundlagen, utan blott såsom en meningsyttring från stortingets sida, å hvilken regeringen egde fästa det afseende, den funne för godt. Då således stortingets beslut ej var att betrakta såsom en authentisk grundlagsförklaring, ej heller såsom ett promulgationsbeslut, likt det af norska stortinget i spetsen för norska grundlagen ställda och af samtliga ledamöterna undertecknade, utan blott ett *uttalande* af dess pluralitets *åsigt*, kan åt detta beslut ej tillerkännas någon rättslig, blott politisk betydelse. Klart var också, att regeringen egde rätt att tillerkänna sig fullständig handlingsfrihet. Till svar å det öfversända beslutet afläts *Kongl. Res. 15 Juni 1880*, som innehåller: »Då den af stortinget den 17 Mars d. å. beslutade grundlagsbestämmelse angående statsrådens

deltagande i stortingets förhandlingar icke är i nåder sanktionerad, och således icke är gällande grundlag, kommer det med hänsyn till samma grundlagsbestämmelse af stortinget under 9 sistlidne Juni fattade beslut, icke att kungöras»; i afseende på hvilken resolution stortinget den 21 Juni utan diskussion enhälligt beslöt, att den skulle läggas till handlingarna. Härmed förföll frågan om, att i stortingets namn gifva den ifrågakomna grundlagsbestämmelsen gällande kraft. 1881 års storting har visserligen i Forretnings-Orden § 30 infört ett så lydande stadgande: »Statsministrarne och statsråden hafva, när de deltaga i stortingets eller dess afdelningarnes förhandlingar, rätt att begära ordet i likhet med församlingens medlemmar och för öfrigt att iakttaga förrättningsordningens föreskrifter», men denna bestämmelse i förrättningsordningen, hvilken stortinget kan af egen maktfullkomlighet ändra efter behag, har ej den ringaste betydelse annat än, såsom en ordningsföreskrift, som stortinget gifver för sina arbeten under pågående session. Åt denna reglementariska föreskrift kan derför icke tillerkännas något vitsord i fråga om giltigheten af det af 1880 års storting fattade beslut om grundlagsändring.

Likasom stortingets beslut af den 9 Juni 1880 i rättsligt hänseende saknar all betydelse, så är det äfven i politiskt hänseende blott ord, ord, ord. Genom detsamma kom man till och med att lägga hinder i vägen för vinnande af det mål som med grundlagsbestämmelsen åsyftades. Stortinget, som ej lyckades binda någon annan genom sitt beslut den 9 Juni, band emellertid sig sjelf, så att det i ett följande sammanträde den 14 Juni ansåg sig böra besluta, att ett af Motzfeldt åter upptaget lika lydande förslag till grundlagsändring, som det, hvarå regeringen vägrade sanktion, ej borde till någon åtgärd föranleda.

Stortinget beredde således genom sitt beslut den 9 Juni sig sjelf större svårigheter, än den andra statsmakten. Och detta berodde derpå, att stortinget riktade det hugg, som ett möjligen berättigade missnöje med regeringens beslut var egnadt att framkalla, emot Konungadömet och ej emot dem, som voro ansvariga för Konungens beslut. Frågan om

Konungens veto i grundlagsfrågor var ej den, som åtminstone öppet förelåg till öfverläggning på den punkt, hvarpå denna fråga stod, då Konungens resolution om sanktionsvägran meddelades stortinget. Visserligen hade uti den motivering för sanktionsvägran, som ingick från norska regeringen, influtit en mellanmening om, att Konungens absoluta veto var upphöjdt öfver alla tvifvel, äfvensom ock att Stang redan långt förut hade ändrat sin mening om Konungens veto i grundlagsfrågor, men frågan gälde ju, huruvida norska stortinget skulle genom kunglig sanktion å det bifallna grundlagsförslaget erhålla den lättnad i sina arbeten, som skulle kunna beredas detsamma genom statsrådens deltagande i dess förhandlingar och den sakutredning, som deraf borde blifva en följd. Sedan Konungen vägrat sanktion och grundlagsbestämmelsen ej på frågans dåvarande ståndpunkt kunde blifva lag, var ju hufvudfrågan icke längre, om Konungen hade rätt till veto, denna rätt var ju redan begagnad, utan om det sätt, hvarpå Konungen begagnat denna rätt. Äfven de, som anse, att Konungen har absolut veto, »kunde vilja uppträda emot sanktionsvägran». De kunna säga med en talare [1]) att ett är rätten, ett annat är användningen, äfvensom ock uttala, att den regering, som råder Konungen att bruka veto der, hvarest det må vara ögonskenligen skadligt för riket, den regering ådrager sig ansvar. Ty man må icke tro, att alla de prerogativ, som äro åt kronan inrymde, kunna brukas utan ansvar. De icke allenast skola, men kunna brukas med urskiljning. Det blir en naturlig gräns för vetots bruk, likasom för bruket af hvarje annat Konungens prærogativ, och den gränsen har man, då man finner, att veto'et är brukadt till ögonskenskenlig skada för riket. Men den handling, som då påkallas, är att man utkräfver ansvar af det statsråd, som tillstyrkt ett sådant bruk af veto't. Har man ej velat handla så och vidtaga denna sant konstitutionela utväg, så visar sig, att frågan ännu ej är fullt mogen för sin lösning.

[1]) K. Motzfelt.

Då det storting, hvars ledamöter under debatten Junidagarne 1880 så mycket ordade om, att det måste handlas, ej ansåg sig böra vidtaga denna konstitutionela utväg, så måste det anses hafva låtit bero vid hvad regeringen i saken åtgjort. Det odelsting, som hade sig ålagdt att granska regeringens handlingar för år 1880, hade eljest bort i öfverensstämmelse med N. G. § 30 besluta att medelst åtal inför riksrätt kräfva ansvar af de statsrådets medlemmar, som tillstyrkt ifrågavarande regeringsbeslut. Detta ansvar är ej ringa, ty, då ett stortingsbeslut icke fått sig tillagd den samma beslut enligt grundlagen tillkommande giltighet, skall den statsrådsledamot, som detsamma tillstyrkt, enligt Ansv. Lagen 7 Juli 1828, straffas med embetets förlust. Häremot kan invändas, att odelstinget under legislaturperioden 1880—1882 ej ansåg sig böra vidtaga ifrågavarande åtgärd, utan öfverlåtit frågans upptagande till slutligt afgörande åt det odelsting, som efter de nya valen komme att fungera. Somliga påstå, att detta skett, emedan stortinget ansett, att derest det 1880—2 fungerande stortinget fattat ett sådant beslut, detta ej skulle hafva ledt till resultat; riksrätten vore nämligen så sammansatt, att dess frikännande utslag vore på förhand gifvet. Andra åter anse, att 1880—82 års odelsting skulle vara jäfvigt att fatta ett sådant beslut. Hvad den förra invändningen angår, så bör ihågkommas, att riksrätten skulle kommit att bestå af 11 höjesteretsledamöter och af lagtinget, hvars ledamöter utgjorde 29, således inalles 40 ledamöter, hvaraf tredjedelen kan af den åklagade uteslutas; således skulle, om samtliga höjesteretsmedlemmarna bibehölles, återstå 11 höjesteretsmedlemmar och 15 lagtingsmedlemmar. Det af stortinget sjelf tillsatta lagtingets medlemmar bildade således pluralitet i riksrätten. Antagandet, att pluralitet ej kunnat vinnas i denna riksrätt, kan derför i sin mån anses bevisa, att stortingets ledande män ej voro öfvertygade om sin saks rättvisa. Vidkommande åter den åt ett odelsting, som fungerar efter det nya val försiggått, skedda öfverlåtelsen att upptaga denna fråga till slutligt afgörande, så må det beslut som härom fattats, antingen härflyta från föreställningen derom, att ett sådant

odelsting skall kunna mera opartiskt bedöma frågan, än det, som tillhörde det storting, hvars pluralitet gjort det uttalande, att stortingets beslut om grundlagsändringar skall vara lag utan Konungens sanktion, eller ock utgå från förhoppningen, att kunna bilda ett lagting, så sammansatt, att det skall kunna bilda pluralitet i riksrätten för statsrådens fällande, beslutet om frågans undanskjutande efter i laga ordning verkställd undersökning och granskning innebär detsamma, som frågans nedläggande. Ett följande storting kan ej anses behörigt att upptaga en sådan fråga. Det är nämligen ej möjligt, att något annat storting, än det, som fattat beslutet af den 9 Juni 1880, och som haft tillfälle att utreda och begrunda denna fråga, skall kunna afgöra, huruvida Konungens vägran af verkställighet af ett beslut sådant, som detta, som varit af beskaffenhet att kunna vridas och tänjas efter en mängd skiftande åsigter, och om hvars betydelse förslags ställaren sjelf gaf sväfvande och obestämda förklaringar, skall kunna betraktas såsom lagstridigt eller icke. Det är endast detta storting, som kunnat bedöma, huruvida de omständigheter, under hvilka regeringsbeslutet kommit till, äro af beskaffenhet att nöjaktigt förklara statsrådets förfarande och föranleda till deras befrielse från ansvar, eller till anhängiggörande af åtal. Till följd häraf måste odelstingets uråklåtenhet att anställa åtal innebära, att man, utan afseende på hvilka af de olika meningarna om Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor, som bör få sig företräde tillerkändt, ej ansett stortingets beslut hafva egt den giltighet, att Konungens resolution derå kan hafva ansetts såsom grundlagsvidrig.

Det storting, som representerat norska folket under åren 1880—2, har således ej lyckats utfinna någon konstitutionel utväg för att styrka eller göra gällande sin åsigt om stortingets exklusiva rätt att ändra grundlag. Det har hvarken vågat vidtaga någon positiv åtgärd för att gifva giltighet åt sitt fattade beslut om ifrågavarande grundlagsändring utan Konungens sanktion, ej heller att genom åtal af statsråden leda i bevis, att Konungens rådgifvare genom att afstyrka Konungens vägran af sanktion å stortingets be-

slut af den 17 Mars och 9 Juni 1880 gjort sig skyldiga till förromnämnda i ansvarighetslagen upptagna förbrytelse.

Den uti norska grundlagens karakter och sättet för dess tillkomst inneburna grundsatsen om Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor, hvilken tillika utgör en af föreningens oeftergifliga förutsättningar har således, sedan den äfven kan anses hafva gått oskadd genom stortingets beslut den 9 Juni 1880, hållit sig upprätt genom de meningsskiftningar och det meningsutbyte, som derom egt rum. Denna fråga kan således hädanefter ej tillerkännas någon annan betydelse, än en politisk agitationsfråga.

Man har ansett frågan om Konungens sanktionsrätt vara af underordnad vigt, emedan i länder, der Konungen har veto, detta sällan eller aldrig begagnas. Man har åberopat Englands exempel, hvarest det ej sedan 1707 varit begagnadt. Historien om Konungens sanktion eller veto visar i de flesta länder och äfven i Norge, att, då samhällsförhållandena äro normala, då ömsesidigt tillmötesgående, ömsesidig aktning för hvarderas rätt utmärker förhållandet emellan regering och representation, Konungens veto sällan eller aldrig kommer i fråga att begagnas, och der det har begagnats, har det berott på någon oriktig synpunkt, något misstag eller förhastande, någon ofullständighet eller brist på utredning i det förslag, som af representationen framlagts. Så har varit förhållandet hos oss i Sverge. Vi kunna derför ej begripa, huru denna fråga kunnat taga sådana dimensioner i Norge, så att den betraktas nära nog såsom om det absoluta styrelsesättet stode för dörren. När sanktionsvägran kan komma i fråga i Sverge, der det fordras två kamrars bifall eller också gemensam omröstning i båda kamrarne, innan ett riksdagens beslut i allmänhet skall kunna åvägabringas, och hvad grundlagsförslag angår, att detta två gånger af båda kamrarne bifalles, så är det naturligt, att med den i grundlagen gällande grundsatsen om maktens fördelning i Norge, hvars representation saknar två kamrar, sanktionsvägran skall ännu oftare förekomma. Då emedlertid sanktionsvägran till följd af alltings ofullkomlighet kan förekomma äfven under normala förhållanden,

så är det så mycket nödvändigare, att denna rätt finnes, för att under oroliga tider hindra den ena statsmakten att göra intrång på den andras område. Ett är, att en rättighet lemnas obegagnad; ett annat, att den ej finnes till. Icke lär väl Sverge vilja utstryka ur sin statsrätt ansvarighetslagen för statsrådets medlemmar, derför att den aldrig kommer i fråga att tillämpas och genom sina bestämmelsers beskaffenhet framställer sig nära nog såsom en rättshistorisk relik. Tillvaron af en höghetsrätt kan vara af ganska stor betydelse, äfven om dess tillämpning i allmänhet ej kommer i fråga. Tillvaron i norska grundlagen å ena sidan af Konungens suspensiva veto i lagfrågor och å andra sidan af hans absoluta veto i grundlagsfrågor är egnad att underhålla och utveckla den hofsamhet i maktens utöfning, som utgör båda statsmakternas pligt, och som utgör ett oeftergifligt vilkor för bådas helsobringande verksamhet.

IX.

Efter det stortinget hade fattat sitt beslut den 9 Juni 1880 och detta beslut af Konungen lemnats utan afseende, beslöt Konungen den 24 Augusti 1880 att inhemta juridiska fakultetens utlåtande, hvilket afgafs den 23 Mars 1881. Samtliga dess ledamöter öfverensstämde deruti, att efter Norges statsförfattning grundlagsbestämmelser icke kunde komma till stånd utan med Konungens samtycke. Dess flertal stödde sig derpå

att grundlagens egna ord i §§ 80 och 82 med tillräcklig klarhet uttala, att Konungen har ett veto till alla stortingets beslut, som icke genom sist nämnde § eller beslutets natur äro derifrån undantagna;

att grundlagens § 79 icke gifver hemul till att förklara detta veto suspensivt, utom i användningen på beslut, som ovilkorligen äro att hänföra under paragrafens ord, alltså på beslut, som äro föreslagna och fattade i öfverensstämmelse med § 76, förelagda Konungen till sanktion efter §§ 77, 78, förnyade och expedierade i öfverensstämmelse med § 79, och som blott afse stiftande af allmän lag;

att grundlagsbestämmelser, — enär de icke äro nämnda i § 82 och icke kunna hänföras till de efter sin beskaffenhet från sanktion undantagna beslut; men kunna tillvägabringas på det i §§ 76—79 föreskrifna sätt, och äro något annat och mera än allmänna lagar —, allaredan efter grundlagens ord må antagas obetingadt erfordra kunglig sanktion;

att denna konstitutionela rättsregel dessutom har full hemul i den grundlagsprincip, att suveräneteten skall vara jämnlikt delad mellan statsmakterna, samt i sakens natur,

som icke tillåter, att den ena statsmakten ensidigt skall kunna utvidga sin egen eller inskränka den andras konstitutionela myndighet;

att regeln har varit förutsatt vid grundlagens stiftande och

att den i Norges konstitutionela praxis har fått ett erkännande, som borde utesluta hvarje tvist.

Professor Brandt, som var af skiljaktig mening, förklarar sig med fakultetens öfriga ledamöter enig deruti, att det tillkommer Konungen ett veto i afseende på hvarje beslut af stortinget, hvarvid detta utöfvar någon myndighet, som icke antingen uttryckligen, eller i nödvändig konseqvens af andra grundlagsbud är undantaget från kunglig sanktion. Denna rättssats är en naturlig följd af den monarkiska författningen och den är på ett otvetydigt och bindande sätt förutsatt i §§ 80 och 82. Sedan han motiverat, hvarför han icke instämmer med fakultetens öfriga medlemmar deruti, att det kungliga veto i allmänhet är absolut och dess blott suspensiva verkan inskränkt till de beslut, som fattas i lagform, men i dess ställe anser, att riksförsamlingens konstitutionskomité icke tänkt sig mera än ett slag af veto — det suspensiva —, angifver han, hvarför Konungens veto i grundlagsfrågor icke kan anses blott suspensivt. Han bygger sin åsigt om Konungens absoluta veto uteslutande på sakens natur. Grundlagen är visst icke att betrakta såsom ett aftal mellan konung och folk, utan såsom en af folket sjelft, i kraft af dess egen suveränetet fastställd anordning, hvari *samtliga* statsmakters myndighet söker sitt berättigande. Häraf följer, att grundlagen icke kan vara underkastad statsmakternas *allmänna* rådighet. Hade grundlagens 112 § icke existerat, skulle ingen grundlagsändring, liten eller stor, med eller utan Konungens sanktion, kunnat beslutas af stortinget, men en ny konstitueringsakt skulle dertill varit nödvändig. Ty hvarken stortinget eller Konungen eller båda tillsammans innehafva *den fulla* suveräneteten; men blott ett så stort mått deraf, som grundlagen angifver, är dem öfverlåtet hvar för sig eller samfäldt. Nu har grundlagen sjelf bemyndigat stortinget att vidtaga så-

dana förändringar i densamma, hvilkas nödvändighet erfarenheten har visat, och som »icke motsäga dess principer, utan allenast angå modifikationer i särskilda bestämmelser, som icke förändra dess anda«, och den uttalar sig icke om Konungens sanktionsrätt till dylika stortingsbeslut. Men likasom man, efter hvad ofvan är visadt, icke rimligtvis kan helt och hållet frånkänna Konungen veto till dessa beslut, skulle det vara ett brott mot jemlikhetsförhållandet emellan statsmakterna, om det någonsin skulle vara öfverlåtet till endera statsmaktens godtfinnande att ensidigt förändra den lag, hvarpå dess egna, så väl som de öfrigas maktfullkomlighet hvilar, och hvari de må söka sin egen begränsning. Med den ofullständighet, hvarmed grundlagen behandlat ämnet om den kungliga sanktionsrätten i dess helhet, synes det berättigadt att statuera, att grundlagsförändringar bilda en klass för sig sjelf, till hvars bringande till stånd — så vidt som de öfverhufvud utan en särskild konstitueringsakt kunna företagas — enighet mellan statsmakterna erfordras, likasom det till de unionela bestämmelserna erfordras motsvarande bifall från Svensk sida. Sjelfva den begränsning, som grundlagen uppställer för möjligheten att företaga dylika förändringar, nämligen att de icke må motsäga grundlagens principer, synes bekräfta detta. Ty efter den regel, att hvarje statsmakt sjelf bedömer gränsen för sin kompetens, skulle begränsningen blifva utan praktisk betydelse, när spörsmålet, *om* en grundlags ändring är i strid med grundlagens principer, ensidigt skulle kunna afgöras af samma statsmakt, som beslutit den; det skulle nämligen alltid bero på en tillfällighet, huruvida giltigheten af en sådan förändring efteråt skulle kunna bringas under domstolarnes pröfning.

Då sålunda, efter det 1880 års storting visat sin oförmåga både att lagligen styrka sin rätt att utan Konungens sanktion gifva giltighet åt sitt den 17 Mars fattade beslut om den mycket omtalade grunlagsändringen, och att utfinna någon laglig utväg för att gifva det icke sanktionerade beslutet till allmän efterlefnad förpligtande kraft, juridiska fakulteten, om ock ej alla fakultetens ledamöter

varit ense i motiveringen, enstämmigt afgifvit det utlåtande, att Konungen har oinskränkt sanktionsrätt i grundlagsfrågor, så och med hänsyn till den konstitutionela praxis, som städse blifvit iakttagen af stortinget före 1880, synes åtminstone så mycket vara klart, att det blir nödvändigt att, derest ett annat förfarande skall iakttagas, genom grundlagsändring gifva det burskap. Att detta icke kan ske utan förändring af unionens konstitutionela karakter, framgår af hvad vi på sina ställen ofvan utvecklat.

Juridiska fakultetens utlåtande har varit föremål för granskning i litteraturen, särskildt i ett i Sverge utgifvet, af all uppmärksamhet förtjent arbete: *Norska grundlagen och dess källor af Nils Höjer.* Författaren omfattar med ungdomlig entusiasm den åsigt, enligt hvilken grundlagstiftarens mening antages hafva varit att bestämma, det i allmänhet alla frågor, som utgöra föremål för stortingets och ej blott ettdera tingets pröfning och afgörande, skola behandlas i den ordning, som säges i §§ 76—79, och således, der frågans natur ej bjöde annorlunda, öfverlemnas till Konungens sanktion, densamma dock inskränkt till det suspensiva veto. Samma förfarande skulle, dock med iakttagande derjämte af de särskilda reglor, som äro stadgade i N. G. § 112, följas i afseende på grundlagsfrågor. Det förfarande, som i strid emot denna åsigt alltid iakttagits, i det att grundlagsfrågor alltid behandlats i stortingets plenum eller, såsom det heter, samladt storting, anser han grundlagsvidrigt. Denna sin åsigt utvecklar författaren med stor fyndighet och är sjelf öfvertygad, att han lyckats på ett ovederläggligt sätt bevisa detta. Sådana förhållandena i strid emot hans åsigt gestaltat sig i praxis, anser emellertid författaren vid valet emellan den åsigt, som frånkänner Konungen veto och tillerkänner Konungen absolut veto, den senare vara «den enda af de två, som kan inför vetenskapens forum försvaras«, men strängt enlig med grundlagens ordalydelse anser han den icke, ty »grundlagen känner icke till något absolut

veto och det är en oriktig praxis, icke grundlagen sjelf eller ens riksförsamlingen, som brutit det nära sammanhanget emellan §§ 77—79 och §§ 80 och 82». Då detta vetenskapliga arbete ådragit sig en välförtjent uppmärksamhet så väl i Sverge, som i Norge, och äfven åberopats såsom afgörande för den åsigt, som omfattar Konungens suspensiva veto, så vilja vi öfvergå till en belysning af detsammas innehåll, i hvad det rör förevarande fråga.

Nils Höjer har i sin skrift sökt utveckla den åsigt, att grundlagsstiftaren afsett, att Konungens sanktionsrätt skulle ej allenast i lagfrågor, utan i alla frågor, der sanktion kommer i fråga, således äfven i grundlagsfrågor, vara inskränkt till suspensivt veto. Han söker bevisa detta genom att framlägga ifrågavarande bestämmelsers historiska uppkomst och betydelse. Han söker först bevisa sin sats ur grundlagens bestämmelser, sådana de framstå i det betänkande, som afgafs till riksförsamlingen af dess konstitutionskomité. Vidare söker han visa, huruledes de modifikationer, som grundlagen undergick i riksförsamlingen, ej medförde någon ändring i detta förhållande, samt att den revision, som företogs med Eidsvoldskonstitutionen och hvarur grundlagen den 4 November framgick, ej heller gjorde någon ändring i den ursprungliga beskaffenheten af Konungens veto. Den förändrade åsigt, som framträdt i praxis, har sin grund i det förfarande, som stortinget vid en mängd frågors behandling fastslagit, ehuru det står i strid med grundlagen och den betydelse, riksförsamlingen gifvit grundlagens bestämmelser.

1. Författaren börjar med att redogöra för *Konstitutionskomitéens* uppfattning af frågan. Sin bevisning angående dess åsigt om Konungens blott suspensiva veto i grundlagsfrågor stöder han först och främst derpå, att enligt denna komités uppfattning det i N. G. § 76 förekommande uttrycket »lag» (lov) skulle omfatta alla stortingets beslut, som komma till stånd såsom resultat af stortingets utöfning af dess politiska rättigheter[1]). För denna tolkning söker han bevis

[1]) Nils Höjer a. st.. sidd. 40, 80.

deruti, att öfverskriften under Litt. C lyder: «Om Borgerret og *den lovgivende makt*», och i § 49 den lagstiftande makten tillägges stortinget på samma sätt, som den verkställande förut tilldelats Konungen, hvadan orden enligt tidens *konstitutionela* språkbruk måste omfatta stortingets hela kompetens. Med lag förstods derför hvarje yttring af stortingets lagstiftande (lovgivende) verksamhet. Att ordet på detta sätt förstods i riksförsamlingen i det sammanträde, hvarest § 82 i konstitutionskomiténs förslag (N. G. § 76) antogs, anser han bevisas deraf, att, då § 84 (N. G. § 78), som handlar om Konungens rätt att stadfästa stortingets beslut i lagfrågor, derpå antogs, en representant anmärkte, att Konungen på detta sätt skulle få lof att motsätta sig alla stortingets beslut (jfr ofvan sid. 32). Mot denna åsigt erbjuder sig en invändning, hvilken förf. ej förbisett, nämligen den, att riksförsamlingen, genom antagandet af Kom. Fsl. § 81 (Grl. § 75), som utvecklar de i stortingets politiska makt innehållna särskilda slag af funktioner, måste anses hafva betraktat dess *lagstiftande* funktion såsom ej identisk med stortingets hela politiska myndighet, utan såsom ett särskildt slag däraf, koordinerad med dess *finansiella* och dess *kontrollerande* myndighet. Redan i a) omtalas rättigheten «att gifva och upphäfva lagar« såsom en stortingets särskilda funktion, och såsom *någonting annat* än, att pålägga skatter, afgifter &c.; derpå uppräknas under de påföljande mom. b) c) d) e) vissa andra finansiela rättigheter; slutligen komma de under f) g) h) i) k) nämnda under stortingets kontrollerande myndighet hörande eller dermed samband egande rättigheter, hvartill riksförsamlingen under l) fogade stortingets rätt att naturalisera främlingar. För detta mot hans åsigt stridande förhållande söker författaren den skrufvade förklaring, att ordet lag här skulle beteckna det öfverordnade begreppet, hvarunder hela den följande uppräkningen skulle gå in, med undantag af de under f) g) h) i) k) uppräknade rättigheter, hvilka blifvit särskildt tillagda, enär de till följd af sitt samband med stortingets kontrollerande myndighet ej kunna direkt eller till hela sitt omfång

härledas ur rättigheten att gifva och upphäfva lagar[1]). Dessa moment borde derför efter författarens åsigt ej hafva fått sin plats i förevarande §, enär de dels såsom g) och i) äro upptagna ur en författning med enkammarsystem, dels såsom f) och h) utgöra den ena kammarens privilegium i en författning med tvåkammarsystem, dels såsom k) efter bestämda regler tillhöra begge kamrarne täflingsvis, och derför knappast kunde i en dylik form intvingas.

Vidare stöder författaren sin åsigt derpå, att konstitutionskomitén åsyftat att i afseende på frågornas behandling göra tvåkammarsystemet gällande i alla delar, hvadan öfverallt i grundlagen, utom i bestämmelsen om stortingets konstituerande, der stortingets verksamhet omtalas, skulle afses stortinget, verksamt genom sina båda afdelningar. I enlighet med denna uppfattning och den ofvan angifna af ordet lag skulle enligt konstitutionskomitéens förslag alla stortingets politiska rättigheter i lagform utöfvas, d. v. s. förslag skulle väckas i odelstinget och genomgå behandling af odelsting och lagting (enligt §§ 76—79), och enligt komitéens förslag af båda bifallas, för att ett stortingets beslut skulle kunna komma till stånd. Sedan författaren sålunda sökt visa, huruledes med lag, lov, skulle förstås hvarje yttring af stortingets politiska verksamhet, som ej tillhörde dess kontrollerande myndighet, och att alla frågor skulle behandlas i odelsting och lagting, öfvergår han till att redogöra för Konungens förhållande till stortinget och Konungens sanktionsrätt.

Den stränga åtskilnad mellan den lagstiftande och verkställande makten, som man till grundsatsen antagit, var ej genomförd. För det första tillerkändes Konungen enligt Kom. Fsl. § 82 (N. G. § 76), initiativ i alla frågor, vidare hade han erhållit rätt att gifva provisoriska förordningar rörande tull, handel och politi (Kom. Fsl. § 36 N. G. § 17), och slutligen andel i den lagstiftande makten till hela dess omfång genom sitt suspensiva veto (Kom. Fsl. § 85, N. G. 79), hvilket afsåg alla beslut som voro föremål för pröfning af

[1]) Sid. 90.

båda afdelningarne af stortinget. Intet beslut, som undergick denna behandling, kunde erhålla kraft af lag utan Konungens sanktion (K. Fsl. § 84, N. G. § 78; K. Fsl. § 87, N. G. § 80). Enligt Adler Falsenska förslaget var det endast stortingets politiska rättigheter, som skulle i lagform utöfvas, och således endast sådana beslut, som Konungens veto omfattade, ty enligt samma förslags §§ 102—106 skulle hvarje ting för sig utöfva representationens kollegiala rättigheter, hvadan sådana beslut aldrig kunde blifva lagar och ej heller föremål för sanktion. Till följd häraf anser sig förf. berättigad att antaga, att grundlagsstiftarens mening varit, att, i likhet med Adler Falsenska förslaget, alla stortingets politiska rättigheter skulle utöfvas af stortinget genom afdelningarne, och att således på alla dessa beslut skulle tillämpas dels N. G. § 78, som påbjuder, att sanktion skall ega rum, dels ock § 80, som bestämmer om tiden, inom hvilken Konungen bör afgifva sitt svar, och huruledes Konungens tystnad skall anses. Komitéens förslag, som af riksförsamlingen antogs, hade emellertid förlagt fullmaktsgranskningen till samladt storting (Kom. Fsl. § 79, N. G. § 74) och då Konungens sanktion (Kom. Fsl. § 87, N. G. § 80) förutsattes såsom allmän regel vid alla *stortings*beslut, ansåg man nödigt att derifrån undantaga de beslut, stortinget fattade i sammanhang med fullmaktsgranskningen, äfvensom ock behöfligt att liknande undantag i allmänhet gjordes för de af stortingets kollegiala rättigheters utöfning härflytande beslut, hvilka kunde komma att i lagform bringas till stånd. Häruti vore att söka förklaringen till de undantagsbestämmelser, som sammanfattades i § 86 (E. K. § 83, N. G. § 82). Men då denna § påtagligen är afskrifven ur 1791 års Franska konstitution, kom denna § att omfatta ej allenast stortingets kollegiala rättigheter, utan äfven odelstingets åklagaremakt, hvartill riksförsamlingen lade stortingets beslut om naturalisation. Det vore denna inadvertens, som möjliggjort åberopandet af N. G. § 80 såsom innehållande den allmänna regeln om sanktion, och till följd deraf äfven såsom stöd för Konungens absoluta veto, i stället för att denna §, sådan den förekom i Kom. Fsl. § 87 (N. G. § 80) endast borde

betraktas såsom ett förtydligande tillägg till, hvad som innehölls i K. Fsl. § 84 (N. G. § 78).

I afseende på Kom. Fsl. § 115, som innehåller 1—3 pp. af E. K. § 110 (mot hvars 2, 3 pp. svara 1, 2 pp. af N. G. § 112 angående grundlagsförslags hvilande till ett följande storting, jfr sid. 23), förklarar förf. det vara uppenbart, att det är den grundsats i afseende på grundlagsfrågors hvilande från en riksdag till en annan, som under frihetstiden gjordes gällande år 1766 i afseende på R. St:s rätt att besluta grundlagsändringar, till hvilken komitéen slutit sig. Att 1809 års R. F. ej utgjorde förebilden, visar sig enligt förf. deraf, att man icke i dubbla beslut af riksförsamlingens båda afdelningar har sökt grundlagens säkerhet och värn, utan i den garanti mot öfverraskning, den säkerhet för ett mångsidigt ompröfvande, som låg deruti att en grundlagsändring föreslogs på ett annat riksmöte, än det som fattade beslutet[1]). Som stortingets lagstiftande makt i vidsträckt bemärkelse måste enligt Kom. Fsl. utöfvas i lagform, d. v. s. genom beslut i representationens begge afdelningar, och då Konungens suspensiva veto omfattade alla sådana beslut, samt hvarken kom.fsl. § 86 (E. K. § 83, N. G. § 82) undantager grundlagsändringar från den förut stadgade allmänna regeln om Konungens veto, ej heller kom.fsl. § 115 (E. K. § 110, N. G. § 112) bestämmer, att detta veto skulle ifråga om grundlagsändringar vara af annan natur än i vanliga lagfrågor, så följer häraf enligt förf:s åsigt med logisk nödvändighet, att Konungen äfven här fick ett suspensivt veto, men ej heller mer än detta.

Emot denna deduktion, hvars riktighet beror af den betydelse, som kan gifvas åt de i N. G. § 75 forekommande orden »att gifva och upphäfva lagar», bör anmärkas, att ordet lag ej här kan anses hafva blifvit af konst.kom. brukadt i den af förf. deråt gifna vidsträckta bemärkelse. Om så skulle hafva varit fallet och således orden »att gifva och upphäfva lagar» skulle innefatta stortingets samtliga politiska

[1]) Sid. 96.

rättigheter, så borde dessa ord ej ha fått sin plats ikonst.-kom:s förslag i detta sammanhang, utan skulle hafva varit borta, såsom fallet var i både Adler-Falsenska förslaget och i konst.kom.s första utkast. Den omständigheten, att man i det för riksförsamlingen framlagda förslag § 81 (N. G. § 75 a) infört orden »att gifva och upphäfva lagar» såsom ett särskildt slag af rättigheter jämte rättigheten att pålägga skatter etc , talar således för att man i öfverensstämmelse med språkbruket velat begagna ordet lag i den vanliga bemärkelsen. Ordet »lagar» i § 75 betyder således ej hvarje yttring af stortingets politiska makt, utan det särskilda slag deraf, som inbegripes under lag i det allmänna språkbruket. Det stöd, förf. söker för sin mening i uttrycket »lovgivende makt» är ej tillräckligt för att upprätthålla hans åsigt, enär med detta uttryck påtagligen menas all den makt, som enligt dåtidens statsrätt borde tillkomma stortinget, och som benämndes »lovgivende» ex parte maxima, af dess förnämsta befogenhet, utan att dermed borde vara uttömd all den myndighet, som skulle tillkomma stortinget. Ej heller har förf. lyckats bevisa, att konstitutionskomitéens ledamöter uppfattat ordet lag i sådan mening. Kan ej stringent bevisas, att ordet lag i § 75 skall och måste tagas i dess vidsträckta bemärkelse, så följer deraf, att ordet lag i §§ 76—79 med skäl må tagas i den inskränkta bemärkelsen [1]), hvadan stortingets beslut i andra frågor än lagfrågor, ej nödvändigt böra behandlas i den ordning som i dessa §§ är föreskrifven. Att detta insågs, visar sig deraf, att vid föredragning af kom.fsl. § 87 (§ 75) en medlem af riksförsamlingen fann det nödvändigt att bestämma, huru de i denna § nämnda stortingets förrättningar skulle fördelas mellan odelsting och lagting och båda i förening. Om lag här bör uppfattas i dess inskränkta bestämmelse, så förfaller likaledes förf:s påstående, att bestämmelsen i N. G. § 80 endast skall kunna afse sådana stortingsbeslut, som omtalas i §§ 76—79. Riktigheten af förf:s uppfattning af

[1]) Jfr Recension i norska Morgenbladet 1882, № 214, A.

betydelsen utaf stadgandet i kom.fsl. § 115 (E. K. § 110, 1, 2 pp) beror derpå, om enligt konst.kom:s uppfattning grundlag skall hänföras under lag eller icke. Juridiska fakulteten i dess utlåtande och äfven talare under debatten 7—9. Juni 1880 hafva anfört goda skäl för det påståendet, att grundlagsfrågor alltid ansetts höra till en annan klass af frågor än lagfrågor i vanlig bemärkelse, hvarför äfven Adler-Falsenska förslaget talar. Dessa skäl hade bort af förf. upptagas till bemötande. Den af förf. framkastade hypotesen, att konstitutionskomitéen uti Sverges rikets ständers riksdagsbeslut af år 1766 angående grundlagsändringar sökt sin förebild för ifrågavarande grundlagsbestämmelse är betecknande, men icke bevisande.

2) De förändringar, som konstitutionskomiténs förslag undergick i *riksförsamlingen*, gjorde enligt förf:s åsigt ej någon ändring i Konungens till suspensivt veto inskränkta sanktionsrätt i grundlagsfrågor. Låtom oss, innan vi framställa förf:s uppfattning, redogöra för riksförsamlingens beslut och dess betydelse. Då konst.komiténs förslag till lydelse af Kom.Fsl. § 81, (N. G. § 75) i riksförsamlingen den 10 Maj diskuterades och antogs, föreslogs af en dess medlem, att det borde bestämmas, huruledes de i denna § »omförmälda förrättningar skulle ske, om af *odelstinget allena*, af *lagtinget allena* eller af *båda i förening*.» Efter det flere uttalat sig för att förrättningarnes fördelning borde öfverlåtas stortinget sjelft, blef denna frågas afgörande uppskjutet till följande dag. Följande § 82 (§ 76), angående ärendenas behandling i stortingets båda afdelningar föredrogs derpå nämnda dag och undergick den förändring, att lagtingets veto upphäfdes och att, i samband med denna ändring, det tillägg, som ännu är gällande, antogs, i hvilket bestämmes, att sedan ett förslag från odelstinget två gånger blifvit af lagtinget afslaget, skulle hela stortinget *sammanträda* och afgöra saken med $^2/_3$ af de afgifna rösterna. Härigenom blef tvåkammarsystemets grundsats om nödvändigheten af båda kamrarnes bifall i lagfrågor för åstad-

kommande af ett positivt beslut öfvergifven, på samma gång som, derest i öfrigt skulle bibehållas såsom allmän regel behandlingen i odelsting och lagting och det förfarande, som § 76 angifver för det fall, att tingen stannade i olika mening, svårigheter skulle möta för lösningen af åtskilliga frågor, särskildt statsregleringsfrågor och beskattningsfrågor, derest vid sig yppande olika meningar emellan båda tingen, det skulle erfordras $^2/_3$ pluralitet för att åstadkomma ett positivt beslut af stortinget.

Följande dag den 11 Maj, sedan § 76 dagen förut fått sitt tillägg, enligt hvilket det samlade stortinget skulle afgöra lagfrågor, om hvilka afdelningarne icke blifvit ense, blef af riksförsamlingen med den rätt, som densamma såsom konstituerande församling tillkom, att afgifva förklaring af grundlagen, beslutet angående den uppskjutna frågan, att »fördelningen af bemälda förrättningar skulle öfverlåtas till stortinget sjelf»; och vid antagande af Kom.Fsl. § 115 (E. K, § 110, N. G. § 112) angående grundlagsändringar blef konstitutionskomitéens förslag bifallet med det af öfverste Hegerman föreslagna tillägg, likadant, som det ordagrannt lyder i E. K. § 110, 4 p, N. G. § 112, 3 p: »Dock må ....; och böra dessutom *två tredjedelar af stortinget* vara ense, innan sådan förändring kan ske.» (jfr sid. 23). Af den utgång, som förhandlingarne om de grundlagstadganden, som angå sättet för ärendens behandling i stortinget, sålunda fick, hade juridiska fakulteten i sitt betänkande i öfverensstämmelse med professor Aschehoug [1]) kommit till den slutsats, som öfverensstämmer med den af stortinget följda praxis, att riksförsamlingen dels för att icke stortingets verksamhet under vissa förhållanden måtte stranda genom det sätt, hvarpå tvåkammarsystemet blifvit förverkligadt, dels i anseende till den obenägenhet för det samma, som rådde, — beslutet derom hade ju fattats med en pluralitet af 62 mot 39, och beslutet om föromförmälda tillägg i § 76 med 54 rö-

[1]) Norges n. v. Statsförfattning II, sid. 215.

ster mot 52 — nödgats öfvergifva dess fullständiga genomförande. Då således behandlingen i odelsting och lagting enligt tvåkammarsystemets princip blifvit bruten och behandling i samladt storting erhållit burskap i § 76, var en gifven följd deraf, att grundlagsfrågor, för hvilkas afgörande fordrades samma pluralitet, som var i § 76 föreskrifven vid plenarbehandling af lagfrågor i allmänhet, skulle anses sjelfskrifna till plenarbehandling, helst bestämmelserna i E. K. § 110, N. G. § 112 ej läto förlika sig med de föreskrifter, som innehöllos i § 76. Stadgadt blef nämligen i § 112, att förslag skola framställas på ett lagtima storting och kungöras i tryck, utan att någon begränsning i förslagsrätten finnes stadgad, för att först vid det (efter nya val följande) nästa lagtima storting afgöras och böra då $^2/_3$ af *stortinget* vara ense om förändringen. Denna föreskrift låter sig ej gerna förenas med § 76. Här är nämligen först och främst förutsatt, att hvarje förslag, som af odelstinget framlägges, skall kunna undergå modifikation på grund af lagtingets anmärkningar, hvilket, efter hvad E. K. § 110, N. G. § 112, föreskrifver, ej kan komma i fråga med hvilande grundlagsförslag; och för det andra gifver § 76 odelstinget rätt att omedelbart förkasta hvarje förslag, som i detsamma föredrages, hvadan inga andra af de hvilande förslagen (hvaraf flere alternativa förslag i afseende på samma ämne kunna finnas), skulle kunna komma att upptagas till afgörande, än de, som odelstinget gillat; och slutligen skulle ingen annan stortingsman, än den, som vore ledamot af odelstinget vara berättigad att väcka förslag om grundlagsändringar, hvilket allt komme i strid med E. K. § 110, N. G. § 112. Huru skulle ändtligen beslut åvägabringas? Skulle, sedan odelsting och lagting beslutit, omröstning ske i samladt storting, eller skulle de i odelsting och lagting afgifna röster sammanräknas? — Allt detta talar för att, sedan riksförsamlingen genom beslutet den 10 Maj angående K.fsl. § 82, (N. G. § 76) för vissa fall antagit samladt storting såsom form för fattande af stortingsbeslut, den ansåg, att beslut af båda tingen i före-

ning ej nödvändigt behöfde ske på det sätt, att särskildt beslut fattades af odelstinget och särskildt af lagtinget, till följd hvaraf ock riksförsamlingen, som den 11 Maj beslöt, att sättet för fullgörande af de i § 75 omförmälda förrättningar, som ej rörde lag i egentlig mening, kunde genom stortingets beslut i hvarje särskildt fall bestämmas så, att det kunde öfverlåta behandlingen antingen åt endera afdelningen eller åt »båda tingen i förening», kan antagas hafva med sist anförda uttryck menat såväl samladt storting, som stortinget verksamt genom odelsting och lagting; och särskildt har man rätt att antaga, att riksförsamlingen afsett att bestämma, att grundlagsfrågor med hänsyn till det särskilda förfarande, som vid deras behandling skulle iakttagas, borde, på sätt äfven i praxis skett, behandlas i samladt storting. Ifrågavarande beslut af riksförsamlingen borde äfven anses såsom uttryck för den uppfattning, som äfven vid grundlagens tolkning gjort sig gällande i praxis, särskildt i afseende på finansiela angelägenheter, att, så snart det ej gäller en lagfråga i egentlig mening, utan andra ärenden, för hvilka ej grundlagen bestämt en viss behandlingsform, stortinget hade först att bestämma, om frågan skulle afgöras i lagform eller af samladt storting.

Den tolkning af grundlagen och af omfattningen och syftet med beslutet af den 11 Maj, som fått sitt uttryck i Juridiska fakultetens betänkande och i Aschehougs 1876 utgifna arbete öfver Norges författning, äfvensom i den af stortinget städse följda praxis, anser emellertid förf. grundfalsk [1]). Först och främst anser han, att de i riksförsamlingens svar på den uppkastade frågan, huruledes andra än lagfrågor skulle behandlas »antingen af odelstinget allena eller af lagtinget eller *af båda i förening*», begagnade sist anförda understrukna orden ej kunna syfta på annan behandling, än i stortingets begge afdelningar, och således ej heller böra anses innehålla någon anvisning på plenarbehandling; och att derför riksförsamlingens ifrågavarande beslut ej gerna kan anses hafva inne-

[1]) Sid. 126 och ff.

burit annat än, att denna fördelning af ärendens behandling på de särskilda tingen skulle göras af stortinget sjelf, d. v. s. icke införas i grundlagen; eller m. a. o. att ärendenas fördelning emellan lagting, odelsting och de båda tingen i förening skulle afgöras i reglementet, så vidt som saken icke vore redan förut i grundlagen afgjord. Riksförsamlingen egde nämligen ej annat än genom grundlagsändring eller grundlagsförklaring gifva stortinget en sådan rätt, som den i praxis den samma tillerkända. Derefter söker förf. från sin ståndpunkt förklara, huru det var möjligt, att då grundlagsstiftarens mening var sådan, som den af författaren angifna, stortinget genast sprängde det tvåkammarsystem, som riksförsamlingen både i grundlagen införde och velat införa, eller såsom han uttrycker sig, »kränkte grundlagen i en af dess vigtigaste punkter?» [1]) Detta anser förf. hafva framgått af följande samverkande orsaker: 1) emedan det var en praktisk orimlighet att följa grundlagens bud, 2) emedan enkammarsystemet tillämpades och måste tillämpas på första urtima storting, och sedan kom att i vissa punkter gifva prejudikat; 3) emedan hvarje tvåkammarsystem har den allmänna opinionen emot sig hos ett i konstitutionelt afseende ouppfostradt folk; 4) emedan Norges tvåkammarsystem var fotadt på en falsk princip och derför bar inom sig fröet till undergång. Efter att hafva redogjort för, huruledes praxis vid 1814, 1815, och 1815—16 års storting utvecklat sig till den, som nu iakttages, gifver författaren en ganska nöjaktig förklaring öfver huru denna praxis blef gällande. Han anser, att riksförsamlingen antagit tvåkammarsystemet i en form, som endast tillgodogjorde sig den ena sidan af dess företräden, nämligen den, som låg uti frågornas pröfning af två representationsafdelningar. Men icke en gång denna sida af tvåkammarsystemet kom till full heder, enär riksförsamlingen upphäfde lagtingets veto, och förvandlade det till ett blott lagutskott genom det tillägg, som gjordes i

[1]) Sid. 131 och ff.

§ 76 om plenarbehandling. Då lagtinget sålunda förvandlats till ett utskott, kunde man med skäl göra sig den frågan, hvarför skola alla frågor passera just detta utskott? är det då icke bättre, att hvarje sak eller hvarje grupp af samhöriga ärenden får en sakkunnig utredning af en särskild för det facket nedsatt komité? Hvad var då naturligare, än att man på de ställen i grundlagen, der ordet förekom, gjorde »stortinget» liktydigt med dess plenum och inskränkte de frågor, som nödvändigt skulle behandlas i odelsting och lagting till lagfrågor i egentlig mening?

Till följd häraf kan med skäl ifrågasättas, huruvida författaren, sedan han gifvit en så naturlig förklaring af praxis, hvilken, så snart man ej tager ordet »lag» i den vidsträckta mening, som ordet hade i den fransyska statsrätten, utan i den mening, som ordet hade i norskt, likasom i svenskt språkbruk, kan anses vara af grundlagen medgifven, eger rätt att utropa: »Så gick det till, att lagtinget blef ett priviligeradt lngutskott och tvåkammarsystemet upphäfdes. Således icke i konstitutionskomitéen, icke i riksförsamlingen, icke i grundlagen, utan genom en af skilda orsaker verkad, *grundlagsvidrig* konstitutionel häfd» [1]). Månne icke praxis lättare låter förklara sig derur, att grundlagens sväfvande och obestämda stadganden, afseende både hvad som bör inbegripas under begreppet lag och hvad som rör sättet för utöfningen af andra stortingets funktioner, än den lagstiftande i egentlig mening, inneburo möjligheten af flere olika förfaringssätt, hvartill kom, att samma dag, som man i riksförsamlingen antagit tvåkammarsystemet, man bröt med detsamma genom antagandet af tillägget till § 76. Hvarför skall man ej hellre än att säga, att det var praktiskt orimligt att följa grundlagens bud och att Norges tvåkammarsystem inom sig bar fröet till sin undergång, söka tolka grundlagens bestämmelser och riksförsamlingens beslut på det naturliga sätt, att denna konstituerande församling i motsats till dess konstitutionskomité och Adler

[1]) Sid. 138.

Falsenska förslaget, blott ville partielt tillämpa tvåkammarsystemet och derför med den rätt, som tillkom riksförsamlingen såsom en konstituerande församling, afgaf den authentiska grundlagsförklaring, att det stode följande storting öppet att gifva stadga och bestämdhet åt de konstitutionela förhållanden, som riksförsamlingen ej på ett afgjordt sätt ordnat?

Sedan förf. från sin ståndpunkt ansett frågan utredd så, att stortinget ej kunde anses hafva varit berättigad att vid behandlingen af andra frågor, mer än vid lagfrågor afvika från det i § 76 föreskrifna behandlingsätt och att den användning, som skett af samladt storting såsom form för besluts fattande, vore af stortinget usurperad, anser han det lätt att finna den reala betydelsen af den förändring, som församlingen vidtog i komitéens förslag § 115 om grundlagsförändringar. och förklarar förf. att sålunda »den mycket invecklade eller rättare sagdt inkränglade frågan om Konungens veto skall i sjelfva verket falla oss i skötet såsom en mogen frukt» [1]). Det tillägg, som kom.fsl. § 115 (E. K. § 110 N. G. § 112) genom riksförsamlingens beslut den 11 Maj, erhöll, (jfr sid. 145) gjorde ingen ändring i riksförsamlingens af förf. antagna uppfattning af begreppet storting, såsom alltid fördelande sin verksamhet mellan odelsting och lagting. Grundlagsändringen måste å ena sidan ingå under den allmänna regeln i kom.fsl. § 82 (§ 76), att hvarje lag skall först föreslås i odelstinget och å andra sidan måste den betinga en pluralitet af $^2/_3$ i hvartdera tinget [2]). Författaren vill ej veta af, att lagstiftaren gjort någon skilnad mellan grundlag och allmän lag, oaktadt en sådan uppfattning ej allenast gjort sig gällande, på sätt vi förr nämnt, hos samtliga juridiska fakultetens medlemmar, utan äfven hos dem, som ej vilja tillerkänna Konungen någon sanktionsrätt i grundlagsfrågor. För grundlagarnas hänförande till ett särskildt slag af lagar, som ej kunna subordineras under lag i allmänhet och för antagandet af

[1]) Sid. 139. [2]) a. st.

en bestämd karaktersskilnad mellan dessa och andra lagar kan hemtas bevis, dels ur de statsrättsgrundsatser, som i allmänhet gjort sig gällande i de särskilda ländernas författningar, dels ock ur norska grundlagen, som genom sina bestämmelser i flere §§ (jfr §§ 9, 17, 30 och 44) bestämdt skiljer mellan grundlagen eller konstitutionen och lag i allmänhet, äfvensom ur norska lagstiftningen. (Jfr t. ex. ansvarighetslagen 7 Juli 1828). Denna uppfattning bemötes af förf. med upprepande af det förr gjorda påståendet, som just behöfver bevisas, att norska grundlagen under ordet lov hänförer hvarje yttring af den lagstiftande makten [1]).

De skäl, som anförts för att visa, huruledes tillämpningen af det i § 76 föreskrifna behandlingssättet kommer i strid med förfarandet, sådant det i § 112 är bestämdt i afseende på grundlagsförslag, expedieras blott med det påståendet, att $^2/_3$ af hela stortinget måste betyda $^2/_3$ af stortinget i begge afdelningarna. Vidare föreställer förf. sig saken sålunda, att denna pluralitet innefattar $^2/_3$ af hela stortinget, icke endast $^2/_3$ af de afgifna rösterna, hvilket skulle, kunna, enär vederbörande ting är beslutmässigt, då $^2/_3$ äro närvarande, inskränka antalet till $^4/_9$ af stortinget. Såsom stöd för sin uppfattning anför förf. förhållandena i vissa amerikanska författningar, hvilka af honom anses, utan att bevis derför anföres, medelbart eller omedelbart såsom roten och upphofvet till ifrågavarande tilläggsbestämmelse. Hvad beträffar de skäl, som blifvit anförda emot tillämpningen af det i § 76 föreskrifna förfarandet på grundlagsfrågor, hvarigenom först och främst lagtingets ledamöter beröfvas rätt att väcka förslag till grundlagsändringar, hvilken rätt tydligen innebäres i föreskriften i E. K. § 110, N. G. § 112, och derjemte odelstinget lemnas rätt att omedelbart förqväfva ett grundlagsförslag, utan att lagtinget sättes i tillfälle att yttra sig deröfver, så anser förf. detta ej vara en inskränkning i lagtingets makt, utan i hela representationens och detta

[1]) Sid. 140.

förhållande var, efter hvad förf. anser sig hafva bevisat, »verkligen afsedt icke blott vid grundlagsförändringar, utan vid *alla* frågor» [1]). Medgifvande, att det möjligen kunde hafva blifvit en omtvistad fråga, om ett grundlagsförslag, som vunnit erforderlig pluralitet i odelstinget, men icke i lagtinget, kunde drifvas till gemensam omröstning i enlighet med tillägget till § 76, förklarar förf. denna fråga hafva bort besvaras sålunda, att ett grundlagsförslag skulle vinna laga kraft, om det erhölle $^2/_3$ af alla odelstingets röster och $^2/_3$ af hela stortingets, men blir svaret skyldig, om icke lika väl ett grundlagsförslag borde vinna laga kraft, om det erhåller $^2/_3$ pluralitet på det sätt, att den utgöres af något mer än $^2/_3$ af lagtingets medlemmar, men något mindre än $^2/_3$ af odelstingets medlemmar. Slutligen anser förf., att § 79 om Konungens begränsade sanktionsrätt också är tillämplig på grundlagsändringar, derest de blifva beslutna i lagform, enär denna § innehåller en allmän regel och grundlagen icke undantagit grundlagsändringar från denna allmänna regels verkan. Mot den argumentation, som vid stortinget 1824 af några af riksförsamlingens egna medlemmar och särskildt sådana män som Falsen, Vedel och professor Sverdrup anfördes, hvilken af juridiska fakultetens samtliga medlemmar upptagits, att det ligger i »sakens natur», att Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor skall vara oinskränkt, söker förf. utan att taga upp till motbevisning de skäl, som ur de af jurisprudensen erkända lagtolkningsreglor framgå, — hvilket just är hvad man i juridiskt språk menar med »sakens natur» —, bemöta, med att utropa: »Ett sådant föränderligt väsen är, såsom auktoritet betraktadt, icke särdeles tillförlitligt, ty sakens natur är en annan i dag, än den var i går, och skall i morgon vara åter en annan» [2]).

Efter det förf. sålunda sökt försvara sin doktrin emot de anmärkningar deremot, som kunna hemtas från den utredning, som blifvit gjord af Juridiska fakulteten och

[1]) Sid. 142. [2]) Sid. 143.

af dem, som anse att Konungen eger oinskränkt sanktionsrätt i grundlagsfrågor, öfvergår han till bemötande af det påståendet, att förhandlingarne på Eidsvold skulle bevisa, att riksförsamlingen alls icke skulle velat inrymma något veto i grundlagsfrågor [1]). Han upptager till bemötande de skäl, som hemtats ur öfverste Hegermanns i riksförsamlingen väckta förslag och dess öde. Detta förslag lydde: »Dock må sådan förändring aldrig motsäga denna grundlags principer, men allena angå modifikationer, som icke rubba eller förändra denna konstitutions anda; och böra derjämte $^3/_4$ af stortinget vara ense, innan sådan förändring kan ske eller rättare: förändringen kan icke vinna laga kraft utan efter de i kom.fsl. §§ 83, 84, 85 (N. G. §§ 77—79) innefattade bestämmelser.» Hvilka orsakerna voro dertill, att Hegermann förändrade sitt förslag till den af riksförsamlingen den 11 Maj antagna lydelse, som innehålles i de två sista punkterna af E. K. § 110, N. G. § 112, och således det senare alternativet kom att förfalla derom har ej någon upplysning erhållits. Man har på den omständigheten, att Hegermann ändrat sitt förslag, bygt det antagande, att denne ansett kongl. sanktion vara obehöflig vid grundlagsändringar. Huruvida man har rätt till ett sådant antagande och huruvida, äfven om detsamma vore riktigt, riksförsamlingen skulle genom antagande af den lydelse, denna § erhöll, i och med desamma uttryckt den åsigt, att hvarken den i §§ 78 och 79 innehållna föreskrift om sanktion i lagfrågor eller den generela bestämmelsen i §§ 80, 82 om Konungens sanktionsrätt i afseende på alla ej särskildt undantagna stortingsbeslut skall ega tillämpning, detta bryr denna åsigts förfäktare sig icke om att med anförande af några skäl styrka. Författaren sluter sig till den vederläggning af denna åsigt, som juridiska fakulteten framlagt i sitt betänkande. Men förf. tillägger för egen del, att grunden härtill kan icke vara, att man ville inrymma Konungen ett absolut veto; ty detta måste då hafva varit sagdt, enär grundlagen i öfrigt uppställt det suspensiva veto, såsom allmän regel; grun-

[1]) Sid. 143 och ff.

den kan af samma skäl icke heller vara, att man ville betaga Konungen allt veto. Grunden kunde slutligen icke heller vara, att man ville undantaga grundlagsfrågor från laga behandling, utan att göra sig redo för hvad verkan detta skulle hafva med afseende på vetot, ty då måste äfven detta hafva blifvit uttryckligen sagdt, då ju riksförsamlingen för öfrigt förutsatte alla frågors behandling i begge afdelningarna och aldrig använde ordet «storting«, såsom en motsats till odelsting och lagting. Återstår således blott en enda möjlighet: förslaget föll bort af sig sjelft, emedan det var en solklar sak, att grundlagar, såsom varande lagar, skulle ingå under de för lagars behandling bestämda regler och i följd deraf sanktioneras.

Förf:s argumentation angående betydelsen af riksförsamlingens beslut står och faller med de af honom gjorda antaganden, *att* hvarje yttring af stortingets politiska makt var lag; *att* någon skilnad ej var i grundlagen gjord emellan grundlag och lag, utan den förra under den sistnämnda hänförd; *att* riksförsamlingens beslut angående innehållet af §§ 76 och 112 ej gjorde någon annan rubbning i tvåkammarsystemet, än hvad som rörde lagtingets myndighet, och att man ej har rätt att gifva den tolkning af grundlagstiftarens mening, som öfverensstämmer med stortingets praxis och vetenskapsmännens uppfattning, nämligen att behandlingen i odelsting och lagting ej behöfver ske af andra frågor än lagfrågor, ej är lämpad för grundlagsfrågor, utan kan, efter hvad stortinget pröfvar skäligt, användas eller icke användas för ärenden, för hvilka ej bestämd behandlingsform är föreskrifven; *men att* man i dess ställe ovilkorligen skall, — trots de svårigheter som äro förknippade med behandling af grundlagsfrågor, derest det i § 76 föreskrifna förfarandet skulle iakttagas, svårigheter, på hvilka författarens fyndighet dock flere gånger snafvat och fallit omkull —, anse, att grundlagsfrågorna bort i samma ordning, som lagfrågor behandlas. Författaren är, efter hvad vi sökt visa, skyldig bevis för sina påståenden, i synnerhet med hänsyn till de konseqvenser af hans doktriner, som framträda i de misslyckade försök, han gör för att visa, huru man skall

utan att kränka samtlige stortingsmännens rätt att deltaga i pröfningen och afgörandet af så vigtiga frågor som dessa, kunna på rimligt sätt anordna det i E. K. § 110, N. G. § 112 föreskrifna förfarandet i öfverensstämmelse med § 76.

3) Sedan förf. sålunda ansett sig ha till fullo bevisat, att grundlagen af den 17 Maj tillade Konungen suspensivt veto i grundlagsfrågor, hvarken mer eller mindre, gör han sig den frågan, huruvida den efter underhandlingar mellan stortinget och de kungliga kommissarierne af Konugen stadfästade, *reviderade grundlagen af den 4 November*, som icke gjorde någon ändring i §§ 76—79, ej heller i E. K. § 110, (N. G. § 112), kan anses hafva ändrat naturen af Konungens sanktionsrätt i grundlagsfrågor. Har grundlagen, frågar förf., genom de underhandlingar, som egde rum, ändrat sin rättsliga natur och blifvit ett fördrag i den mening, att ingen dess bestämmelse kan förändras utan båda parternas samtycke? Skall detta vara fallet, så måste naturligtvis denna slutsats kunna framdragas ur grundlagen sjelf, ty, anmärker han riktigt, har Konungen antagit alla grundlagens bestämmelser, så har han i och med detsamma antagit de reglor, som föreskrifva sättet och vilkoren för denna lags, eller, om man så vill, detta fördrags lagliga förändring. Härmed hade förf. bort sluta sin deduktion. Den är en fullt följdriktig slutsats af de premisser som han uppstält. Men han nöjer sig ej härmed.

Vid utvecklingen af skälen för Konungens absoluta veto har man nämligen sökt visa, huru riktigheten deraf bekräftats derigenom, att både stortinget och kommissarierna ansågo grundlagen hafva erhållit sin bestämning till alla sina delar i enlighet med de öfverenskommelser, som egt rum mellan å ena sidan stortinget och å andra sidan kommissarierna å Konungens vägnar, hvadan båda parterna anses hafva förutsatt, att densamma för ständigt stod under stortingets och Konungens samfälda makt, så att den ena ej egde ändra densamma i någon dess del utan den andras samtycke (jfr sidd. 60 och ff.). Förf. söker nu utan att bemöta de skäl, som blifvit för denna mening af juridiska fakulteten anförda, att bevisa, att i dess ställe man synes

å begge sidor hafva varit medveten om Konungens begränsade sanktionsrätt. Detta stöder han derpå, att kommissarierna i sitt förslag § 69, som motsvarar den norska grundlagens § 79, som innehåller bestämmelser om Konungens suspensiva veto, sökt erhålla en förstärkning af Konungens rätt genom det förr (jfr sidd. 58 och ff) omförmälda tillägg, som fordrade såsom vilkor för att ett beslut skulle kunna utan Konungens sanktion blifva *lag*, att det «icke rakt strider emot konstitutionens anda och uttryck«. För den, som läser detta ändringsförslag utan förutfattad mening, synes det tydligen afse endast och allenast sådana frågor, som afhandlas i § 76, men ej det ringaste hafva att göra med hvad som står i § 112, hvarest ju särskildt står uttaladt, att grundlagsändring aldrig må motsäga denna grundlags principer. Att detta ändringsförslag så uppfattades, visar sig ock af kommissariernas instruktion, hvari förklarades, att det icke kunde skada att göra Norrmännen uppmärksamma på åtskilliga principiela irregulariteter, som man hade funnit i deras konstitution, bland hvilka ock anmärktes möjligheten att drifva en lag igenom utan Konungens sanktion, sedan man först gifvit honom veto mot stortingets beslut. Att man med detta förslag afsåg vanliga lagar, visar sig emellertid af kommissariernas rapport till Carl XIII den 19 Oktober, hvari om förslaget säges, att tillägget innehåller ett undantag i anseende till alla de *lagar*, som befunnos strida emot *konstitutionens* syftning och ordalydelse. Hvad stortinget angår, så kunde detsamma ej heller fatta meningen annorlunda, enär detsamma i samladt storting behandlade grundlagsfrågor, och således ej gerna kunde anse, att detta tillägg till § 79, som utgjorde den sista af de §§, som bestämde huru beslut i lagform skulle erhålla giltighet, skulle omfatta grundlagsfrågor, på hvilka bestämmelserna i dessa §§ ej tillämpades. Detta förslags förkastande förklaras naturligast dels deraf, att tillägget ansågs öfverflödigt, enär det var i sig sjelf klart, att ej en lag, som stred mot grundlagen, skulle kunna erhålla giltighet, och dels emedan ett tre gånger antaget förslag ej gerna kan hafva gått igenom pröfningens skärseld, derest det vore uppenbart grund-

lagsvidrigt, medan deremot, om Konungen skulle uttryckligen förklaras berättigad att vägra sanktion, då han finner ett beslut grundlagsvidrigt, han skulle kunna föranledas, att på grund af långsökta deduktioner vägra sanktion åt förslag, som ej kunde anses uppenbart stridande emot grundlagen. I en uppsats n:o 11 af *Norsk Retstidende* för detta år af *professor Aubert*, riktad emot förr (jfr sid. 33) omförmälda anonyma skrift, hvars författare likasom Höjer håller fast vid det suspensiva veto, är riktigheten af ofvanangifna tolkning till full evidens bevisad genom hvad han anfört ur så väl yttranden af kommissarierna, som ur stortingsdebatten. Förf., som citerat denna uppsats, såsom för honom tillgänglig, när han behandlade denna punkt, söker icke förty påbörda de kongl. kommissarierna, att de i och med detsamma, som de läto detta förslag falla, hade erkänt begränsningen af konungens veto i grundlagsfrågor. Den konjekturalbevisning, som förf. för denna sin åsigt anför, kan man till följd å ena sidan af detta slags bevisnings natur och å andra sidan det onaturliga uti en sådan uppfattning hos kommissarierna lugnt förbigå. Ej bättre lyckadt är det sätt, hvarpå han söker förklara det förhållande, att flere yttranden i stortinget 1814 kunnat anföras, som häntydde på att talarne ej ansågo det suspensiva veto i lagfrågor vara tillämpligt på grundlagsfrågor; talarne framhöllo nämligen, att de medgifvanden, man nu gjorde konungamakten, ej i framtiden kunde återtagas utan Konungens samtycke. Förf. förmenar, att detta ej härrör från talarnes uppfattning af grundlagens syfte och lydelse, utan deraf, att det visade sig för dem såsom en faktisk omöjlighet att genomdrifva grundlagsförändringar emot en konungs vilja, som tillika regerade i ett annat mäktigare rike.

Efter hvad vi sökt gifva vid handen följer af förf:s bevisning och de förutsättningar om grundlagsstiftarnes åsigt och mening, hvarpå han stödt densamma, att Norska stortingets förfarande vid de flesta frågors behandling, som ej varit lagfrågor, skulle hafva utgjort en kedja af grundlagsbrott. Han förklarar detta förhållande så[1]), att grundlageu är skrifven

[1]) Sid 168.

efter ett statsrättsligt system och har blifvit tolkad efter ett annat. Ty när den begynte tolkas, hade reaktionen emot Franska revolutionens författningars statsrätt gjort sig gällande i de länder, som adopterat dess läror. En sådan tolkning i strid mot dess ursprungliga mening berodde derpå, att Norska grundlagen var affattad i en statsrättslig terminologi, som de fleste af stortingets medlemmar icke förstodo, och som för de öfrige, särskildt bland riksförsamlingens f. d. ledamöter lemnade en utväg att kringgå lagen just i de stycken, der den var orimlig att efterlefva. Sedan lagtinget blifvit förvandladt till ett lagutskott, och man med skäl kunde göra sig den frågan, om det ej vore bättre att hvarje sak eller hvarje grupp af samhöriga ärenden finge en sakkunnig utredning af en särskild för det facket nedsatt komité, var det en gifven följd, att för beredande af en större frihet i behandlingen efter hvad hvarje saks beskaffenhet fordrade, man tolkade grundlagen så, att »storting» blef liktydande med »plenum» på alla de ställen i grundlagen, der det ieke är fråga om privata lagar i egentlig mening. Härigenom kom ock storting att i § 112 beteckna de i stortingets plenum närvarande, i stället för att det i grundlagen måste betyda stortingets hela antal i begge afdelningarne. Ur denna misstydning anser förf. härleda sig den förvirring, som uppstått i fråga om Konungens sanktionsrätt. Härtill kommer, att å ena sidan af §§ 80 och 82 framgår, att Konungens sanktionsrätt *är förutsatt* vid alla stortingets beslut, men å andra sidan är det endast *uttryckligen föreskrifvet i §§ 77—79*, att lagen skall sanktioneras, och att Konungens veto derom är endast suspensivt. »Två motsatta åsigter hafva uppstått», säger förf., »på grund af dessa grundlagsbestämmelsers tillvaro bredvid hvarandra, den ena satte sig fast i §§ 77—79 och förklarade, att efter som Konungens veto endast är föreskrifvet om lagar, så eger han i alla andra frågor intet veto, och den andra tog sin utgångspunkt i §§ 80 och 82, och förklarade, att, efter som Konungens veto är i allmänhet förutsatt, men endast i fråga om lagar är suspensivt, så är det i alla andra frågor absolut. Stortinget har nu senast temligen nära anslutit

sig till den förra åsigten, hvaremot Norges alla vetenskapliga auktoriteter afgjordt förklarat sig för den senare. Det är ock den enda af de två, som kan inför vetenskapens forum försvaras. Det ligger ju icke någon rimlighet uti, att stortinget skulle genom att undandraga en fråga från afdelningarne och således borttaga den garanti, som ligger i behandlingen i lagform, också kunna på samma gång upphäfva veto't, således hvarje garanti».

Förf. har således blifvit nödgad att erkänna, att sådan som praxis gestaltat sig, Konungens absoluta veto i grundlagsfrågor är på grund af hvad i §§ 80—82 föreskrifves, den rättaste tolkningen. Men han anser att denna praxis är oriktig, beroende på en misstydning af grundlagen. För att söka förklara huru misstydning kunnat ega rum af stortinget, som bland sig inneslöt en mängd af riksförsamlingens medlemmar, måste han taga sin tillflykt till det påståendet, att de fleste af stortingets medlemmar icke förstodo den statsrättsliga terminologi, hvari grundlagen var affattad, och att denna terminologi lemnade en utväg att kringgå lagen i de stycken, der den var orimlig att efterlefva.

Är det icke naturligare att antaga, att den tydning som Norska stortinget vid grundlagens första tillämpning gaf åt Norska grundlagens bud, en tydning, som sedermera blifvit gällande i praxis och erhållit burskap hos Norges vetenskapsmän, måste, enär den aflägsnade orimligheter och gaf stadga åt det som var obestämdt, anses såsom den tolkning, som bör ega vitsord; förf. må kunna uppvisa huru många bristfälligheter, tvetydigheter och inadvertenser som helst i den hastigt tillkomna Eidsvoldskonstitutionen? Huru många lagar finnas icke med mångtydiga bestämmelser, hvilka först genom en stadgad praxis fått sin gifna tolkning? För att förf:s åsigt skall kunna tillmätas den bevisningskraft, han tillerkänner densamma, är det ej tillräckligt, att han bevisar, att densamma är antaglig, utan tillika att den åsigt, som han bekämpar, är oantaglig. Det senare har icke skett, men hade här varit

af nöden, då den sistnämnda åsigten haft 66 års praxis att stödja sig på.

Då efter hvad vi visat den åsigt, som tillerkänner Konungen ovilkorlig sanktionsrätt, har ett bestämdt stöd i grundlagens bestämmelser och karaktär och genom den konstitutionela praxis erhållit vitsord framför andra tolkningar af grundlagen ända till 1880; då vidare de ledamöter af 1880 års storting, som medverkade till det den 9 Juni fattade beslut, hvari stortinget uttalade, att den af stortinget den 17 Mars antagna grundlagsändring varder gällande grundlag, ej lyckades utfinna någon konstitutionel utväg för att gifva förpligtande kraft åt sitt beslut eller för att leda i bevis beslutets giltighet; och då de försök, som blifvit gjorda, att ur grundlagen och sättet för dess tillkomst bevisa, att Konungen ej har ovilkorlig sanktion, icke lyckats att å sin sida komma längre, än till antaganden och förutsättningar, och således lida af samma fel, som man tillviter den åsigt, man klandrar, så bör man ej tveka att gifva företräde åt den tolkning, som kan åberopa en 66-årig konstitutionel praxis och dertill fordras af unionens konstitutionella karakter.

K. H. L. S.
2-8-04